

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1912. Första kammaren. Nr 20.

Lördagen den 23 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 16 i denna månad.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtande nr 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 19, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inskränkning af antalet förste kontrollörer vid sockerbeskattningen, och

nr 20, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 25 § 4 mom. i förordningen angående beskattning af socker; äfvensom

lagutskottets memorial nr 29, i anledning af återremiss från Första kammaren af vissa delar af lagutskottets utlåtande nr 26 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 1 och 3 §§ i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom den 4 maj 1906, lag om utsträckt tillämpning af lagen angående uppsikt å vissa jordbruk i Norrland och Dalarne den 25 juni 1909 samt lag om utsträckt tillämpning af lagen om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne den 25 juni 1909.

Herr talmannen yttrade: I afseende å riksdagsarbetet under tiden närmast före och närmast efter påsk ber jag få gifva tillkänna, att efter öfverläggning inom talmanskonferensen blifvit bestämdt, att arbetsplena komma att här hållas nästa onsdag och torsdag äfvensom, därest så skulle visa sig erforderligt, fredag, men att därefter intill den 11 april icke komma att hållas andra plena än för bordläggning, samt att arbetsplenium åter hålles torsdagen den 11 april klockan 12 på dagen, hvilket plenum inledes med gemensamma voteringar.

Föredrogs, men bordlades ånyo, på flera ledamöters begäran, statsutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtande nr 22.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 19 och 20 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 20, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af kvinnliga biträden i postverkets stat samt fastställande af postverkets stat för driftkostnader år 1913.

Mom. a—h).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Mom. i).

Ang. postverkets anslag till driftkostnader.

Med anledning af hvad Kungl. Maj:t i en till Riksdagen den 13 januari 1912 aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition, nr 3, under åberopande af bifogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit, hade utskottet i nu föredragna moment hemställt, att Riksdagen måtte bestämma postverkets anslag till driftkostnader för år 1913, förslagsvis, till 23,217,300 kronor, att utgå direkt af postmedlen.

Herr Lindblad, Anders: Herr talman! Jag har begärt ordet för att fästa uppmärksamheten vid en fråga, som närmast sammanhänger med denna punkt, och det är väsentligen därför att jag icke haft tillfälle att vare sig på afdelningen eller inom utskottet föra fram den, som jag nu yttrar mig i saken.

Som bekant anslår Riksdagen en bestämd summa till alla de olika poststationerna, men fördelningen sker af generalpoststyrelsen efter grunder, hvad järnvägsstationerna vidkommer, som utfärdats senast den 13 december 1909. Till och med år 1909 utfingo stationsföreståndarna vid dessa postanstalter sina arvoden efter dessa grunder. Men i början af år 1910 ingingos aftal mellan generalpoststyrelsen och de flesta järnvägsförvaltningarna, äfven statens, att de till stationsföreståndarne direkt utgående arvodena i stället skulle för framtiden i samlad summa för hvarje järnväg utbetalas till vederbörande järnvägsförvaltning. Denna åtgärd synes hafva medfört, att på flere håll stationsföreståndarne icke få hela det belopp, som utbetalas af staten, utan en del behålles af järnvägsförvaltningen.

Frågan tycks hafva uppstått därigenom, att i de enskilda järnvägarnas pensionskassa motionerades af en stationsinspektör om pension äfven för postafönningen. Detta kunde icke låta sig göra på grund af dåvarande stadgar — med de nuvarande är det

möjligt. Detta gaf emellertid dåvarande verkställande direktören för Lidköpings-Skara-Stenstorps järnvägsaktiebolag, den nuvarande generalpostdirektören, anledning att upptaga frågan i järnvägsföreningen, en sammanslutning af de enskilda järnvägarnas förvaltningar, och därifrån afläts under år 1906 en skrifvelse till generalpoststyrelsen med förfrågan, huruvida generalpoststyrelsen vore villig att med vederbörande enskilda järnvägars förvaltningar afsluta en öfverenskommelse, hufvudsakligen gående ut på att utbetalningen af poststationsföreståndarnas arfvoden skulle utgå till förvaltningarna i stället för till stationsföreståndarna. I skrifvelse den 15 januari 1907 meddelade emellertid generalpoststyrelsen järnvägsföreningens styrelse, att generalpoststyrelsen af vissa uppgifna orsaker ansåg sig förhindrad att biträda det framställda förslaget angående sättet för utbetalningen af arfvodet till järnvägspoststationsföreståndarne. Med anledning däraf beslöt järnvägsföreningen på allmän stämman i mars 1907 att draga frågan under Kungl. Maj:ts nådiga pröfning, och ingick föreningens styrelse den 27 därpå följande maj med underdånig framställning i ämnet till Kungl. Maj:t. När detta ärendet kom till Kungl. Maj:t, var nuvarande generalpostdirektören civilminister.

Ang. postverkets anslag till driftkostnader.
(Forts.)

Under den tid ärendet hvilade hos Kungl. Maj:t, uppvakta- des civilministern af en deputation från svenska järnvägarnas stationsföreståndareförening, som anhöll, att postafflöningarna skulle fortfarande få utbetalas såsom dittills, ty det befarades redan då, att om förvaltningarna finge hand om postafflöningarna, vore det i många fall liktydigt med en inkomstminskning för järnvägs- poststationsföreståndarne.

Den nuvarande generalpostdirektören yttrade då i sin egen- skap af civilminister, att det ej vore meningen, att stationsfö- ståndarne skulle blifva lidande på åtgärden och »om det skulle blifva någon järnvägsförvaltning, som på hänsynslöst sätt ville tillägna sig något af postafflöningen, förmodade han, att det nog skulle finnas någon utväg att komma tillrätta med dem.»

Hvad som emellertid då förutsågs och framhölls för civilmi- nistern tyckes hafva blifvit verklighet, och om civilministern haft för afsikt att använda sig af den förmodade möjlighet, som han gaf antydan om, så skulle det enligt hvad jag kan se något varit åtgjort.

Hos generalpoststyrelsen hvilade ärendet ända till år 1909 och under den tiden torde väl konferenser hafva hållits mellan generalpoststyrelsen och järnvägsföreningens representanter. Den 13 december 1909 har emellertid generalpoststyrelsen i en skrif- velse till de olika järnvägsförvaltningarna tillkännagifvit, att »på grund af hvad sålunda blifvit anfördt har generalpoststyrelsen låtit sina betänkligheter vika mot att tillmötesgå det af järnvägs- föreningen framställda önskemålet samt för den skull nu funnit sig böra hos Kungl. Maj:t tillstyrka bifall till järnvägsföreningens

Ang. postver-
kels anslag
till driftkost-
nader.
(Forts.)

hemställan». Denna skrifvelse är undertecknad af nuvarande generalpostdirektören. Sedermera hafva äfven statens järnvägar biträdt öfverenskommelsen.

Beträffande denna öfverenskommelse torde dock icke alla de enskilda järnvägarna hafva anslutit sig till järnvägsföreningens beslut, ty så sent som år 1910 har föreningens styrelse ansett sig böra vädja till vissa järnvägsförvaltningar att ansluta sig till ifrågakarande förslag, »på det att föreningens anseende icke må taga skada». Det heter ordagrant i skrifvelsen från järnvägsföreningens styrelse den 13 januari 1910: »Styrelsen tillåter sig slutligen erinra därom, att förslag om träffande af dylik öfverenskommelse väckts af järnvägsföreningen, att sedan detta förslag afslagits af Generalpoststyrelsen, föreningen ingått till Kungl. Maj:t med anhållan att Kungl. Maj:t ville tillmötesgå föreningens önskan, att dylika aftal måtte komma till stånd, samt att Kungl. Maj:t, sedan Generalpoststyrelsen numera ställt sig välvillig mot föreningens sålunda upprepade gånger uttalade önskan, medgifvit, att dylika aftal må träffas. Då det synes styrelsen, att det för föreningens anseende vore synnerligen menligt, därest under sådana förhållanden endast ett fåtal järnvägsförvaltningar visade sig intresserade af genomförandet af en sålunda af föreningen själf framförd tanke, har föreningens styrelse ansett sig böra hemställa till Eder att taga under förnyadt öfvervägande, om icke jämvel eder järnväg borde ansluta sig till meranämnda förslag».

Bland de orsaker, som gjort vissa förvaltningar tveksamma att ingå ofvanberörda aftal med Generalpoststyrelsen har anförts, att förvaltningarna hyste farhågor för att de skulle få ikläda sig ekonomiskt ansvar för eventuellt uppkommande skada och förlust. Dessa farhågor böra emellertid ha skingrats efter ett af järnvägsföreningens styrelse utsändt meddelande om, att, enligt Generalpoststyrelsens åsikt och enligt inom postverket gällande stadgar, det vore själfallet, att ansvar för skada eller förlust *åläge den funktionär*, som därtill vore vållande och att det *sålendes icke åläge järnvägsförvaltningarna annat ansvar än att tillse att personalen med omsorg och intresse handhade postgöromålen*.

Jag skall icke här yttra mig om den juridiska ansvarigheten, men nog förefaller det, som om just järnvägsförvaltningarna här borde vara ansvariga, enär det är järnvägsförvaltningarna, som af Generalpoststyrelsen erhålla medel för skötandet af poststationerna. Den enda uppgift, som de i annat fall skulle hafva, vore ju blott att tillse, »att personalen med omsorg och intresse handhade göromålen».

Nu är det helt naturligt, synes det mig, att järnvägspoststationsföreståndarna äro missbelättna med dessa anordningar. De mena naturligtvis som så, att när de för statens räkning utföra arbete, så bör äfven ersättningen därför fullt och helt tillkomma dem.

Denna fråga har också under de senaste par åren varit synnerligen mycket behandlad af järnvägspoststationsföreståndarna, liksom den äfven i den fackpress, som står dessa kretsar nära, varit föremål för uppmärksamhet. Så skrifer bland annat Svensk järnvägstidning den 20 december 1910: »Beträffande tillämpningen af den sålunda fastställda lönestaten är det, som bekant, här de största orättvisorna begåtts. Och för tillkomsten af det aktstycke, som gaf järnvägsförvaltningarna medel i händer att kunna begå dessa orättvisor — som annat kunna de ej betecknas — kan hr Juhlin aldrig fritaga sig. Sedan får han beklaga hur mycket han vill, att järnvägsbolagen sko sig på stationsföreståndarnas bekostnad, ty det är säkert ingen som tror, att 'beklagandet' är så ärligt menadt».

Ang. postverkets anslag till driftkostnader.

(Forts.)

Jag vill icke uttala mig om hvad Svensk järnvägstidning här har skrivit, men det ligger i öppen dag, att missnöje förefinnes hos dem, det vederbör.

Nu har visserligen generalpostdirektören vid en intervju, som stått införd i samma tidning, uttalat, att om järnvägsförvaltningarna ställde sig på den ståndpunkten, att de frantog poststationsföreståndarne de inkomster, som med rätta tillkomme dem, så skulle det finnas medel att komma järnvägsförvaltningarna till lifs. Men det har icke skett, och det är därför begripligt, om den frågan framställes, huruvida det kan vara riktigt af ett ämbetsverk att ingå sådana förbindelser, som kunna leda till uppenbar orättvisa mot den personal, hvilken ändå i viss mån står under generalpoststyrelsen och utan att från ämbetsverkets sida någonting kan däremot åtgöras.

Det har nämligen rörande dessa missbruk uppgifvits i ett fall, att stationsföreståndaren blifvit frantagen all expeditions hjälp, naturligtvis äfven biträdesanslag, och därför icke medhunnit alla göromål, utan med de minst viktiga, statistik och dylikt, har fått anstå, tills tiden medgifvit att taga dem under arbete. Följden däraf blef en anmälan till vederbörande postdirektör, som i sin tur anmälde saken till järnvägsförvaltningen, och resultatet däraf blef, att stationsföreståndaren blef ålagd af järnvägsförvaltningen att genast utföra arbetet. Kunde han icke medhinna det, skulle han blifva uppsagd från sin befattning, och bolaget skulle sätta dit en annan, som kunde hinna med det. Det var det hela, och det är här att märka, att hvarken järnvägens eller postverkets ombud gjort sig underrättade om göromålens mängd eller de villkor, under hvilka de måste utföras.

Detta fall lär visst icke vara enastående. Jag har anfört det för att visa, att sådana fall verkligen förekomma, där järnvägsförvaltningarna gå fram mot poststationsföreståndare på ett sätt, som helt naturligt måste väcka missnöje.

Nu måste man vid denna frågas bedömande erinra sig att för ämbetsåtgärden i fråga står den nuvarande generalpostdirek-

Ang. postver-
kets anslag
till driftkost-
nader.
(Forts.)

tören ansvarig. Han var det, som på sin tid å järnvägsföreningens vägnar till dåvarande civilministern gjorde framställning om en sådan öfverenskommelse. Han är det, som i egenskap af civilminister har behandlat denna framställning; och han är det, som i egenskap af generalpostdirektör tillstyrkt denna järnvägsföreningens anhållan hos Kungl. Maj:t.

Det förefaller mig, som om här föreläge ett verkligt missförhållande, och jag har icke kunnat underlåta att vid detta tillfälle påpeka det. Jag styrkes ytterligare häri af en inlaga, som står aftryckt i tidningen Poststationsföreståndaren, en inlaga, som inlämnats till Kungl. Maj:t från poststationsföreståndarföreningen. Dessutom finns i samma tidning en hel mängd fall anförda, då järnvägsförvaltningar fråntagit stationsföreståndare en del af de belopp, som af poststyrelsen utbetalats för postanstalters skötande.

Det kan naturligtvis icke vara riktigt, att järnvägsförvaltningarna på detta sätt profitera af stationsföreståndarne, af dem, som skola utföra arbetet; och det kan väl aldrig vara Riksdagens mening, att de medel, som utgå för upprätthållande af poststationerna, skola kunna användas för ändamål, som icke hafva något sammanhang med poststationernas skötande.

Jag har velat framföra detta vid nu föredragna punkt, ehuru jag, såsom jag förut påpekat, icke kunde framföra det i vare sig afdelningen eller utskottet. Frågan har förefallit mig vara synnerligen viktig, och kan den föranleda till någon åtgärd, synes det mig, som om det vore af behofvet påkalladt.

Jag har, herr talman, intet yrkande vid punkten i fråga.

Friherre Beck-Friis, Johan: Utan att förut på något sätt närmare vara inne i eller beredd på den fråga, som af den föregående ärade talaren här tagits upp, är det ganska svårt att ingå på något mera grundligt svaromål.

Jag skall dock tillåta mig framhålla, att han alldeles förbisa ett förhållande, som järnvägsförvaltningarna måste beakta, och det är, att om en stationsmästare eller stationsföreståndare öfverhufvud taget uppgör med postverket om skötande af posten vid en station, om han sålunda åtager sig att blifva poststationsföreståndare, så är han dock i första rummet att anse såsom tjänsteman vid den järnvägsförvaltning, vid hvilken han är anställd. Om nu hans göromål såsom järnvägsstationsföreståndare och hans göromål såsom poststationsföreståndare sammanlagda gifva honom så pass mycket arbete, att han icke ensam kan sköta sin järnvägsstation, så blir det naturligtvis vederbörande järnvägsförvaltning, som måste tillse, att han får nödig hjälp därtill. Då begär han i regel att få ett biträde vid stationen, och i så fall kommer det på järnvägsförvaltningen att aflöna ett sådant. Således blir det järnvägen, som får vidkännas en särskild kostnad, därför att ifrågavarande järnvägsstationsföreståndare åtagit sig att vara af-

ven poststationsföreståndare. Det finns alltså ett visst berättigande i järnvägsförvaltningarnas anspråk på att hafva något att säga öfver de arfvoden, som från postverket utbetalas till dessa poststationsföreståndare. Det är ovillkorligen en sak, som är att beakta vid bedömandet af denna fråga.

Ang. postverkets anslag till driftkostnader.
(Forts.)

Jag vet också, att det har varit mycket tal om den inverkan, som postarfvodena skulle komma att hafva på pensionsfrågan; men detta spörsmål vågar jag här icke taga upp, ty jag har som sagdt icke alls varit beredd på att nu yttra mig härom.

För min del skulle jag helst se, att det kunde gå efter det gamla systemet, nämligen att enskild uppgörelse träffades mellan postverket och vederbörande järnvägsfunktionärer, när de skola förestå en poststation. Men deras göromål såsom poststationsföreståndare taga, enligt hvad jag förut framhållit, ofta så mycket i anspråk utaf den tid, de annars skulle kunna använda till sina järnvägs göromål, att järnvägarna ovillkorligen få vidkännas extra utgifter därför, och det är naturligtvis en sak, som man icke kan underlåta att taga hänsyn till, när man bedömer denna fråga.

Med detta har jag velat fästa uppmärksamheten vid, att herr Lindblad uteslutande berörde de önskemål, som järnvägspoststationsföreståndarne förfäkta, men vid en så stor frågas opartiska bedömande måste de öfriga parternas, postverkets och landets olika järnvägsförvaltningars intressen också hafva inflytande.

Herr Hellberg: Jag hade tillfälle att samtala med medlemmar af den deputation ifrån poststationsföreståndareföreningen, som för några veckor sedan uppvaktade herr civilministern och till honom öfverlämnade den framställning, som den förste ärade talaren omnämnde. Jag fick af samtalet med dem det bestämda intrycket, att det verkligen föreligger ganska betänkliga missförhållanden i det fall, som af nämnda talare upptagits.

De omnämnde, att på flera ställen lönereduktioner förekommit, sedan den omtalade öfverenskommelsen mellan generalpoststyrelsen och järnvägsföreningen träffats, lönereduktioner, som föreföllo ganska kännbara för dem, hvilka drabbats däraf. Jag tror således, att det verkligen finns fog för de erinringar, den förste talaren gjort.

Jag vill begagna tillfället att också hänleda uppmärksamheten på den andra gruppen af poststationsföreståndare, de så kallade landtpoststationsföreståndarna. Äfven deras talan fördes af nämnda deputation, och det förefaller mig, som om äfven deras förhållanden äro i många afseenden mycket litet tillfredsställande. I synnerhet har jag fått den uppfattningen, att det för dem tillämpade entreprenadsystemet i sina verkningar och konsekvenser kan i många fall blifva för dem ytterst otillfredsställande.

Jag tror, att detta är en fråga, som förtjänar att uppmärk-

Ang. postverkets anslag till driftkostnader.
(Forts.)

sammas, och jag vill tillåta mig uttala den förhoppningen, att regeringen skall ägna den all nödig uppmärksamhet. Jag tror, att man här har att göra med, om jag så må säga, ett slags tjänstemannaproletariat, hvars ställning är allt annat än tillfredsställande. Och det synes mig icke vara väl öfverensstämmande med statens värdighet, att de förhållanden, som förefinnas på detta område, få fortforta.

Herr Lindblad, Anders: Gentemot friherre Beck-Friis vill jag blott säga, att jag knappast tror, att järnvägsförvaltningarna i detta fall komma att få särskilda utgifter för den befattning med postgöromålen de hafva åtagit sig. Förhållandet är nog det, att när de af poststyrelsen få en viss summa, så försöka de på allt sätt att göra afknappningar för vederbörande stationsföreståndare, och öfverhufvud taget förhåller det sig väl knappast så, att de anställa några biträden, om icke den summa, som de fått af poststyrelsen, är därför tillräcklig.

Det visar sig också, att det finns fall, där poststationsföreståndaren har ansett biträde behöfligt, men icke kunnat få sådant, och han har ingen makt att genomdrifva det, ty han sitter ju fullständigt på järnvägsförvaltningens nåd och onåd. Han har visserligen af poststyrelsen fått förordnande såsom tjänsteman och sköter sin befattning såsom posttjänsteman under posttjänstemannaansvar, men järnvägsförvaltningen har rättighet att hvilken dag som helst afskeda honom och därmed göra honom brödlös.

Ställningen är följaktligen den, att järnvägsförvaltningarna visst icke hafva några särskilda utgifter härför, utan tvärtom att de hafva en del inkomster på att besörja postgöromålen, emedan de af postverket få en summa i ett för allt. Det har också visat sig, att när lönen för poststationsföreståndaren ökats, järnvägsförvaltningen har dragit af motsvarande summa ifrån den lön, som utgått till vederbörande tjänsteman i form af lön för järnvägsstationsföreståndareskapet, alltså i hans egenskap af järnvägsman.

Jag tror, att här råder ett missförhållande, som bör rättas, och jag har som sagdt endast velat fästa uppmärksamheten på detsamma.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i förevarande moment hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning af bevillningsutskottets den 20 och 22 innevarande mars bordlagda betänkande nr 18, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse af 12 § 4 mom. i förordningen den 11 oktober 1907

angående tillverkning af brännvin, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 20 och 22 i denna månad bordlagda utlåtande nr 27, i anledning af väckta motioner om ändring i kungl. förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af vin och öl m. m., biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 20 och 22 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 28, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående viss ändring i 27 § i lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige. *Om begränsning af rätten för bofasta inom Norrbottens lappmark att äga renar m. m.*

Uti en inom Andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 209, hade herrar *Carl Lindhagen* och *Ernst Hage* hemställt, »att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära helst redan till denna Riksdag förslag till sådan ändring i 27 § om lapparnes rätt till renbete, att den bofaste inom Norrbottens lappmark tillagda undantagsrätt att tills vidare äga renar, som få begagna sig af lapparnes rätt till renbete, måtte begränsas eller eventuellt upphävas.»

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på andragna skäl hemställt, att Riksdagen, i anledning af förevarande motion, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes efter verkställd utredning låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i 27 § i lagen om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige m. m. den 1 juli 1898, att den rätt, som på grund af nämnda lagrum tillkomme bofaste inom Norrbottens läns lappmarker att äga renar och för dem begagna sig af lapparnas rätt till renbete, måtte på lämpligt sätt begränsas.

Herr Rogberg: Herr talman! När denna fråga var före i lagutskottet, var jag ledig från riksdagsarbetet. Eljest skulle jag nog hafva utbedt mig att få en plats vid utskottets bord, när frågan där behandlades. Nu anhåller jag i stället att i kammaren få säga, hvad jag skulle velat yttra inom utskottet.

Anledningen till motionen är den, att klagomål från lappbefolkningens sida framstälts till motionärerna under ett besök, som dessa gjort i Arvidsjaurs socken sistlidne sommar. Då hade det nämligen klagats öfver de bofastas obegränsade rätt att i Norrbottens lappmark äga renar.

Nu hemställer utskottet om en skrifvelse till Kungl. Maj:t och säger, att de bofastas renägarskap, där sådant i afsevärdare

Om begränsning af rätten för bofasta inom Norrbottens lappmark att äga renar m. m. utsträckning förekommer, varit ägnadt att göra intrång i lapparnas renskötsel; och därför, yttrar utskottet vidare, är det angeläget, att lapparnas intressen i detta afseende blifva i lagstiftningen fullt tillgodosedda.

Ja, nu kunde man ju hafva väntat, att utskottet skulle hafva kommit med förslag om upphäfvande af de bofastas renägarskap; men så långt har utskottet icke gått, utan har i stället i sin kläm föreslagit en begränsning i de bofastas sagda rättighet. Naturligtvis är det alldeles riktigt, att om de bofastas renägarskap skulle förekomma i vidsträckt omfång, sådant är ägnadt att göra intrång i lapparnas renskötsel. Men just därutinnan fattas det utredning, och vid sådant förhållande borde efter min uppfattning utskottet hafva afstyrkt motionärernas hemställan. Utskottet borde hafva funnit ett ytterligare skäl härtill i det praktiskt värdelösa i en lagstiftning sådan, att den på en gång medger de bofasta att äga renar, om dessa blifva vårdade af lappar, men samtidigt förbjuder dem att äga renar utöfver visst antal, detta må nu sättas till 25, 50 eller 100 stycken. Ingenting är väl enklare att kringgå än en lag af sådant innehåll, och det torde väl knappt vara lämpligt för Kungl. Maj:t och Riksdagen att stiffta en lag, om hvilken man på förhand kan inse, att den måste blifva kringgången.

(Forts.)

Men låtom oss nu antaga, att det vore rätt, som motionärerna ha sagt, låtom oss i likhet med dem uppställa den satsen, att de bofastas renägarskap förekommer i afsevärd utsträckning. Då är detta en sak, som angår den så kallade inre lappfrågan, och den är verkligen synnerligen invecklad och omtvistad. Jag säger: Det är vanskligt för Riksdagen att påstå, att en begäran om inskränkning i de bofastas renägarskap öfverhufvud taget är befogad, och det är vanskligt att säga, att en sådan inskränkning är nyttig eller nödvändig. För mig synes det att Riksdagen och denna kammare handla mycket klokare, om de uraktlåta att nu uttala sig i denna fråga, och utskottet borde hafva afstyrkt motionen och fallit tillbaka på Riksdagens skrifvelse den 6 maj 1908. Vid sagda års riksdag hade nämligen den så kallade inre lappfrågan i hela dess vidd blifvit bragdt å bane genom en enskild motion, och med anledning af denna motion hemställde Riksdagen i den af mig nämnda skrifvelsen, utom annat, att Kungl. Maj:t måtte verkställa en utredning rörande hvilka åtgärder böra vidtagas för att vidmakthålla, värna och trygga den nomadiserande lappbefolkningen samt för att främja renskötseln.

Med stöd af denna skrifvelse hafva förberedande åtgärder redan vidtagits, det har jag inhämtat. Med stöd af denna skrifvelse blir renfrågan utredd från båda parternas synpunkt, från både nomadernas och de bofastas synpunkt. Men genom ett bifall till det nu påyrkade skrifvelseförslaget tager kammaren eller Riksdagen ställning för lapparna emot de bofasta. Efter min upp-

fattning bör kammaren likväl icke göra detta, ty för kammaren bör det vara angeläget, att det skipas rätt åt båda sidor, både åt nomaderna och åt de bofasta. Detta anser jag vara så mycket mer nödvändigt, som den inre lappfrågan icke kan behandlas, utan att man i någon mån tillika har uppmärksamheten fäst vid den yttre lappfrågan, ty den är förenad med den inre.

Jag vill icke fullt underskrifva hvad utskottet säger å pagina 8, men det ligger en stor sanning i den punkten: »Inom Norrbottens läns lappmarker, särskildt i de öfre delarna af Torneälvens flodområde . . . lefva nämligen ganska stort antal nybyggare, af hvilka många i härstamning och lefnadsförhållanden stå lapparna nära och för hvilka renskötseln äger en mycket stor betydelse»; men det är alldeles riktigt, att renskötseln för många af de bofasta äger en mycket stor betydelse. Nu är det icke lämpligt, att bland dessa personer, som utskottet kallar »nybyggare», skall spridas det talet, att när nomaderna i Arvidsjaur för ett par riksdagsmän framställa klagomål öfver de bofastas renägarskap, så är Riksdagen genast färdig att hemställa om en inskränkning i samma renägarskap i hela Norrbotten, en inskränkning, som jag är öfvertygad, att dessa af utskottet så kallade nybyggare skola anse opraktisk och måhända äfven skadlig både för dem och för nomaderna. Vi hafva verkligen icke, såvidt jag kan inse, rättighet att i vårt land bland gränsbefolkningen framkalla en tanke i den riktning, att samma befolkning skulle blifva tillbakasatt af de svenska statsmyndigheterna. Befolkningen i dessa orter har tillfälle att göra jämförelser. Såvidt jag har kännedom därom, råder icke någon som helst inskränkning i de bofastas renägarskap på andra sidan Torne älf. I november förra året stod det att läsa i den öfvernorrländska svenska pressen, hurusom finska staten på allt sätt omhuldade befolkningen i de finska socknarna Enontekis, Enare och Utsjoki — de tre socknar, som före år 1809 räknades till det egentliga Sverige och landskapet Västerbotten, icke till Finland och landskapet Österbotten. Det upplystes i svenska tidningar, att där bygger staten och underhåller kyrkor, prästgårdar och skolhus. Finska staten bidrager afsevärdt till aflöning af präster, skollärare och barnmorskor. Det upplystes, att poststationsföreståndaren i Utsjoki har 900 finska mark, medan samtidigt hans svenska kollega i Karesuando har 250 kronor om året. Samtidigt stod det att läsa i den norska pressen, hurusom de finska myndigheterna voro betänkta på att ytterligare gynna befolkningen i dessa socknar genom att förläna dem rättighet till tullfri införsel af de varor, de behöfde, från Varanger, från den gamla staden Vadsö och det nu så hastigt uppblomstrande Kirkenäs. Således förmåner på den finska sidan.

Det är icke anledning att gifva den bofasta befolkningen skäl till att tänka, att den möjligen kan blifva tillbakasatt af de svenska myndigheterna.

Om begränsning af rätten för bofasta inom Norrbottens lappmark att äga renar m. m.

(Forts.)

Om begränsning af rätten för bofasta inom Norrbottens lappmark att äga renar m. m. (Forts.)

Såvidt jag förstår, finns icke någon fullt bärande grund för motionen. Såvidt jag förstår, är utskottets hemställan opraktisk. Och den fråga, som genom motionärerna bragts å bane, har redan förut blifvit förd under Kungl. Maj:ts skärskådande på ett mycket lämpligare sätt genom Riksdagens skrifvelse år 1908; slutligen finns det ingen anledning att hos gränsbefolkningen framkalla lust att göra ofördelaktiga jämförelser mellan förhållandena i Sverige och på andra sidan gränsen.

Af dessa skäl, herr talman, anhåller jag att få yrka afslag å utskottets hemställan och den i ärendet väckta motionen.

Herr Stendahl: Då jag deltagit i utskottets behandling af denna fråga och yttrat mig för densamma i utskottet samt då utskottet tagit den enhälligt, så anser jag mig här böra säga några ord till försvar för utskottets hemställan.

Renbetesrätten, sådan den nu tillerkännes eller rättare tillförsäkrats lapparna, är icke annat än ett litet vederlag för det land, som frångåtits dem och hvarifrån man trängt undan dem.

Jag är alldeles säker på, att de kunna åberopa sig på uråldrig häfd icke allenast till jorden utan äfven till renbete i dessa trakter, hvarifrån de äro utdrifna, och de hafva icke mera kvar än det renbete de själfva oundgängligen behöfva. Denna bofasta befolkning har emellertid efter norskt mönster lärt sig inse, att renkötseln kan bedrivas på sådant sätt, att man därpå kan förtjäna ganska mycket pengar och hafva därför skaffat sig stora renhjordar. Det verkar, att dessa stora renhjordar inkräkta på lapparnes renbete, så att lapparne trängas undan. I Norge, där man uppenbart söker uttränga lapparne, finnes i Valdres ett sällskap, som ensamt äger öfver 2,000 renar. Frågan blir, skola vi såsom i Norge arbeta på att uttränga lapparne.

Det är dock en sak, som är nödvändig för den större renkötseln, och den få vi icke glömma. För att bofasta skola kunna drifva större renkötsel systematiskt, icke såsom lapparne enligt gamla metoder, måste de ändock nödvändigt hafva lappar att sköta renarna och på så sätt sjunker lappen ned från fri nomad till aflönad dräng.

Jag har talat i denna fråga med norrmän, som sagt, att de stora norska sällskapen, hvilka idka renkötsel såsom affär, samtliga använda svenska lappar för att sköta sina renar, och detta därför att de norska lapparna icke äro så tränade och uthålliga som de svenska. De svenska lapparna hafva större marker att ströfva igenom. Norrmännen hafva längst norrut blott en smal kust- och fjällremsa, och den så att säga instinkt, som måste finnas hos skötarne af renhjordar, utvecklas bättre på de stora svenska vidderna än på de mindre norska markerna. Lapparna måste, när renhjordarna spridas och renarna skrämmas bort, i dagat förfölja dem, och de ha knappast något annat än sitt goda

väderkorn och sin instinkt att vägleda sig med, när de skola söka upp och samla förlupna hjordar.

Jag har velat säga detta i förbigående för att visa, huru svårt det är att sköta renar, och de bofasta kunna icke själfva sköta sina renar, utan måste därtill använda lappar såsom sitt tjänstefolk.

Vill man utdrifva lapparna, finnes det två vägar att gå. Den ena är att helt taga ifrån dem renbetena, och den andra är att inkräkta på deras renbeten. Det är gifvet, att nomadbefolkningen och den bofasta där uppe i Norrland hafva stridiga intressen.

Det har aldrig varit fråga om att fråntaga renägarna, vare sig de bofasta eller lapparna, rätten till bete för dragrenar, därför att man måste ha dessa djur för att under vintern kunna färdas fram på de enorma vidderna, där ingen väganläggning finnes. Utskottet, som vill begränsa renbetesrätten för de bofasta, har aldrig tänkt sig, att dragrenarna skulle inräknas bland dem, som det skulle tillåtas den bofasta befolkningen att hålla. Man har velat inskränka renantalet hos de bofasta eller åtminstone peka på, att det borde begränsas. Utskottet har icke sagt någon bestämd siffra i sin kläm utan ansett, att en utredning bör ske, som visar, i hvad mån den bofasta befolkningens rätt till renbete på statens mark må kunna begränsas.

Vilja vi skydda våra lappar från att utdö, måste vi verkligt göra någonting för dem. Vi måste se till, att de icke trängas mera tillbaka, såvida vi icke vilja sätta såsom vårt mål att utrota dem. Vilja vi det, skola vi ingenting göra. Jag anser, att en utredning här är af största vikt, därför att den afser att skydda de svaga.

Herr talman! Med anledning af hvad jag nu yttrat ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Grefve Hamilton, Hugo: Herr talman, mina herrar! Om jag vågade fälla något bestämdt omdöme om den hemstäl- lan lagutskottet gjort, skulle jag vara hugad att säga, att den- samma går i rätt riktning. Det finnes många synpunkter, från hvilka man kan betrakta renbetesfrågan, och för mig framstår såsom den viktigaste, huru man skall kunna bevara lappbefolk- ningen såsom ett nomadiserande folk. Men jag vågar icke på denna utredning fälla något omdöme och jag hyser den uppfatt- ningen, att icke heller Första kammaren bör göra det. Jag har haft åtskilligt att göra med lappfrågor och därvid lärt mig, att de äro bland de svåraste frågor, som finnas. Det är mycket farligt att smälla till och beträffande en punkt yrka på bestämda åtgärder, innan man öfverblickat hela sammanhanget. Det är så många synpunkter, som måste tagas i betraktande vid bedö- mandet af renbetes- och lappfrågan, att man icke, om icke nöd-

*Om begräns-
ning af rätten
för bofasta
inom Norr-
bottens lapp-
mark att äga
renar m. m.*

(Forts)

Om begränsning af rätten för bofasta inom Norrbottens lappmark att äga renar m. m.

tvång föreligger, bör lösrycka en del af denna fråga och söka lösa den för sig.

Såsom redan erinrats, anhöll Riksdagen år 1908 hos Kungl. Maj:t om en utredning, i hvilken den fråga, som här föreligger, ingår, och jag tror, att detta är bästa sättet att behandla den. Jag begärde ordet närmast därför, att denna riksdagsskrivelse på sin tid föredrogs af mig såsom civilminister, och den ganska omfattande utredning, som sattes i gång, tillkom äfven på min tid. Ehuru jag hyser vissa sympatier för hvad lagutskottet här yttrat, anser jag likväl det vara farligt, att, då en utredning pågår, ingripa och söka få fram en bestämd åsikt, och jag tror därför, att kammaren skulle göra klokt i att följa den första talaren, med hvilken jag ber att få instämma.

(Forts.)

Herr Stårner: Såsom ledamot af lagutskottet ber jag att få göra några meddelanden.

Frågan om rätten till renbete har ju redan principiellt ingått i den äldsta lagstiftningen på detta område, så att därom behöfva vi icke diskutera. Men under tiden, som lagstiftningen tillämpats och nya förhållanden inträdt äfven däruppe i renbygderna, hafva gifvetvis nya situationer uppstått, som påkallat ändringar och initiativ till åtgärder för skyddande af lapparna. I detta afseende tror jag, att meningarna äro fullkomligt eniga inom den svenska Riksdagen om, att man önskar bereda bästa möjliga skydd åt lapparna. Följaktligen delar jag i detta afseende den sympatiska uppfattning, som af de föregående talarna här redan blifvit uttalad.

Då uppstår frågan, om verkligen under de senare åren något intrång skett i lapparnas rätt till renbete eller några förhållanden framträdt, som påverkat lapparnas lif och försvarat deras tillvaro. Härom sökte den förste talaren gifva en allmän framställning, och han, såsom kännare af förhållandena, hade knappast funnit några sådana omständigheter. Men i lagutskottet, såväl som af hvad i motionen anföres, hafva vi från på detta område sakkunniga fått flera uppgifter, som äro olika den förste talarens och som vitsorda behofvet af att vidtaga åtgärder i detta hänseende.

Jag tror icke, att vi kunna rätta oss efter den politik i lappfrågan, som föres särskildt af norrmännen, ty denna politik kan nästan sägas gå ut på att utrota lapparna, men i stället så länge som möjligt bevara renstammen. Det är en ekonomisk politik af norrmännen, och det är känt, att de i största möjliga grad söka utnyttja den ekonomisering, som kan ligga i en uppdrifven renafvel. Då norrmännen icke inom sitt land bevara och upprätthålla lappstammen, gå de så tillväga, att de anställa svenska lappar, som utföra renafvel i Norge åt dem, som bedrifva denna affärsmissigt såsom köttproduktion. Jag tror, att i Sverige råder

en motsatt uppfattning rörande lappfrågan, och att vi här hysa ett varmt och ömt intresse för lappfolket såsom sådant.

Härvid kommer jag till den fråga, som den förste talaren framkastade: hvilken väg skola vi gå för att arbeta i denna riktning? Skola vi helt och hållet upphäfvä den bofasta befolkningens rätt till renbete? Den förste talaren förmenade, att om utskottet varit konsekvent i sina yrkanden att komma lapparna till hjälp, så skulle utskottets hemställan gått ut på, att hvar och en icke-lapp ej skulle äga rätt att komma i åtnjutande af den förman i form af renbete på statens och enskildas mark, som tillkommer lapparna enligt gällande lagstiftning. Men på grund af särskilda förhållanden, som framtråda i den del af Norrland, där denna fråga är en social fråga, har det synts utskottet alldeles klart, att man icke kunde våga ett sådant steg på en gång. Och jag kan icke neka till, att det verkar som en motsägelse hos den förste ärade talaren, då han särskildt betonat och erkänt riktigheten i, hvad utskottet i detta afseende påpekar på sidan 8, där det framhålles, att en hel mängd nybyggare där uppe i lappmarkerna, som lefva under lapparnas förhållanden och sålunda befinna sig i ungefär samma lifsläge och samma ekonomiska betingelser som lappfolket, alltjämt äro i behof af att också de få använda sig af det utkomstmedel, som renskötseln där utgör. Då man erkänner detta, måste man också erkänna, att ett allt för våldsamt ingrepp af lagstiftningen i detta afseende skulle vålla en ekonomisk rubbning, som kunde blifva skadlig för många medborgare.

Utskottet har här gått ut ifrån, att man skall det ena göra och det andra icke låta. Man har velat se saken som en social fråga. Man har velat begränsa den spekulaton i renodlingen, som framträdtt genom kapitalistiska inflytelser i lappmarkerna, alldeles såsom på andra områden i det moderna samhällslifvet under senare tid, och som kastat om de forna renägarnas förhållanden. Man har härmed velat skydda lapparna mot den påverkan de eljest måste komma att röna genom starka ekonomiska intressen, som koncentrera sig hos ägare af stora renhjordar. Däremot har man ansett, att de små renägarna, de som till hushof och arbete och särskildt till körslor behöfva använda renarna, icke skulle röna något större intrång genom den nya lagstiftningen. Och denna princip har lagstiftningen också redan från början stått på.

Jag menar sålunda, att lagstiftarne skola skipa rättvisa i detta afseende jämväl åt lapparna genom att bereda dem det skydd, som kan ligga i en lämplig begränsning af bofasta icke-lappars ägande af renar, och på det sättet lämna större utrymme för lapparnas renhjordar. Ty man kan förstå, att när renodlingen drifvits upp till en viss höjd, börjar det till slut att tryta med renbetena. Lapparnas renhjordar blifva ofta ganska stora. Och

Om begränsning af rätten för bofasta inom Norrbottens lappmark att äga renar m. m.

(Forts.)

Om begränsning af rätten för bofasta inom Norrbottens lappmark att äga renar m. m. om då den icke bofasta befolkningens renhjordar blifva så stora, att de ensamma göra ett oerhördt intrång på renbetena, uppstår helt naturligt svåra förhållanden för lapparna — något som utskottet särskildt tagit sikte på.

Till sist ber jag att, med anledning af hvad den förste talarren och äfven förutvarande civilministern grefve Hamilton framhållit, få påvisa ett par saker. Man har erinrat om, att på grund af en enskild motion tillsatts en kommitté för att utreda lappfrågan i hela dess vidd.

(Forts.)

Härmed förhåller det sig så — vi ha fått meddelande här om i utskottet, eftersom vi haft förmånen att såsom ordförande ha en man, som själf sitter såsom ledamot i den af Kungl. Maj:t tillsatta kommittén — att regeringen inkallade landshöfdingarna i de tre nordligaste länen jämte biskop Bergqvist och direktör Lundbohm och uppdrog åt dem att yttra sig i fråga om lapparnas ställning och deras lefnadsförhållanden, att utreda frågan om renskötseln och dess utvecklingsmöjligheter, frågan om renbetet m. m. Kommitterade skulle sålunda undersöka, hurudan ställningen var för de lappar, som drifva renskötsel, och under hvilka lefnadsförhållanden dessa under den nya situation, som framträd däruppe, kunde tänkas i framtiden existera. De skulle också utreda orsaken till, att lapparna så småningom, från att vara själfständiga renägare, mer och mer blifvit tjänare dels åt hvarandra, hvilket är naturligt, men dels också åt ägare af större renhjordar i Sverige och Norge, hvilka drifva renskötseln som en affär. Dessutom skulle man — enligt kommitténs öfverläggning om saken — verkställa en så ingående renräkning som möjligt. Här om har meddelats, att det, såsom var att vänta, visat sig, att de uppgifter om antalet renar, som lämnats af lapparna, i regeln gått ut på, att de äga ett mindre antal renar än de verkligen hafva, hvadan renhjordarna sålunda äro större än föreliggande uppgifter tyda på. Dessutom har denna kommission och särskildt herr Lundbohm, som fått kommissionens uppdrag att utföra noggrauna specialundersökningar, vidtagit förberedande åtgärder för en klimatisk och biologisk undersökning af lappfrågan och frågan om renbetesförhållandena. Sedan var meningen, att kommittén på basis af denna utredning skulle närmare utreda frågan och föreslå åtgärder, som kunde vidtagas just med hänsyn till den sociala verkan, som en ändring af lapplagen i detta afseende kommer att få.

Nu är det möjligt, att den fråga, som här direkt framställts, skulle kunna beröras och komma under pröfning vid nämnda utredning, men hittills har den, enligt hvad en ledamot i kommittén, nämligen lagutskottets ordförande, meddelat, icke varit närmare berörd vid kommitténs öfverläggningar. En riksdagskrifvelse skulle sålunda, enligt utskottets mening, icke vara någon öfverloppsgärning, utan ha till uppgift att skjuta fram saken och

föra fram alldeles särskildt denna fråga, som af motionärerna betraktas som mycket viktig och beträffande hvilken man anser, att åtgärder snarast möjligt böra vidtagas. Motionärerna föreslå, att åtgärder skola vidtagas, så att redan till denna Riksdag proposition kunde framläggas, emedan frågan hastar och emedan för hvarje år, som går, en eller flera fattiga lappfamiljer stupa på att dessa förhållanden icke äro ordnade. Lagutskottet ansåg sig emellertid icke kunna göra ett sådant yrkande, utan begränsade sig till här angifna skrifvelseförslag. Detta förslag blir sålunda en åtgärd, hvarigenom man skulle trycka på frågan och rikta den tillsatta kommitténs — om Kungl. Maj:t behagade till denna kommitté lämna saken — uppmärksamhet på, att särskildt förhållandena med de bofastes ägande af renar måste vara en af de förnämsta uppgifter, som lagstiftningen på detta område har att lösa.

Om begränsning af rätten för bofasta inom Norrbottens lappmark att äga renar m. m.

(Forts.)

Herr talman! På grund af dessa erinringar och då jag, som sagdt, har att åberopa den ganska ingående kännedom om frågan, som närmast dikterat lagutskottets utlåtande, nämligen den, som äges af den förenämnda i kommittén deltagande representanten för de norrländska länen, landshöfding Widén, ber jag att få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Trygger: Herr talman, mina herrar! Jag har med stor sympati läst utskottets betänkande och med stort intresse har jag likaledes åhört de talare, som yrkat bifall till detsamma. Herr Stendahl yttrade, att det här gäller att skydda de svaga, och det vore då orimligt att sätta sig emot en utredning af frågan. En sådan utredning borde man söka få till stånd så fort som möjligt. Jag gifver herr Stendahl alldeles rätt i denna hans uppfattning, men det skall också vara endast en utredning. Man får icke föregripa det resultat, hvartill en utredning kan komma.

Ser man på utskottets motivering, är det egentligen två skäl, som utskottet anför till stöd för sin hemställan. Det första, inledningsskålet, är det, att då den nuvarande lagen kom till, tillerkände man de bofasta endast tills vidare den rätt att hafva renar, hvilken i lagen är stadgad. Lagstiftaren hade således redan från början gifvit anvisning på, att denna rätt vore provisorisk och snart kunde komma att upphöra. Men det egentliga skålet för utskottets hemställan är, såsom också den förste talaren påpekade, att de bofastas renägarskap skulle hafva varit ägnadt att göra intrång i lapparnas renskötsel, såsom en af dem utöfvad själfständig näring, och därigenom äfven sätta i fara möjligheten för lapparna att på denna för dem naturliga väg finna sin utkomst. Det är detta skäl, hvarpå utskottet stöder sitt förslag, att den rätt, som numera tillkommer de bofasta, måtte begränsas. Ser man emellertid på, huru utskottet uttrycker sig, då det anför sitt huvudskäl, finner man, att utskottet själf tycks vara i viss mån

Om begränsning af rätten för bofasta inom Norrbottens lappmark att äga renar m. m. tveksamt. Utskottet säger nämligen: »Såsom i motionen framhålles, torde de bofastes renägarskap, där sådant i afsevärdare utsträckning förekommer, varit ägnadt att göra intrång» etc. Är det verkligen lämpligt, att vi bestämdt hos Kungl. Maj:t skulle begära en inskränkning i de bofastes rätt på grund af ett skäl, om hvilket utskottet icke kan säga, att det säkert föreligger, utan endast, att det med all sannolikhet förefinnes?

Härtill kommer, att det finnes omständigheter, som tala i motsatt riktning, äfven om det af utskottet anförda skälet skulle vara riktigt. Det finnes skäl, som åberopas af den kommitté, hvars betänkande ligger till grund för den lagstiftning, vi för närvarande hafva, och i detta betänkande talas om, att billigheten kräfver, att i gengäld för de olägenheter, som den bofasta befolkningen har af lapparnas betesrätt, de bofasta också borde äga rätt att hafva renar under lappars vård. Detta är ju ett skäl, som också bör tagas i betraktande, jämte andra, när man skall afgöra saken.

Ja, vore det så, att det endast vore fråga om att trycka på Kungl. Maj:t för att något påskynda den utredning Riksdagen begärde år 1908, skulle jag, ehuru jag visserligen icke tycker, att det är nödvändigt, likväl gå med på en skrifvelse. Men att nu med stöd af den motivering, som föreligger, med stöd af det obetydliga vi säkert känna i saken, gå med på en skrifvelse, i hvilken man obetingadt skulle begära hos Kungl. Maj:t, att den rätt, som för närvarande tillkommer bofaste inom Norrbottens läns lappmarker att äga renar och för dem begagna sig af lapparnas rätt till renbete, måtte på lämpligt sätt begränsas — låt vara att utredningen sedermera skall afgöra i hvilken utsträckning — synes mig icke vara lämpligt, allra minst, som lappfrågan eller renbetesfrågan, hvad man nu må kalla den, är, såsom redan blifvit påpekadt, en synnerligen delikat och svår fråga att lösa. Den förste ärade talaren har påvisat den stora betydelse, som denna fråga har för det intresse, som svenska staten otvifvelaktigt äger, att den bofasta befolkningen i gränstrakterna icke får skäl att anse sig förorättad. Att nu på grund af denna motivering, innan någon utredning skett, komma och begära ett nytt resultat, en lagstiftning med bestämdt innehåll, hvarigenom begränsas den rätt, som de bofasta nu äga, kan jag följaktligen icke anse vara riktigt.

Trots det jag till fullo uppskattar de skäl, som anförts af utskottet och af de föregående talarne här, och den stämning, som ligger till grund för deras uttalanden, anser jag mig icke kunna vara med om utskottets hemställan, och jag vågar därför yrka, att kammaren måtte afslå densamma.

Herr Stendahl: Jag skall gärna medgifva, att utskottets motivering är något svag, den kunde varit starkare. Men detta

kan väl icke vara något skäl till att uppskjuta en fråga, som är af så stor vikt för dessa fattiga lappar. Hvad utskottet här begär är ingenting annat än en utredning om begränsning af en tillfälligt lämnad rättighet, om hvilken, såsom den föregående talaren sade, man redan från början förutsatte, att den skulle komma att begränsas och så småningom upphöra. Denna rätt blef de bofasta gifven med öppen blick för, att den för framtiden skulle komma att begränsas.

Om begränsning af rätten för bofasta inom Norrbottens lappmark att äga renar m. m.
(Forts.)

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr Trygger: Endast ett par ord till svar på, hvad min ärade vän herr Stendahl nu yttrat. Han sade, att här begäres endast en utredning om en begränsning. Men har detta varit meningen, då har utskottet lyckats illa i formuleringen af sin hemställan, ty här står alldeles uttryckligen, »att Kungl. Maj:t täcktes efter verkställd utredning låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i 27 § i lagen om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige m. m. den 1 juli 1898, att den rätt, som på grund af nämnda lagrum tillkommer bofaste inom Norrbottens läns lappmarker att äga renar och för dem begagna sig af lapparnas rätt till renbete, måtte på lämpligt sätt begränsas». Efter mitt sätt att läsa betänkanden kan jag icke få fram något annat, än att utskottet uttryckligen uttalar, att en begränsning skall ske; det behöfva vi enligt utskottets mening ingen utredning om, men huru stor denna begränsning skall vara, därom borde Kungl. Maj:t verkställa utredning.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gjordes i enlighet med förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan i nu föredragna utlåtande samt vidare därpå att kammaren skulle afslå såväl hvad utskottet hemställt som den i ämnet väckta motionen; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af jordbruksutskottets den 20 och 22 i denna månad bordlagda utlåtanden:

nr 30, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af de under Gripsholms kungsladugård i Södermanlands län dagsverksskyldiga torpen Nygårdet nr 1 och Sörtorp nr 1, samt

nr 31, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upphörande af från viss jord till Visby domkyrka utgående jordskyld, biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Om rätt för
ortsbefolkning-
gen att å sta-
tens skogar i
de två nord-
ligaste länen
taga stubbar
för tjärbrän-
ning.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 20 och 22 innevarande mars bordlagda utlåtande nr 32, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående rätt för ortsbefolkningen att å statens skogar inom Västerbottens och Norrbottens län afgiftsfritt taga stubbar för tjärbränning.

I en inom Andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling öfverlämnad motion, nr 18, hade herr *Hellberg* hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder i syfte att ortsbefolkningen måtte å statens skogar inom Västerbottens och Norrbottens län afgiftsfritt taga stubbar för tjärbränning i den mån men för skogsvården ej däraf uppkomme.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på återopade grunder hemställt, att Riksdagen med bifall till herr *Hellbergs* ifrågasvarande motion måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder i syfte att ortsbefolkningen måtte å statens skogar inom Västerbottens och Norrbottens län afgiftsfritt taga stubbar för tjärbränning, i den mån men för skogsvården ej däraf uppkomme.

Reservationer hade afgifvits

- a) af herr *P. Paulson*, grefve *A. H:son Wachtmeister* och friherre *J. Gyllenstierna*, hvilka likväl ej däri framlagt sin åsikt; samt
- b) af herrarna *E. A. Lindblad* och *Aaby A. W. Ericsson*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen, i anledning af herr *Hellbergs* ifrågasvarande motion, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville, efter den utredning, som kunde finnas erforderlig, vidtaga åtgärder i syfte att ortsbefolkningen måtte å statens skogar inom Västerbottens och Norrbottens län mot en i öfverensstämmelse med hvad därom ofvan nämnts bestämd mindre afgift taga stubbar för tjärbränning, i den mån men för skogsvården ej däraf uppkomme.

Grefve *Wachtmeister*, *Axel*: Denna fråga är, liksom så många andra, en gengångare sedan förra året. Skillnaden mellan då och nu är endast den, att hvad som förra året varit utskottets hemställan nu blifvit reservation och tvärtom. Reservanterna hafva bibehållit samma ståndpunkt, som de i fjol såsom utskottsmajoritet intogo, nämligen den att staten, när det gäller dessa fattiga stubbrytare, icke bör skörda någon vinst af stubbar, som i och för sig själfva icke hafva det allra ringaste värde för staten. Då emellertid från sakkunnigt håll med skärpa framhållits, att ur skogsvårdssynpunkt, och för att icke återväxten af skogen må förhindras, det är af största vikt, att denna stubbrytning och stubbtransport ske under noggrann tillsyn af jägerpersonalen, så anse vi icke obilligt, att tjärindustrien skall bidraga

till den möjligen något ökade kostnaden, som denna tillsyn medför.

Ja, säger man, men staten kan hafva råd att bekosta hela denna utgift för att stödja denna lilla industri. Må så vara! Men därtill kommer, och detta är hufvudsaken, att skogstjänstemännen framhållit, att det är af yttersta vikt, att någon liten afgift bibehålles, för att man skall kunna reglera stubbrytningen och få ordning och reda i det hela. För närvarande synes afgiften vara 15—60 öre pr kubikmeter, beroende på, hur pass välbelägen platsen för stubbrytningen är, om den är närmare eller aflägsnare från kusten. Hur skulle det gå, om alla afgifter bortfölle? Alla vilja bryta stubbar på den bästa platsen, och de, som finge sämre platser sig anvisade af skogstjänstemännen, skulle beskylla dessa tjänstemän för att hysa mannamån och för att vara ogena. Det skulle bli ett ändlöst trassel.

Nu har motionären såsom skäl för, att hvarje afgift skulle bortfalla, åberopat ett yttrande i fjor af en ärad dåvarande ledamot af Riksdagen på västerbottensbanken, däri denne omförmäler den oändligt långa väg, som det tarivas, för att alla dessa 20 och 50 öre skola komma i rätter hand. Den väg, som han citerar, är löjeväckande, men det är verkligen ett fattigdomsbevis för den administrativa myndigheten, om icke en genväg skulle kunna åstadkommas, och jag inbillar mig, att Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län skulle godt kunna taga initiativet till en åtgärd för att få en genväg införd. Den lilla obetydliga afgiften, som af oss reservanter föreslagits i af oss angifven riktning, kan omöjligen inverka menligt på denna stubbindustri, men däremot är den af yttersta vikt ur skogsvårdssynpunkt, och jag är öfvertygad, att borttagandet af den afgiften helt och hållet skulle i hög grad inverka störande på förhållandet mellan dem, som bedrifva denna tjärindustri, och skogstjänstemännen.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen och hemställa om afslag på utskottets förslag.

Herr Pers: Såsom det synes af betänkandet, har utskottets majoritet haft en annan uppfattning än den ärade talare, som nyss yttrade sig, och de reservanter, som låtit anteckna sig.

Dessa afgifter äro visserligen icke så höga, men naturligtvis innebära deras borttagande en lättnad för befolkningen, och framför allt är den byråkratiska omgång, som en ledamot af denna kammare, landshöfdingen i Västerbottens län Henning Biörklund, utförligt skildrade i fjol, kanske mera betungande än afgiften. Denna vidlyftiga omgång skulle naturligtvis bortfalla, om afgifterna bortfölle.

Det gäller här en naturtillgång, som kronan har i dessa skogar, en tillgång, som, om den icke tillgodogöres af befolkningen,

*Om rätt för
ortsbefolkningen
att å statens
skogar i
de två nordligaste
länerna taga stubbar
för tjärbränning.*

(Forts.)

*Om rätt för
ortsbefolkning
gen att å sta-
tens skogar i
de två nord-
ligaste länen
taga stubbar
för tjärbrän-
ning.*

(Forts.)

icke lämnar kronan ett enda öres inkomst. Det är för dessa bygder en naturlig och nära till hands liggande näringskälla att tillgodogöra sig denna skogstillgång. Befolkningen lefver under torftiga omständigheter, och därtill har under senare åren tillkommit något annat, och det är, att tjärbränningen och tjärfabrikationen längre söderut tagit fart och konkurrerar på detta område.

Det har rests den invändningen, att ett frigifvande af rätten att taga stubbar skulle lämna rum för missbruk från befolkningens sida, så att skogsvården icke skulle behörigen kunna tillgodoses genom jägeribetjäningen. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att utskottet har själfvt betonat, att tillstånd till stubbarnas tagande skulle lämnas af vederbörande jägmästare, som i hvarje fall skulle lämna anvisning på lämpliga områden, där tjärvirke finge hämtas, och att virkesfångsten skulle ske under kontroll från skogsförvaltningen, så att skogsvårdsintresset med all visshet skulle komma att blifva behörigen tillgodosedt. Det är emellertid sant, att med den ordning, som varit förut, befolkningen fått underkasta sig stort besvär för att erhålla dessa tillstånd, afgifva borgensförbindelser och allt möjligt, men då detta besvär nu skulle aflyftas från dem och kronobetjäningen samt jägeribetjäningen i stället komma att betjäna allmänheten, så hemställer jag, om icke detta kan vara ganska tidsenligt och riktigt. Jag tror, liksom utskottet i öfrigt, att det skulle lända till befolkningens bästa och att skogsvårdsintresset skulle kunna i behörig mån skyddas. Framför allt skulle sådana här trakter därigenom uppmuntras att tillgodogöra sig en vara, som annars får ruttna ned och som förefinnes i obegränsade mängder här i landet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Barthelson: Den siste ärade talaren har framfört de skäl, som föranledt utskottet att tillstyrka den ifrågavarande motionen. Ser man nu på motiveringen, som ligger till grund för motionärens hemställan, så finner man, att hans hufvudargumentering går ut på, att han vill, att den utarmade, fattiga befolkningen i dessa ifrågavarande bygder skall få en bättre existensmöjlighet, och han säger, att det är så mycket större skäl att bifalla hans begäran, att den skulle få denna råvara till tjärbränningen gratis, som detta skulle vara för skogsvården önskvärdt. Ja, vore förhållandena sådana, som den ärade motionären framställt dem, nämligen att det vore en uteslutande fattig befolkning, som här skulle få denna hjälp, och att detta skulle blifva ett godt handtag åt skogsvården, så skulle jag för min del med största förnöjelse yrka bifall till motionen och utskottets förslag.

Men, mina herrar, förhållandena äro icke sådana. Jag har för att få full klarhet i förhållandena rörande de personer, som

idka denna tjärbränning, genom domänstyrelsen inhämtat från de fyra revir, där den hufvudsakliga tjärbränningen förekommer, uppgift på, hvilka dessa personer äro, och af denna uppgift framgår, att af dessa tjärbrännare 52 procent äro hemmansägare, 7 procent arrendatorer, 22 procent kronotorpare och 19 procent diverse personer. Sålunda, 59 procent utgöras af burgna, såsom de kallas, hemmansägare och arrendatorer. Om de också i verkligheten icke äro burgna, så äro de likväl icke i sådana omständigheter, att de äro i behof af statsunderstöd för sin utkomst.

*Om rätt för
ortsbefolkningen
att å statens
skogar i
de två nordligaste
länen laga stubbar
för tjärbränning.*

(Forts.)

Jag skulle kunna säga, att ungefär 30 procent af dessa tjärbrännare äro fattiga, och det är detta småfolk, som motionären i sin välmenande motion velat träffa, men såsom förhållandena nu gestalta sig däruppe, komma dessa människor icke att få denna hjälp.

Jag har utklippt ur Aftonbladet en insänd artikel, som är en protest från många kronotorpare just mot motionen, och jag skall be att få för kammaren uppläsa den, då den icke är så lång. Den lyder sålunda:

»I tidningarna hafva vi sett, att doktor Hellberg med instämmande af samtliga norr- och västerbottniska riksdagsmän motionerat om fri tjärvedsbrytning å kronoparkerna i Norr- och Västerbotten. Hvad blefve följden, om detta vunne Riksdagens bifall! Jo, att vi stackars kronotorpare, som sträfva och slita för att rödja upp oss tilldelade jordlotter på kronoparkerna och nätt och jämnt kunna förskaffa oss vårt magra lefvebröd, nu än ytterligare få vår ställning försämrad. För mången af oss har just den omständigheten varit bestämmande, när vi sökt skogstorp, att vi i närheten af vårt nya hem haft lämplig tjärstubbrakt, hvarest vi kunnat få någon liten biförtjänst och möjlighet att lifnära oss, medan torpet bröts upp och byggnaderna upptimrades. Genom att det förr var en liten afgift, kunde åtminstone revirförvaltaren, när flera personer sökte å samma trakt, ge sitt tillstånd åt kronotorpare och de mest behöfvande. Skall det nu bli full frihet och bolagsarrendatorer och burgna hemmansägare, som ha råd att hålla drängar och leja folk, få bryta hvar det lyster dem, bli vi aldeles undanträngda. Man ser ju redan nu, hvilken konkurrens det är om de bättre trakterna.

Därför bör fri tjärvedsbrytning *endast medgifvas kronotorpare*, som äro i mängd bosatta å kronoparkerna och som utan undantag äro i synnerligt fattiga omständigheter. Bolagsarrendatorer och hemmansägare kunna gärna hålla sig på sina egna hemman eller också betala den lilla afgiften till kronan för hvarje bruten kubikmeter tjärved».

Ja, där se herrarne kronotorparnes eller de smås åsikt om denna sak. Motionären har i sin välmening först och främst velat träffa dem, men nu anse just dessa, om Riksdagen skulle fatta detta beslut, att de skola komma att lida men därpå. För

*Om rätt för
ortsbefolkning
gen att å sta-
tens skogar i
de två nord-
ligaste länen
taga stubbar
för tjärbrän-
ning.*

min del instämmer jag fullkomligt i denna kronotorparnes framställning. Jag anser, att om några skulle få frihet att bryta stubbar, vore det just dessa pionärer däruppe i ödemarken. Sålunda menar jag, att detta skäl, beredandet af bättre existensmöjlighet för den fattigare befolkningen, som den siste ärade talaren framhöll, icke är på mig i detta fall det minsta öfvertygande.

(Forts.)

Hvad nu skogsvårdssynpunkten beträffar, har den omnämnts af den förste ärade talaren, men jag skall be att få uppläsa äfven härom ett yttrande af en revirförvaltare i dessa bygder, då det är särdeles belysande. Det lyder: »Det finnes en faktor, som vederbörande synes varit okunniga om vid behandlingen af denna fråga. Handeln med tjära är nämligen så godt som monopoliserad i en stor del af Norr- och Västerbotten, och den konkurrens, som finnes, är för svag för att kunna utöfva något gynnsamt inflytande på priserna.» — Detta är en högst viktig sak, som motionären alldeles förbisett. Tjärbrännarne erhålla i regel en afgift af 18—20 kronor pr tunna tjära, men exportvärdet är för närvarande 26—27 kronor pr tunna. Vill man på det nu föreslagna sättet uppträda som hjälpare för befolkningen, så betyder ju denna lilla stubbafgift af 15—50 öre pr tunna mycket litet. Men om kronan genom revirförvaltningarna i dessa bygder andrade uppköpsplatser på lämpliga ställen, så skulle dessa tjärbrännare alldeles säkert kunna få mycket mera betaldt för tjäran, än hvad de nu få. Denna väg anser jag vara den rätta för att upphjälpa saken och icke att komma med någon sorts fattigdomsunderstöd, såsom här är i fråga.

»Vid motionens behandling i jordbruksutskottet» — heter det vidare — »har framhållits en del fördelar, som stubbrytningen skulle tillskynda skogsbeståndet, såsom underlättande af skogens föryngring och gallring. För den, som ute i skogen närmare gifvit akt på dessa förhållanden, ter sig emellertid stubbrytningens gagnande fördelar i allt annat än fördelaktig dager. Någon återväxt i groparna efter stubbrytningen kan högst sällan fortväxa, beroende på att vattensamlingar under hösten och våren stanna i desamma och förkväfva plantorna, och den sterila sand, som uppkastas på sidorna, utgör i allmänhet ingen grobädd för fröna. Att bestånden gallras är däremot en alltför sorglig sanning, de gallras så, att de i de allra flesta fall aldrig åter kunna sluta sig, utan förblifva de glesa, luckiga och vanskötta bestånd, som äro så vanliga häruppe.» — Jag vill här skarpt framkalla, att första grunden för en skogshushållning naturligtvis är, att man får slutna och kraftiga ungsogsbestånd. Utan dessa kan statens skogshushållning aldrig nå det mål, som den måste uppställa för sig: ernäendet af största möjliga och varaktiga värden.

»Som bekant, bruka sällan färska stubbar användas till tjär-

bränning, emedan ju äldre de äro, desto lättare äro de att bryta och bereda för sitt ändamål. Det är således hufvudsakligen å gamla hyggen, där ofta försigkommen återväxt redan finnes, som stubbrytningen sker. För att nu kunna tillvarataga stubbarna, måste vägar i ungskogen upphuggas, likasom rödjning kring stubbarne af där varande ungskog måste ske. — Af det anförda torde i någon mån vara klargjort, att motionen i fråga ej torde medföra åsyftadt gagn och att ytterligare utvidgning af tjärvedstakten å kronans skogar i intet afseende är ägnad att gagna beståndsvården därstädes, utan snarare tvärtom. Jag är lifligt öfvertygad om, att om de personer, som röstat för motionen, haft reda på, huru kronans skogar verkligen se ut å tjärvedshyggena, deras åsikter om nyttan ur skogsvårdssynpunkt af doktor Hellbergs motion måste blifvit en helt annan. Tillstånd att hämta stubbar från kronans marker anser jag emellertid, oaktadt de stora olägenheter, som i verkligheten tillskyndas bestånden genom stubbrytningen, ej böra upphävas, utan endast hållas vid sin nuvarande nivå, d. v. s. inom rimliga gränser.*

Detta nu rörande motionen och den siste ärade talarens yrkande.

Den siste ärade talaren nämnde också något om den byråkratiska omgång, som i Västerbotten och Norrbotten begagnats för betalande af ifrågavarande afgifter. Ja, jag får verkligen säga, att när jag läste det anförda yttrandet härom, så trodde jag icke, att det var sanning. Att något så opraktiskt kunnat förekomma förefaller mig orimligt, och jag tycker, att det hade varit den allra enklaste sak, att Kungl. Maj:ts befallningshafvande i de länen tillsagt vederbörande jägmästare: Var så god och gör Er plikt och tag upp afgifterna själfva! Ty enligt gällande instruktion är jägmästare berättigad att upptaga afgifter intill belopp af 200 kronor, och det har icke i något fall inträffat, att en tjärbrännare köpt virke, för hvilket afgiften ens tillnärmelsevis uppgått till detta belopp.

Af hvad jag haft äran anförda framgår, att jag sympatiserar med dem, som vilja, att kronotorpare och arbetare å kronans skogar få dessa stubbar afgiftsfritt, men såsom frågan nu ligger, måste jag ställa mig på den ståndpunkt, som reservanterna intagit. Jag uttalar emellertid den förhoppningen, att då vederbörande handlägga denna fråga, de måtte i första hand taga hänsyn till dessa kronotorpare, så att lämpliga områden i första rummet till dem upplåtas.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Pers: Eftersom en artikel i Aftonbladet här åberopats, skall jag be att få fästa uppmärksamheten på, att den, i viss mån åtminstone, hänger i luften, såsom man säger, ty där talas om, att det skulle stå hvar och en fritt att bryta stubbar, hvar

*Om rätt för
ortsbefolkningen
att å statens
skogar i
de två nordligaste
länen taga stubbar
för tjärbränning.*

(Forts.)

Om rätt för det honom lyste, och att stubbrytningen skulle blifva helt och hållet
 orsbefolkning fri. Redan i mitt första anförande betonade jag emellertid, att
 utskottet har på det kraftigaste häfdat, att brytningen skall ske
 de två nord- under kontroll och efter anvisning från jägeristatens sida, och
 ligaste länen under sådana förhållanden kan man icke säga, att stubbrytning-
 taga stubbar gen är alldeles frigifven. Tvärtom! Det skulle blifva samma
 för tjärbrän- kontroll och minst samma eftersyn då som nu.

(Forts.)

Jag har icke lagt hufvudvikten på, att det är den fattiga
 befolkningen, som här skulle gynnas, utan för mig framställer
 det sig såsom en nationalekonomisk fråga, att denna tillgång blir
 tillgodogjord och att den befolkning, som sedan urminnes tid
 haft denna näring, bör underlättas i sin sträfvan att tillgodogöra
 sig en naturtillgång, som annars icke blifver tillgodogjord. Här
 har man velat kullslå förslaget med att säga, att det finnes andra
 åtgärder, som skulle kunna rekommenderas, nämligen att anordna
 uppslagsplatser och ordna handeln med varan. Ja, det är intet,
 som hindrar, att detta *därjämte* sker, och jag tror, att det finnes
 tillräckligt med stubbar i vårt land för både kronotorpare och
 hemmansägare, för både fattiga och mindre fattiga. Jag tror,
 att hela landet skulle må väl af, att den där fabrikationen mera
 komme i gång, så att icke stubbarna finge stå i jorden så länge,
 att ungskogsbestånden sedan vid stubbrytningen skadades. Om
 en ordentlig och systematisk anordning skedde, så att stubbarna
 blefve eftersökta, skulle de brytas inom de närmaste åren, sedan
 skogsafverkningen skett, och då vågar jag betvifla den jägmästares
 utsago, som man åberopat här, då han säger, att stubbrytningen
 icke skulle gagna det uppväxande skogsbeståndet. Det kan ju
 synas djärft af mig att säga så, men det förefaller åtminstone
 mig mycket underligt, om det icke skulle vara händelsen, att
 tillväxten gagnades af en sådan åtgärd.

Jag vidhåller mitt förra yrkande.

Herr Rosén: Jag kan icke föreställa mig, att det skulle
 uppstå någon olägenhet af att frigifva stubbrytningen i den rikt-
 ning, utskottet föreslagit.

De personer, det här gäller, äro fullständigt beroende af ve-
 derbörande jägmästare och revirförvaltning, och min öfvertygelse
 är, att dessa personer komma att ställa sig till efterrättelse de
 föreskrifter i fråga om stubbrytningen, som kunna komma att
 utfärdas.

Herr Barthelson anförde, att det är något löjväckande i det
 sätt, hvarpå indrifningen af dessa medel sker, men är det icke
 lika löjväckande att, om reservanternas förslag går igenom, se-
 dermera utsända till indrifning hos dessa tjärbrännare kanske
 en 10—15 öre om året, såsom fallet skulle blifva, om afgiften
 nedsattes, såsom reservanternas anse vara rätt och billigt? Afgif-
 terna utgå nu med 25—75 öre per kubikmeter. Nedsättningen

skulle, om endast tillsynen skall bestridas med dessa medel, utgöra åtminstone 60 procent, hvarigenom afgifterna bli 10—15—20 öre per kubikmeter. Är det lämpligt att sysselsätta en massa tjänstemän med indrifning af dylika belopp?

Utskottet har framhållit, att importen af trätjära är ganska stor, och nämner, att den år 1908 uppgick till i rundt tal 140,000 kilogram. Om utskottet velat se efter i 1910 års statistik, så hade det funnit, att importen femdubblats på två år. Den har ökats från 140,000 kg. till 548,000 kg. på två års tid. Den hufvudsakliga delen af denna import äger rum från nordeuropeiska Ryssland.

Jag undrar, om det icke vore lämpligt, att vi i våra skogar, där det finnes så ofantligt godt om stubbar, låte befolkningen taga dem fritt. Då skulle man sannolikt minska eller kanske till och med komma att upphöra med denna import. Staten brukar ofta lämna understöd åt och skydd för näringar. Här är det uppenbarligen en näring, som är stadd i stark tillbakagång och därför behöfver stöd.

Jag hemställer, att kammaren måtte bifalla utskottets förslag. Den befolkning, som skulle få gagn häraf, kommer icke att missbruka medgifvandet.

Herr Barthelson: Blott några ord med anledning af de två siste talarnes anföranden!

Herr Pers yttrade, att han hoppades, att det skulle införas en bättre ordning i afseende på brytning af stubbarne, så att de skulle tillvaratagas vid tjärbränning första året efter afverkningen. Ja, ingen skulle önska detta mera än en skogstjänsteman, ty då kunde man tänka sig, att man finge en verklig nytta af stubbrytningen, och då skulle ingen afgift behöfva ifrågasättas. Men nu vill jag omtala, att det är otänkbart att bryta stubbarne färska och använda dem till tjärbränning, på grund af att arbetskostnaderna då blefve så kolossalt stora, att det blefve omöjligt att bedrifva någon tjarindustri, ty det är väl icke meningen, att en industri skall bedrifvas endast därför, att den är en industri och att kronan skall understödja en industri, som ej kan bära sig. Det kan från nationalekonomisk synpunkt icke vara riktigt att bedrifva en industri på sådant sätt, att hela landet skall biträda för att uppehålla den. Det skulle naturligtvis alltid hämnas sig.

En annan talare yttrade, att man aldrig kunde tänka sig, att det skulle blifva någon olägenhet af det ifrågasatta medgifvandet. Men man får väl tro dessa tjänstemän, som, samt och synnerligen, försäkra, att det kommer att bli olägenheter af att göra stubbrytningen fri, emedan därigenom en effektiv bevakning skulle försväras och emedan då hemmansägarna, som hafva större och rikare tillgångar än arbetarne och därför hafva råd att leja tjänare, komma att taga de största stubbtrakterna och därigenom

*Om rätt för
ortsbefolkning
att å sta-
tens skogar i
de två nord-
ligaste länen
taga stubbar
för tjärbrän-
ning.*

(Forts.)

Om rätt för förtjänsten från småfolket, hvilket de två siste ärade talarne i ortsbefolkningen att å statens skogar i likhet med mig vilja hjälpa.

Den siste talaren nämnde, att det var en väldig import af tjära och att den femdubblats på några år. Jag mins icke antalet år, som angafs, men resultatet var, att importen af tjära nu utgjorde 548,000 kg.

Jag ställer mig mycket tveksam, huruvida det verkligen är mildalstjära, som importerats i vårt land. Det importeras nämligen till vårt land stora mängder af stenkoltjära och kolugnstjära, och dessa två slags tjära äro svåra konkurrenter till mildalstjäran. Det är konkurrensen med dessa två, som gjort att mildalstjäran för närvarande står i det jämförelsevis låga pris, som den gör.

När man emellertid talar om importen, så bör man också tala om exporten, och jag vill nämna, att af mildalstjära exporterades från Sverige år 1904 4 à 5 millioner kilogram. Det är för öfrigt mycket möjligt, att den importerade tjäran har varit en transitovara, och då är det intet att beklaga sig öfver.

Herr Fahlén: Herr talman! Skillnaden mellan utskottets betänkande och reservationen är ju, om man närmare granskar dem bägge, i det stora hela rätt liten. Reservanterna hafva ju allenast önskat, att en liten afgift skall upptagas vid stubbrytningen, hufvudsakligen i syfte att få till stånd kontroll vid denna brytning på statens skogar, ett syfte, som man icke tror sig kunna i önskvärd mån vinna, därest man lämnar denna stubbrytning alldeles afgiftsfri. Jag kan vid sådant förhållande nu icke förstå — lika litet som jag förstod det, då utskottet behandlade frågan — att man icke kan komma till enighet i denna riksviktiga angelägenhet.

Jag har begärt ordet närmast med anledning af ett yttrande af en talare på västerbottensbänken. Han fäste sig särskildt, liksom en talare före honom, vid den omgång och det besvär, som skulle vara förenade med upptagandet af afgifter för tjärvirket. Jag vill gentemot honom säga, att en tjärbrännare är vid sin verksamhet icke uteslutande beroende af detta tjärvirke, utan han behöfver jämväl erhålla annat virke af staten. Han behöfver bark för att ordna och bygga upp sina tjärdalar. Han behöfver åtskilligt virke för att förfärdiga tunnor till förvaring af tjäran. Hvarför har man då icke gått så långt, att man föreskrifvit, att också detta virke skall lämnas fritt åt honom? Saken är nämligen den, att nämnda slag af virke representera en utgift, som är betydligt större än hvad fallet är med själfva tjärvirket. Själfklart är emellertid, att då han behöfver dylikt virke från statens skogar, måste han betala det, och det besvär man talar om i fråga om uppbörd och redovisning af afgifter för virke undgår man därför icke genom att lämna tjärvirket utan afgift.

(Forts.)

Jag har såväl i fjol som i år ställt mig på den standpunkt, som fått sitt uttryck i reservationen. Som jag nyss sagt, syftar utskottet och reservationen åt samma håll och motiveringen i utskottets betänkande och reservationen äro i hufvudsak ordagrant densamma. Det synes mig alltså, att man borde kunna komma till lösning af frågan — men om man verkligen vill upprätthålla möjligheten för våra statstjänare att kunna med ordning och något så när lätthet fullgöra sitt mången gång svåra tjänsteåliggande, kan man icke gå så långt som utskottet föreslår.

För öfrigt kan man hysa tvekan, huruvida hela förslaget verkligen är att rekommendera. Det nämndes af en ärad talare, då frågan om fribiljetter för pensionerade tjänstemän vid statens järnvägar behandlades i kammaren, att rätta vägen för denna frågas lösning vore att lämna ett anslag för ändamålet, ty den åt ett ämbetsverk anförtrodda uppgiften att affärsmässigt förvalta ett statens affärsdrifvande företag, den finge man icke i någon mån lämna åsido. Alldeles likartadt är förhållandet här. Då man nu vill verksamt understödja ifrågavarande handtering i de norra länen, så bör man icke upplåta åt befolkningen rätt att afgiftsfritt taga råämnen på statens skogar, ty dessa skogar utgöra dock en integrerande del af statens affärsdrifvande förvaltning. Nej, lämpligare vore då att anvisa ett anslag för ändamålet, ty därigenom skulle man bättre fylla det syfte, som man här afser att uppnå, utan rubbning af fastslagna principer.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 7 på aftonen.

Herr Rosén: Jag är uppkallad af ett anförande af herr Barthelson. Han undrade, ifall det var endast mildalstjära eller kanske äfven stenkolstjära, som ingick i den af mig nämnda importsiffran. Jag ber då att få upplysa om, att det var endast trästjära, som jag afsåg, och icke stenkolstjära. Öfver importen af stenkolstjära föres särskild statistik.

Ett af de starkaste skälen för herr Barthelson och, efter hvad jag förmodar, äfven för reservanterna, är det, att genom ett bifall till utskottets hemställan »burgna hemmansägare» skulle komma att tjäna på fattiga kronotorparens bekostnad. Men detta är ett fullkomligt misstag. Är det verkligen någon, som på allvar föreställer sig, att en hemmansägare kan lega folk att bryta en massa stubbar för denna tjärbränning, då handteringen icke något är gifvit större inkomst än 1 krona 60 öre per dag åt den, som sysslat därmed? Det lär icke finnas någon hemmansägare, som, om han vill lega arbetare i dessa tider, får betala mindre än 2 kr. eller 2 kr. 25 öre per dag åt hvar och en af dem. Det skulle således bli en ren förlust för honom att syssla med denna tjärbränning.

*Om rätt för
ortsbefolkningen
att å statens
skogar i
de två nord-
ligaste länen
taga stubbar
för tjärbrän-
ning.*

(Forts.)

Om rätt för
 ortsbefolkning-
 en att å sta-
 tens skogar i
 de två nord-
 ligaste länen
 taga stubbar
 för tjärbrän-
 ning.

Herr Barthelson uppläste äfven ur »Aftonbladet» en protest, undertecknad af »några fattiga kronotorpare». Jag tror dock icke att de kronotorpare, som undertecknat den protesten, äro så fattiga eller ha det så dåligt ställt. Jag tror snarare, att den protesten kommit från helt annat håll.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr Barthelson: När nu den siste ärade talaren förde hemmansägarnas talan så vackert som han gjorde och framhöll, att det vore alldeles otänkbart, att dessa hemmansägare skulle kunna lega en massa folk för att bränna tjära, så vill jag i anledning häraf säga, att det är något, som jag aldrig i mitt lif har tänkt, ännu mindre yttrat! Men jag vill framhålla — och jag ber få understryka det — hvad jag redan i mitt första anförande yttrade, nämligen att hemmansägaren har sina tjänare, och dem kan han använda till hjälp vid tjärbränningen. Så går det också till i verkligheten. Han använder tjänarne på de tider, då han icke har något annat arbete åt dem. Därigenom kan han för dessa tjänare nöja sig med en mindre dagspenning. Skogstorparen däremot är ensam och måste arbeta ensam, och då kan det väl icke förnekas, att hemmansägaren på detta sätt har fördel framför torparne.

Herr Pers: Herr talman! Jag skall blott göra en erinran mot den siste ärade talaren. Jag vill då framhålla, att jag icke har yttrat, att stubbarna skulle brytas året efter afverkningen utan *under de närmaste åren* efter afverkningen. Jag vet väl, att det är för arbetsamt att taga upp stubbarna under året närmast efter afverkningen, men sedan dröjer det icke så länge, förrän sugrötterna murknat och då går det ganska lätt att taga upp stubbarna.

Nu har det här talats om att den fattigare befolkningen icke skulle ha något gagn af denna rätt. Men jag vill då erinra om, att utskottet i sin motivering uttalat, att Kungl. Maj:t borde meddela de närmare föreskrifter angående denna sak, som äro erforderliga. Jag föreställer mig, att det skulle vara för Kungl. Maj:t angeläget att se till, att i föreskrifterna inryckes den bestämmelsen, att de fattigare skola hafva företräde vid utdelningen af dessa rättigheter.

Vidare har här med styrka betonats, att skogseftersynen skulle vinna på, att dessa afgifter upptagas. Ett sådant påstående förefaller mig ganska märkvärdigt. Skulle verkligen icke skogseftersynen kunna ske lika samvetsgrant äfven om icke dessa 10, 15 eller 20 öre per kubikmeter upptoges! Jag kan icke föreställa mig annat, än att eftersynen skulle kunna gå lika bra i bägge fallen.

Herr Rosén: Jag ber att få upplysa, att det är endast i ytterst sällsynta undantagsfall, som hemmansägarna i dessa bygder kunna bestå sig med tjänare. Det hafva de i regel ej råd till, utan de måste utföra allt arbete själfva.

För öfrigt undrar jag, om ej jägmästarna skulle kunna gifva kronotorparne företråde framför hemmansägarna, äfven om stubbarne vore afgiftsfria.

*Om rätt för
ortsbefolkning
att å statens
skogar i
de två nord-
ligaste länen
taga stubbar
för tjärbrän-
ning.*

(Forts.)

Herr Holmquist: Den motion, som ligger till grund för detta nu föredragna utlåtande, afser ju befrielse från den afgift, man hittills upptagit för bruten råvara. Den kläm, hvori *utlå-
tandet* utmynnar, tillgodoser också hvad som i motionen yrkats, men *reservanterna* hemställa om en riksdagsskrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder »i syfte att ortsbefolkningen må å statens skogar inom Västerbottens och Norrbottens län mot en i öfverensstämmelse med hvad därom ofvan nämnts bestämd mindre afgift taga stubbar för tjärbränning, i den mån men för skogsvården ej däraf uppkommer». Såvidt jag kan förstå, finnes redan nu en sådan rätt, som reservanterna här ifrågasätta. Det är ju redan omtaladt, att dessa afgifter, som ingå från de personer, hvilka begagna sig af rätten att taga stubbar, uppgå till en obetydlighet, eller sammanlagdt till något öfver 10,000 kronor. Nu säga reservanterna i sin motivering, att den åsyftade lättnaden för tjärbrännarna kunde åstadkommas genom att afgiften sattes »så låg som möjligt, i alla händelser icke högre än att kronans direkta kostnader för tillsynen öfver virkesfångsten blefve betäckta».

Ja, såvidt jag kan finna, beror således afgiftens storlek på huru sådan tillsyn öfver virkesfångsten kommer att organiseras. Det skulle kunna hända, att om man tillämpar reservanternas grundsatser, afgiften kan bli högre än den för närvarande är, och därmed har icke motionären bedt Riksdagen att hjälpa sig.

Det är också en annan sak att märka, om reservanternas yrkande blir Riksdagens beslut och detta skulle resultera i en betydligt lägre afgift än för närvarande, att denna afgift helt och hållet går åt endast till postporton i dessa ärenden. Det är visserligen sagdt, att det skulle bero på Konungens befallningshafvande huruvida hela denna omgång vid uppsamlandet af afgifterna kunde förenklas. Det har sagts, att jägmästarna nu skulle äga rätt att upptaga afgifter upp till 200 kronor och då skulle Konungens befallningshafvande endast behöfva säga till jägmästarna: Fullgör nu detta på det sättet, att dessa omgångar undvikas. Men såsom gammal landshöfding vill jag säga, att det icke är så lätt att säga detta till jägmästarna, som hafva rätt att följa gifna bestämmelser. Att ordna härom tillkommer i första hand domänstyrelsen och i andra hand öfverjägmästaren. Såvidt

Om rätt för
ortsbefolkning-
en att å sta-
tens skogar i
de två nord-
ligaste länen
taga stubbar
för tjärbrän-
ning.

(Forts.)

jag kan finna, är reservationen rakt *ingenting*. Utskottets utlåtande är *något*.

Man har också sagt, att reservationen skulle i alla fall i det afseendet något betyda, att därigenom infördes en viss ordning, huru små afgifterna än vore. Men nog skulle väl ordning kunna upprätthållas på annat sätt än genom en så liten afgift. Vill man göra *något* i denna sak, då kan man också utan betänkande antaga utskottets hemställan. Vill man *ingenting* göra åt saken utan låta den vara såsom den är eller i värsta fall försämrade den, då bör man antaga reservationen!

Jag skall icke göra något yrkande.

Herr Lindblad, Ernst: Jag tror, att man på den sista talarens anförande kan tillämpa satsen: Den som vill bevisa för mycket, han bevisar ingenting! Ty denne talare ville bevisa, att om man antager reservationens kläm, skulle man kanske fastna på mycket *högre* afgifter än de nuvarande. Men då får jag säga: det vore väl ganska märkvärdigt, om man, sedan frågan upprepade gånger varit före i Riksdagen, och Riksdagen gjort en omsorgsfull utredning både i utskottet och därefter i kamrarna — icke minst under debatten i denna kammare i dag — skulle kunna tolka andemeningen i de bestämmelser, som komma att utfärdas så, att man finge *högre afgifter än man nu har*. Förhållandet är kanske, att det funnits någon jägmästare, som trott, att denna afgift skulle vara en inkomstkälla för kronan och därför debiterat den högre, än som varit behöfligt. Men därför att man nu både i reservationen och i utskottets betänkande framhållit, att det icke är meningen, att kronan skall tjäna på detta, utan att man bör behålla endast den minsta tänkbara afgift, för att skogstjänstemännen skola äga rättighet och större lätthet att öfva en behöflig kontroll, därför och endast af denna anledning tror jag, att man kan underkänna den uttolkning, som den siste talaren ville gifva åt reservanternas motivering!

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Hellberg: Från den behandling frågan fick vid förra Riksdagen har jag erinrat mig och äfven sett efter i protokollet, att utskottets utlåtande i år och reservationen i fjol äro alldeles lika lydande utom i en punkt i klämman. Skillnaden är den att i stället för ordet »ortsbefolkningen», såsom det står i detta betänkande, användes i fjol orden »mindre bemedlade personer». Nu har här uppstått tvist mellan olika talare, huruvida bättre bemedlade skulle komma att profitera af rättigheten till fri stubbrytning eller icke. Den ene talaren har påstått, att de komma att göra det, den andre har sagt, att sådant icke behöfver befaras. Hur det skulle komma att gå med den saken, tors jag icke säga. Men då förefaller det mig, som om det riktiga vore, att man i

alla fall bestämdt sade ifrån hvad man önskar. Jag för min del vill icke på något sätt vara med om, att staten premierar bättre bemedlade personer, som kunna komma att drifva denna lilla industri. De kunna gärna erlägga den ringa afgift, hvarom här är fråga. Herr Rosén har uttryckt såsom sin mening, att skogstjänstemännen skulle kunna få i uppdrag att, när dessa tjärbrytningsplatser bestämdes, se till, att endast mindre bemedlade komme i fråga. Det är ju möjligt, att de kunna göra det, men det beror också på, huru bestämmelserna för skogstjänstemännen blifva affattade. Äro de icke tillräckligt tydligt affattade, tillåter jag mig tvifla på, att någon sådan tillsyn kommer till stånd. I alla händelser tycker jag, att, när man skall skrifva till regeringen och ge den direktiv för den förändring man önskar, man också så långt möjligt är bör bestämdt angifva, hvad man önskar. Min önskan är då, att stubbrytningen må vara fri för den mindre bemedlade befolkningen, men icke för hvem som helst.

Jag hemställer därför om sådan ändring i utlåtandets kläm, att ordet »ortsbefolkningen» utbytes mot »mindre bemedlade personer».

Grefve W a c h t m e i s t e r, A x e l: I anledning af herr Hellbergs senaste anförande ber jag få erinra kammaren om, att i utskottets hemställan i fjol förekommo orden »mindre bemedlade personer», men på förslag af friherre De Geer beslöt kammaren att utbyta dessa ord mot ordet »ortsbefolkningen», detta därför att det vore så svårt att afgöra hvilka personer, som verkligen äro mindre bemedlade.

Jag ber få vidhålla mitt yrkande om bifall till reservanternas förslag.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af förhandlingarna, yttrade, att beträffande förevarande utlåtande under öfverläggningen framstälts följande yrkanden: 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o) att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herrar Ernst Lindblad och Aaby Ericsson vid utlåtandet afgifna reservation; och 3:o) af herr *Hellberg*, att hvad utskottet hemställt skulle bifallas med den ändring, att ordet »ortsbefolkningen» utbyttes mot orden »mindre bemedlade personer.»

Sedermera gjorde herr vice talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till det under 2:o) upptagna yrkandet vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till utskottets hemställan uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren skall antaga det förslag, som

*Om rätt för
ortsbefolkningen
att å statens
skogar i de två
nordligaste länen
taga stubbar
för tjärbrytning.*

innefattas i den af herrar Ernst Lindblad och Aaby Ericsson vid jordbruksutskottets utlåtande nr 32 afgifna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstningen befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—67;

Nej—45.

Vid förnyad föredragning af jordbruksutskottets den 20 och 22 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 33, i anledning af väckt motion om åtgärder till förbättrande af den mindre burgna lappmarksbefolkningens möjligheter att förvärfva inkomst genom utdrifning af vindfällan eller liknande skog, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om upplåtelse af odlingslägenheter å kronoparker m. m. i de sju nordligaste länen. Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 20 och 22 i denna månad bordlagda utlåtande nr 34, i anledning af väckt motion om vissa ändringar i bestämmelserna om upplåtelse af odlingslägenheter å kronoparker och öfverloppsmarker inom de sju nordligaste länen.

I en inom Andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 210, hade herrar *Lindhagen* och *Hage* hemställt, att Riksdagen ville i de år 1909 antagna bestämmelserna om upplåtelse af odlingslägenheter å kronoparker och öfverloppsmarker inom de sju nordligaste länen besluta ändringar i uti motionen angifna syften eller, om det ej medhunnas, hos Kungl. Maj:t begära skyndsamt förslag därtill.

Utskottet hade i detta utlåtande på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Hellberg: Vid genomläsning af detta utlåtande har jag ofrivilligt kommit att minnas ett bondeordspråk från Ryssland, som säger: »Gud hör oss icke, och tsaren är långt borta.»

Nu vill jag härmed icke hafva sagdt, att jag anser de här ifråga-
varande förhållandena i Norrland vara ryska, men jag har icke
kunnat undgå en känsla af, att ibland för dessa kronotorpare i
Norrlandsskogarna de hjälpande makterna tyckas vara bra långt
aflägsna och kanske äfven understundom icke så litet tunghörda.

Motionärerna hafva inledt sin framställning med att betona
den starka motsättningen mellan statens jordpolitik uppe i Norr-
land under afvittringstiden och den jordpolitik, som nu drifves
gentemot kronotorparne. I förra fallet har staten visat den allra
största frikostighet, i senare fallet har den visat sig ganska nju-
gg och har uppställt rätt stränga villkor. Motionen afser nu att
kunna åstadkomma någon lättnad i dessa kronotorparens villkor;
och att en sådan lättnad är af behovet påkallad, synes mig ut-
skottet själf på åtskilliga ställen medgifva. Det säger sålunda på
sidan 5: »Utskottet vill visserligen icke förneka, att jägmästare
icke alltid äro de lämpligaste handhafvarne af angelägenheter,
hvilka i så hög grad som ofvanberörda upplätelser måste ses äfven
ur social synpunkt» etc. Det är ju ett ganska beaktansvärdt er-
kännande, som ligger i dessa ord. När sedan utskottet försöker
reducera betydelsen därpå genom att erinra om, att kronotorparne
hafva besvärsmot mot jägmästarnes beslut, så förstår hvar och
en, som något känner till huru det brukar vara, när de små och
svagare skola anföra klagomål emot de större och mäktigare, att
denna besvärsmot icke är så synnerligen mycket värd. Utskottet
erkänner också på sidan 7 i utlåtandet, »att en del i de gamla
kontrakten intagna bestämmelser kunna synas onödigt stränga
och mindre lämpade efter moderna förhållanden». Äfven i den
punkten vill dock utskottet trösta med, att dessa bestämmelser
»just på grund härpå uteslutits ur de nyare kontrakten och så-
lunda i allt fall inom en ganska snar framtid komma att helt
vara satta ur tillämpning». Men hvad innebär egentligen denna
tröst? Jo, den innebär det, att de kronotorpare, som erhållit upp-
plätelser efter de gamla bestämmelserna, måste finna sig i att ha
det på det otillfredsställande sätt, som utskottet erkänt.

Slutligen vill utskottet på de sista raderna i utlåtandet fram-
häfva såsom ett slags nödvändighet, att de, som erhållit upplätel-
ser på statens mark, måste befinna sig i en sämre ställning än de,
som hafva jord med äganderätt. Det förefaller mig nästan, som
om det finnes en önskan hos utskottet, att en sådan skillnad
skulle förekomma. Man borde dock tvärtom sträfvat att minska
denna skillnad och söka att göra upplätelserna på statens mark
så förmånliga som möjligt för de mindre bemedlade, hvilka kunna
vara i behof af sådana upplätelser. Man borde sträfvat för att de
må få åtnjuta i allt väsentligt samma fördelar som jordägare,
på samma gång som staten vinner den stora fördelen att icke
behöfva släppa jorden ur sin hand och utlämna den till speku-
tionsobjekt.

*Om upplåtelse
af odlingslä-
genheter å
kronoparker
m. m. i de sju
nordligaste
länen.*

(Forts.)

Om upplåtelse af odlingställen å kronoparker m. m. i de sju nordligaste länen.
(Forts).

Det förfaller mig sålunda, som om det hade kunnat förefinnas ganska stor anledning att aflåta en sådan skrifvelse angående ändrade bestämmelser för ifrågavarande upplåtelser, hvarom motionärerna hemställt. Jag har icke kunnat undgå att få det intrycket, att utskottet ansett skogsvården däruppe vara en mycket större och viktigare statsangelägenhet än vården om nybyggarnes bästa. Men att sätta en naturtillgång högre än människorna själfva, är en uppfattning, som jag tycker är alldeles afvita.

I sakens nuvarande läge gör jag emellertid intet yrkande.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Om afskaffande eller suspension af vaccinations-tvång.

Föredrogs ånyo Första kammarens första tillfälliga utskotts den 20 och 22 innevarande mars bordlagda utlåtande nr 10, i fråga om en af herr Skarstedt väckt motion, nr 78, om upphäfvande eller suspension af bestämmelser om skyldighet för föräldrar och målsmän att inom viss tid låta vaccinera sina barn.

I en inom Första kammaren väckt motion, nr 78, som hänvisats till behandling af dess första tillfälliga utskott, hade herr *Skarstedt* hemställt, att Riksdagen ville besluta att ingå till Kungl. Maj:t med framställning i syfte att det i Kungl. Maj:ts reglemente för skyddskoppymningen i riket af 29 september 1853 gifna åläggandet för föräldrar och målsmän att inom viss tid låta vaccinera sina barn måtte upphävas; eller — om detta nu ej skulle kunna ske — att den nämnda tvångsbestämmelsen måtte suspenderas, intill dess den pågående utredningen framlagts och ledt till resultat.

Utskottet hade i förevarande utlåtande på angifna grunder hemställt, att Första kammaren för sin del måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes föranstalta därom, att den af 1908 års Riksdag begärda utredningen af vaccinationsfrågan måtte slutföras så tidigt, att nya bestämmelser i ämnet kunde om möjligt under nästkommande år utfärdas.

Grefve Hamilton Hugo: Herr talman, mina herrar! I denna mycket omdebatterade fråga föreligga nu tvenne utskottsbetänkanden, afgifna det ena af ett tillfälligt utskott från Första kammaren och det andra af ett tillfälligt utskott från Andra kammaren. Båda betänkandena äro såväl till motivering som kläm lika lydande, och i båda utskotten stå samtliga ledamöter bakom utlåtandet. Därjämte afse utskottens hemställan någonting så lockande, för att ej säga oemotståndligt, som ett förslag till en

skrifvelse till Kungl. Maj:t. Det kan kanske under sådana förhållanden vara något djärft att tro, att jag skulle kunna förma kammaren att dela min uppfattning. Jag förmenar nämligen, att Första kammaren bör afslå såväl den i ämnet väckta motionen som betänkandet.

Motionären har föreslagit, att vaccinationstvånget måtte upphävas, eller, om så ej kan ske, att det åtminstone måtte suspenderas i afvaktan på slutförandet af den utredning i ämnet, hvarmed medicinalstyrelsen är sysselsatt. Öfver denna motionärens framställning har utskottet, såvidt jag kunnat finna, ej alls yttrat sig, utan utskottet har i stället hemställt om en skrifvelse för att påskynda slutförandet af medicinalstyrelsens utredning. Det är ju i och för sig ganska märkligt och uppseendeväckande, att man ifrågasätter, att Riksdagen skulle till Kungl. Maj:t sända en skrifvelse för att framhålla, att det går för långsamt med fullgörandet af den utredning, som Riksdagen endast för några få år sedan begärt. Utskottet har genom att återgifva en promemoria från medicinalstyrelsen själf i någon mån redogjort för, hvarför det hittills gått så pass långsamt med denna utredning. Jag skall be att nu i någon liten mån få komplettera uppgifterna härom.

Detta ärende föredrogs ju af mig den tid, då jag var civilminister. Förhållandet är det, mina herrar, att det knappast finnes något område, där det är svårare att få lämpliga sakkunniga, lämpliga kommittéledamöter än det, i fråga om hvilket man måste vända sig till de praktiserande läkarne. Man kan, äfven om man tillmötesgår dem så mycket som möjligt, nästan aldrig gifva dem en sådan ersättning, att det ej för dem blir en personlig uppoffring att deltaga i en dylik kommittés arbete, ofta till och med en mycket stor uppoffring. Därför är det ytterligt svårt att få verkligt dugande personer att åtaga sig detta uppdrag. Detta var till en del orsaken, hvarför Riksdagens skrifvelse 1908 ej blef föredragen hos Kungl. Maj:t förrän 1909. Därtill kom en annan omständighet, att det nämligen mellan mig och chefen för medicinalstyrelsen rådde en viss meningsskiljaktighet. Jag hyste den uppfattningen, att detta vore en fråga, för hvilken man ej borde tillsätta en kommitté, utan hvarom vederbörande ämbetsverk borde taga hand. Men medicinalstyrelsen var öfverhopad af göromål och sköt frågan ifrån sig. Jag som den starkare parten dref min vilja igenom, men medicinalstyrelsen fick tillkalla sakkunniga. Af skäl, som jag förut angifvit, var det emellertid för medicinalstyrelsen mycket svårt att få lämpliga personer, och de, som man fått, hafva varit upptagna af andra göromål, så att det ej gått så fort. Nu har medicinalstyrelsen upplyst, att, på grund af såväl frågans vidlyftighet som den omständigheten, att de personer, som ha hand därom, hafva åtskilligt annat att göra, denna utredning ej kan blifva färdig på ett par år. Och nu föreslår utskottet en skrifvelse till Kungl. Maj:t af innehåll,

Om afskaffande eller suspension af vaccinations-tväng.

(Forts.)

*Om afskaf-
fande eller
suspension af
vaccinations-
tvång.*

(Forts.)

att den måtte forceras så, att den blir färdig nästa år. Hvad är det då för något, som vållar en sådan brådska, att man ej kan låta en kommitté, hvars arbete är väl planlagdt och som håller på därmed, slutföra sitt uppdrag i lugn och ro, utan i stället vill forcera fram saken? Jo, säger utskottet, det råder en sådan oro i landet. Ja, detta gör det nog på vissa håll, och som utskottet mycket riktigt framhållit, finnes det människor, som ifrigt arbeta på, att vaccinationstvånget skall afskaffas. Men tror man verkligen, att oron skall minskas därför, att utredningen forceras och man följaktligen riskerar, att den ej blir så grundlig? Jag tänker mig, att dessa oroliga människor ej slå sig till ro med mindre, än att de få utsikt, att deras vilja går igenom, och detta är ju ock hvad de önska. För min del tror jag verkligen ej, att det kan vara så farligt, att det finnes en del oro och agitation. Vaccinationstvånget har ju funnits här i landet under snart 100 år. Det var, om jag ej mistager mig, år 1816, som det infördes. Under denna långa tid har det alltid funnits personer, som sett det med mycken ovilja. Men vi skola komma ihåg, att under dessa 100 år har det svenska folkets hälsotillstånd gått framåt som aldrig tillföre. Barnadödligheten har minskats, lifslängden har ökats, och det uppväxande släktet har blifvit kraftigare. Det kan väl då ej här föreligga en så stor risk, en så stor fara, att man ej kan lugna sig ett år till, för att få vaccinationsfrågans utredning grundligt verkställd. Emellertid förstår jag mycket väl, att man kan resonera som så: hvad gör det, om man gifver Kungl. Maj:t en liten påstötning? Det arbetas så långsamt, att vederbörande gärna kan få en liten påstötning. Ja, jag tycker också, att det är en ganska oskyldig sport att göra detta, och för min del skulle jag ej hafva något egentligt att invända emot en sådan här riksdagsskrifvelse i förevarande syfte, om ej frågan vore åtföljd af en sådan motivering, som föregår den kläm, hvartill utskottet kommit. Den synes mig vara af mycket betänklig beskaffenhet. Utskottet har tydligen skrivit sitt utlåtande i tillmötesgåendets tecken. Man har försökt att åstadkomma en fruktbarande samverkan med sina motståndare, men en fruktbarande samverkan med dem, som stå på en fullständigt negativ ståndpunkt — däraf, mina herrar, blir ingenting. Det är rätt märkvärdigt att i betänkanudet se spåren af detta tillmötesgående mot motionären. Motionären säger i sin motion bland annat — och det är väl själfva kärnan af hans framställning — att han för sin del anser det vara »fördelaktigt för utredningen, om den nya Riksdagens mening i frågan blir känd, innan resultatet framlägges.» Detta är en, jag vill ej säga originell, åsikt, men nog är den ganska egendomlig. Den har nog i våra dagar förekommit förut, denna egendomliga uppfattning om Riksdagen och folkviljan — »folksjälen» kallas det ju också — å ena sidan och sakkunskapen å den andra. Folkviljan skall skynda att gifva sig

till känna, så att sakkunskapen skall veta, hvad den har att rätta sig efter! Detta är väl yttrandets mening och det är mot denna uppfattning, som utskottet visat sig synnerligen tillmötesgående. Det råder en alldeles märklig och anmärkningsvärd skillnad mellan detta utskottsbetänkande, som afser att blifva en skrifvelse till Kungl. Maj:t, och den skrifvelse, som Riksdagen år 1908 aflät i samma ämne. I den senare framhöll Riksdagen, att bestämmelserna rörande vaccinationen voro föråldrade och i många hänseenden torde behöfva ändras. Man tog där en bestämd ståndpunkt emot vissa uppenbara öfverdrifter i motionärens framställning, men framhöll å andra sidan, att det äfven borde undersökas, huruvida vaccinationstvånget ej kunde helt och hållet upphävas eller inskränkas, men Riksdagen tog på intet sätt parti i frågan. Här har utskottet i tillmötesgåendets tecken gått helt annorlunda till väga. Jag ber herrarna genomläsa hvad utskottet säger å sid. 4. Utskottet har visserligen gjort små utvikningar för att skydda sig, ty man får för all del ej tro, att utskottet har någon bestämd uppfattning! Jag kan emellertid ej finna annat, än att utskottet verkligen har det. Utskottets sympatier ligga helt och hållet på motionärens sida i fråga om upphäfvandet af vaccinationstvånget, och utskottet vill, att Riksdagen skall göra ett uttalande i den riktningen. Det är det, jag anser vara fullkomligt oriktigt, och så mycket oriktigare, som frågan redan är dragen inför Kungl. Maj:ts pröfning. Här ha vi återigen ett sådant fall, där man säger: »här är ju blott fråga om utredning». Ja, om en utredning med på förhand gifvet resultat!

Utskottet har äfven i ett annat afseende visat sig synnerligen tillmötesgående. Utskottet har nämligen i slutet af sitt betänkande inflickat en rad om att det är »gifvetvis synnerligen önskligt, att vid utredningsarbetet skilda meningar rörande vaccinationsfrågan blifva representerade». Detta är naturligtvis ett direkt klander mot sammansättningen af den nuvarande kommissionen, om jag så får benämna medicinalstyrelsen och dess sakkunniga. Nu tillåter jag mig att fråga utskottet: hur vet utskottet, att det ej hos medicinalstyrelsens ledamöter och de sakkunnige, som de hafva tillkallat, finnes skilda meningar rörande vaccinationen? Har utskottet fått någon uppgift om, att fullständig enighet råder? För min del skulle jag vilja hålla vad om, att så ej är förhållandet, och detta på den enkla grund, att jag aldrig hört talas om, att en fem, sex vetenskapsmän, som skolat lösa en praktisk fråga, haft alldeles samma åsikt. Nej, det måste vara något annat, som här ligger bakom. Det är något, som utskottet genom sitt tillmötesgående gifvit vika för, och jag tror mig känna det. Under den tid, jag var chef för civildepartementet och denna fråga var under behandling, fick jag gång på gång uppvaktningar och skrivelser af personer, som ville, att antingen de själfva skulle komma in i denna utredning eller att af dem

Om afskaffande eller suspension af vaccinationstvång.

(Forts.)

*Om afskaf-
fande eller
suspension af
vaccinations-
tvång.*

(Forts.)

namngifna personer skulle komma in. De ansågo alldeles gifvet, att i utredningen borde komma in personer, som hade den bestämde uppfattningen, att vaccinationstvånget skulle upphävas. Det var åtskilligt godt folk. Det var homöopatiska läkare, det var amatörer och utöfvare af s. k. naturlåkekonst, det var ögon-
diagnostici, d. v. s. sådana, hvilka, som herrarna veta, genom att se folk i ögonen taga reda på, om de hafva ondt i — någon annan del af kroppen. Jag hade verkligen den uppfattningen, att dessa människor ej borde vara med i denna utredning, dels därför, att de ej äro kompetenta att bedöma frågan, och dels därför, att de hafva en bestämd förutfattad mening.

Därför ansåg jag och anser fortfarande, att denna fråga bör öfverlåtas åt opartiska och fullt sakkunniga personer. Jag skulle djupt beklaga, om den svenska Riksdagen genom ett bifall till detta betänkande eller till motionen, hvilket det nu kan blifva, skulle slå in på den väg, att svenska Riksdagen skulle söka främja hälsovården i riket i strid mot den aktade läkarkårens omdöme; och den svenska läkarekårens opinion, den är förvisso icke för motionen. Och ej heller tror jag, att den sympatiserar så synnerligen mycket med betänkandet.

Utskottet synes som sagdt tro, att det är klokt att vara tillmötesgående. Jag tror det ej.

På dessa grunder, herr talman, ber jag att få yrka afslag å såväl utskottets betänkande som den i ämnet väckta motionen.

Herr Petré, Alfred: Herr talman, mina herrar! Då de kammarledamöter, som å detta aktstycke satt sina namn under herr Skarstedts, endast instämt i motionens syfte, så kommer den kritik, som jag nu går att öfva mot motiveringen, icke att rikta sig mot dem, utan allenast mot motionären.

Det första intryck, som jag erhö, då jag läste denna motion, var häpnad, häpnad öfver att det är möjligt, att någon kunnat så fullkomligt missuppfatta de skäl, på grund af hvilka vaccinationstvångets anhängare fasthålla vid detta. Motionären synes nämligen tro, att de anse enhvar ovaccinerad person städse vara farlig för sin omgifning. Han skrifver nämligen nederst å sid. 5: »Enligt vaccinationsstadgan äro rikets skolor och läroverk stängda för barnen, om de ej fått i sig denna vidriga vätska, ty den lille ovaccinerade är kantänka smittofarlig för kamraterna. Ett mera barockt påstående kan väl dock knappast göras än det, att ett friskt barn är farligt för sin omgifning därför att dess blod ej blifvit förskändt genom förorening från sjuka djur. Men det är just denna tankegång — alltså att ett friskt barn är farligt för sin omgifning — som ligger till grund för det nämnda skolförbudet.»

Ja, mina herrar, om verkligen tvångsvaccineringen vore byggd på en dylik barock uppfattning, som motionären, af här citerade satser att döma, synes tro, så skulle jag gifva honom fullkomligt rätt, då han karakteriserar den som humbug. Nu är emellertid förhållandet detta, att det icke finnes någon, som anser en ovaccinerad person vara farlig för sin omgifning under vanliga förhållanden — helt naturligt, ty så länge koppsmittan ej finnes inom landets gränser, kan naturligtvis ingen af landets innebyggare nedsmitta sin omgifning med smittkoppor, och som bekant, har det under årtionden i regel ej funnits någon koppsmitta i vårt land. Det är först, när smittoämnet blifvit importeradt utifrån, som å ifrågavarande ort befintliga personer, som icke äro immuna för smittkoppor, alltså i första hand de ovaccinerade, kunna blifva farliga för sin omgifning. Då nu skolorna som bekant spela en mycket stor roll i fråga om utbredning af epidemiska sjukdomar, så har man ansett det vara af särskild vikt, att skolbarnen äro immuna mot smittkoppor, på det att de ej vid inträffande smittkoppsfall må kunna från skolan sprida smittkopporna öfver bygden.

Vaccinationens motståndare förmena nu, att man vid inträffande fall af smittkoppor ej bör använda vaccination, utan i dess ställe betjäna sig af de åtgärder, som numera äro brukliga vid bekämpandet af smittosamma sjukdomar, nämligen isolering och desinfektion. Dessa medel äro emellertid icke till fyllest, allra minst när det gäller en sjukdom med så lång inkubationstid som smittkopporna. Med »inkubationstid» menar man som bekant den tid, som förflyter från det, att smittämnet upptagits i organismen, och till dess de första sjukdomssymptomen gifva sig till känna. Denna inkubationstid eller groningstid, som vi också kunna kalla den, är mycket olika vid olika epidemiska sjukdomar. Under det att den vid flera af våra vanliga epidemiska sjukdomar, såsom skarlakansfeber och difteri, endast är några få dagar, uppgår den för smittkopporna till icke mindre än 10 å 14 dagar. Under så lång tid kan alltså en med kopporna nedsmittad person gå omkring med smittämnet i sin kropp och sprida detta omkring sig, innan sjukdomen blifvit konstaterad. Det ligger i sakens natur, att ju längre groningstid en epidemisk sjukdom har, desto svårare är det att förhindra dess spridning, sedan den en gång väl fått fast fot. Koppornas historia visar också, hur ofantligt smittosam denna sjukdom är. Under den förvaccinatoriska tiden voro ju smittkopporna så allmänna, att de liksom våra dagars mässling voro en utpräglad barnsjukdom — af det skäl nämligen, att äldre personer allmänt voro immuna för sjukdomen till följd däraf, att de redan som barn genomgått densamma. När man så betänker, att dödligheten var mycket stor och att sjukdomen hos dem, som icke dukade under därför, ofta lämnade efter sig svåra lyten, såsom blindhet, döfhet, lamhet

Om afskaffande eller suspension af vaccinations-tvång.
(Forts.)

Om afskaf-
fande eller
suspension af
vaccinations-
tvång.

(Forts.)

o. s. v., så förstår man, hvilket svårt plågoris smittkopporna voro under den tid, då vaccinationen ännu icke blifvit införd. Öfver hufvud taget finnes det ej någon farsot, som varit så folkförödande som smittkopporna, ej ens pesten eller koleran undantagna. Ännu mot slutet af 1700-talet skördade smittkopporna icke mindre än omkring $\frac{1}{2}$ million offer årligen i Europa och icke ensamt i Sverige afledo häri vid denna tid omkring 5,000 personer årligen, understundom dubbelt och ännu mera.

Med vaccinationens införande i början af 1800-talet sjönk så antalet sjukdomsfall mycket hastigt, och såsom vi veta, har vårt land under de sista årtiondena praktiskt taget varit fritt från smittkoppor. Nu invända vaccinationens motståndare, att detta lyckliga förhållande icke är att tillskrifva vaccinationen, utan de förbättringar i den allmänna hälsovården, som så småningom inträdt. Det är emellertid omöjligt att förklara saken härmed, så hastigt som nedgången i antalet smittkoppsfall skedde. Vi skola dock betänka, att Sverige vid midten af 1840-talet var så godt som fritt från smittkopporna, under det framstegen i den allmänna hälsovården i allmänhet datera sig först från midten af 70-talet. Till belysande af denna sak kan jag också peka på förhållandena i Nordamerikas nyförvärfvade kolonier. På Filippinerna t. ex. rasade, innan amerikanerna öfvertogo detta land, smittkopporna oerhördt; de förorsakade sålunda cirka 40,000 dödsfall årligen på en befolkning af $6\frac{1}{2}$ millioner, men sedan amerikanarne genomfört vaccinationstvång, hafva smittkopporna så godt som försvunnit därifrån. På samma sätt hafva smittkopporna mycket hastigt utrotats på Porto Rico, sedan tvångsvaccination där genomförts.

Med dylika fakta för ögonen synes det mig alldeles orimligt att vilja förneka betydelsen af det skydd, vaccinationen lämnar mot smittkopporna. Den grundligaste utredning på detta område, som blifvit gjord, torde vara den, som verkställdes af den bekanta engelska kommission, hvilken under åren 1889—1896 arbetade med denna fråga. Motionären anför nu, att denna kommission kommit till det resultat, att vaccinationen icke erbjuder det skydd, densamma förmenats medföra. Denna uppgift, mina herrar, är så långt ifrån sanningen, att den tvärtom är raka motsatsen till sanning. Kommissionen i fråga, som var sammansatt af 7 läkare och 8 laici, kom enhälligt till den uppfattningen, att vaccinationen utöfvar ett skyddande inflytande gentemot smittkopporna, om det också inom densamma fanns en skiljaktig mening så till vida, att tvenne af dess ledamöter, hvilka voro motståndare till vaccinationstvånget, ansågo, att man tillskrifvit vaccinationen en alltför stor betydelse med afseende på skydd mot smittkopporna. Kommissionens majoritet, som bestod af 11 ledamöter — 2 hade under arbetets gång afidit — uttalade återigen i ett utförligt motiveradt utlåtande sin bestämde öfvertygel-

se, att vaccinationen och *endast* vaccinationen vore orsaken till den minskning i koppdödligheten, som det 19:de århundradet visat. Det misstag, som motionären här gjort sig skyldig till, torde bero därpå, att ifrågavarande kommission föreslog till införande uti engelska vaccinationslagen den äfven i utskottets betänkande omtalade s. k. samvetsklausulen, som innebär, att, ifall en fader eller förmyndare inom fyra månader efter ett barns födelse inför vederbörande domstol under edlig förpliktelse på heder och samvete afgifver den förklaringen, att efter hans öfvertygelse vaccinationen skulle blifva farlig för barnets hälsa, vaccinationstväanget bortfaller. Att kommissionen, trots sin uppfattning om vaccinationens stora betydelse såsom skydd mot smittkopporna, likväl föreslog denna undantagsbestämmelse, berodde därpå, att det vid denna tid i England fanns en vidt utbredd vaccinationskräck, och man ansåg olämpligt att skapa martyrer. För att emellertid motväga den verkan, som denna samvetsklausul eventuellt kunde få, föreslogos andra bestämmelser, ägnade att öka vaccinations-siffran. Det inrättades således ett statsinstitut för beredande af vaccin, något, som förut icke funnits i England, och i den ofvannämnda engelska lagen intogs en bestämmelse, att läkarna skulle i hemmen uppsöka hvarje barn, så snart tiden för dess vaccination vore inne. Under första åren efter 1898 års lags antagande ökades också i England antalet vaccinerade, men har sedermera minskats, i synnerhet efter 1907, då lindring i den s. k. samvetsklausulen infördes, så att man fick lämna det ofvannämnda intyget under en enklare form. Det är också att märka, att man i England allsomsomoftast har att kämpa med koppepidemier, under det att i Tyskland, det land, där vaccinationstväanget är kanske bäst genomfördt, endast i mycket ringa grad dödlighet förekommer på grund af smittkoppor.

Motionären har till stöd för sin uppfattning äfven anført yttranden af några svenska läkare, som han betecknar såsom framstående. För min del skall jag endast uppehålla mig vid en af de här citerade läkarna, som i hvarje fall allmänt erkännes såsom framstående, nämligen docenten Holmgren. När nu i en motion, hvars hela tankegång är den, att vaccinationen icke utgör något skydd emot smittkoppor, citeras en läkare såsom motståndare till vaccinationstväanget, så skulle man gärna vilja tro, att denne läkare intager samma ståndpunkt som motionären. Gå vi emellertid till källan finna vi där, att docenten Holmgren yttrar följande: »*Tvängsvaccinationens införande var på sin tid ett socialhygieniskt stordåd, som tvingar till beundran*». Som synes, är det således en ofantligt stor skillnad mellan den ståndpunkt, docenten Holmgren intager, och motionärens, då denne karakteriserar vaccinationen såsom veritabel humbug och en af mänsklighetens största villfarelser. I den uppsats, som motionären tydligtvis åsyftar, då han anför docenten Holmgren såsom motstån-

Om afskaffande eller suspension af vaccinations-tväng.

(Forts.)

Om afskaf-
fande eller
suspension af
vaccinations-
tvång.
(Forts.)

dare till vaccinationstvånget, har denne uttalat tvifvel därom, huruvida den allmänna tvångsvaccinationen numera, då smittkoporna så sällan uppträda i vårt land, alltjämt skulle vara nödig, men han framhåller på samma gång, att vid inträffande smittkoppsfall, jämte skyndsamt isolering af smittkällan, det äfven vore nödvändigt att företaga vaccination af den sjukes omgifning i nödig utsträckning. Såsom vi finna, är docenten Holmgren icke motståndare till *hvarje* vaccinationstvång, om också till *allmänt* vaccinationstvång. I sanning synes mig motionärens sätt att citera vara något underligt.

Det är ju alldeles klart, att om det allmänna vaccinations-
tvånget skall borttagas, måste man fordra synnerligen stränga be-
stämmelser beträffande vaccinering af både unga och gamla i den
ort, där smittkoppsfall inträffar. För min del vågar jag icke ut-
tala någon bestämd mening, huruvida detta medel är till fyllest
för att äfven i framtiden skydda vårt land från förhärjande kopp-
epidemier, men det synes mig dock vara af stor vikt att det ta-
ges under allvarlig ompröfning, huruvida det kan vara möjligt
att lösa frågan på nu angifven väg — detta med hänsyn därtill
att det, såsom bekant, i många landsändar och inom skilda be-
folkningsslager finnes en mycket stark opinion mot det allmänna
vaccinationstvånget, må vara att denna opinion skapats af en syn-
nerligen ovederhäftig agitation, som i målande ord och ännu mera
målande bilder predikar vaccinationens förmenta faror. Det är
betecknande för denna agitation, att den, så att säga, skär all
vaccinering öfver en kam; den fördömer sålunda vaccination med
animal lymfa likaväl som den äldre metoden med humaniserad
lymfa; vaccinationsförfarandet finner lika litet nåd för dessa fa-
naticis ögon, vare sig den verkställs af legitimerade läkare, såsom
det är föreskrifvet i Tyskland alltsedan 1874, eller den verk-
ställs af för uppgiften mindre lämpliga personer, såsom förhållan-
det varit och väl ännu mångenstädes är i vårt land. Det torde
emellertid icke vara tvifvel underkastadt, att, där vaccinationen
verkligen åstadkommit skada, denna i regel kan hänföras till två
moment: användandet af humaniserad lymfa eller bristande kom-
petens hos vaccinatören. Detta är också framhållet i den skrif-
velse, som 1908 års Riksdag beslöt i vaccinationsfrågan. Då den-
na skrifvelse afser en *allsidig* utredning af frågan, omfattande
såväl bristerna i nu gällande vaccinationslag som ock möjligheten
af vaccinationstvångets upphäfvande eller begränsning, kunde
det synas onödigt att nu besluta en ny skrifvelse i frågan, en
uppfattning, till hvilken den föregående ärade talaren anslutit sig.
Då det emellertid blifvit upplyst, att det utredningsarbete, som
på grund af nämnda riksdagsskrifvelse blifvit igångsatt, icke avan-
cerat längre, än att det beräknas dröja ännu minst ett par år,
innan det kan blifva bragt till afslutning, har utskottet — med
hänsyn till nämnda vidt utbredda opinion mot allmänt vaccina-

tionstvång — ansett det vara af vikt, att sådan förändring ägde rum i förevarande utredningsarbetes organisation, att det kunde slutföras väsentligen tidigare. Enligt hvad föregående ärade talare upplyst, har också medicinalstyrelsen själf ansett, att utredningen från början bort hafva ordnats på annat sätt, än som skett, då styrelsens arbetsbörd vore alltför stor, för att detta arbete inom rimlig tid skulle kunna af densamma slutföras.

Då jag icke haft något att invända emot de synpunkter, som varit afgörande för utskottets ställning till motionen, har jag biträdt utskottets hemställan, till hvilken jag därför, herr talman, nu ber att få yrka bifall.

Herr Skarstedt: Med hänsyn till det slut, hvartill utskottet, eller rättare sagdt de båda samarbetande utskotten, kommit i frågan, hade jag för min del icke tänkt, att någon diskussion rörande vaccinationens berättigande i dag skulle behöfva förekomma, eller med andra ord att jag skulle behöfva taga kammarens tid i anspråk rörande själfva sakfrågan, d. v. s. huruvida vaccinationen öfver hufvud taget är nyttig och nödvändig eller skadlig. Ehuru näst föregående talare genom att ingå på dessa spörsmål så att säga inbjudit till fortsättning af denna diskussion, skall jag dock icke, eftersom hans angrepp föreföll mig jämförelsevis lindrigt, vidare upptaga kammarens tid härmed. Eftersom herrarna finna egendomligt, att jag uppfattar saken så, skulle jag vilja tillägga, att i hans angrepp på motionen egentligen ingenting enligt min åsikt var af gravare natur än hans påstående, att jag felaktigt inrangerat docenten Holmgren bland motståndarna till tvångsvaccinationen. Herr Petren uppgaf emellertid själf, genom att anföra hans uttalande, att docenten Holmgren är motståndare till tvångsvaccinationen, om också hans utgångspunkt icke är densamma som den, hvilken är gällande för mig och andra motståndare till denna sak. Det är således icke någon oriktig uppgift, jag lämnat i motionen, hvilken uppgift jag för öfrigt kommit fram med, emedan naturligtvis det för mig gällde att visa, hvilka läkare vågat taga position och offentligen säga sin mening i detta ämne. Herr Holmgren är en mycket modig och själfständig man och är en af de få läkare med någon auktoritet här i landet, som vågat uppträda utan hänsyn därtill att han, såsom en anonym läkare i en aftontidning uttrycker sig, riskerade att för sitt uttalande blifva ihjälbiten af sina kamrater. Jag kan försäkra herrarna, att det råder ett formligt skråtvång i denna sak. Jag känner minst fyra läkare — andra har jag äfven resonerat med, men de hafva varit mera förbehållsamma —, som för mig förklarar sin anslutning till samma ståndpunkt, som jag intager, men, säga de, man blir utsatt för så mycket obehag genom att offentligen framträda med skiljaktig mening i denna sak, att vi finna det förmånligast att låta bli. Troligen ha de icke samma

*Om afskaf-
fande eller
suspension af
vaccinations-
tvång.*
(Forts.)

Om afskaf-
fande eller
suspension af
vaccinations-
tvång.

(Forts.)

auktoritet som docenten Holmgren eller andra, som vågat framträda, och finna det därför mera praktiskt att icke lägga sin mening i dagen. Hvad docenten Holmgren beträffar, skall jag, innan denna sak lämnas, tillåta mig, eftersom jag innehar en afskrift af det uttalande, som i stympadt skick citerats af herr Petrén, och då det är ett ganska viktigt inlägg i frågan, uppläsa det samma. Under rubriken »Tankar i fråga om tvångsvaccinationen» har docenten Holmgren i Läkarföreningens tidskrift för 1908 publicerat en kort uppsats af följande innehåll:

»Läkarnes ställning bör enligt min mening ej alls bestämmas af svaret på frågan om vaccinationens nytta, utan af svaret på frågan, om hela denna vidlyftiga apparat numera verkligen är outhärlig eller om den med fördel kan aflösas af mindre ingripande anordningar. Detta är sakens kärnpunkt. Den skulle kunna formuleras i följande frågeställning: Är smittkopsfaran numera för Sverige en faktor af sådan betydelse, att den motiverar lagbestämmelser om obligatorisk vaccinering af hela nationen i späda ålder? Det synes mig särdeles tvifvelaktigt, om denna fråga kan besvaras med ja.

Smittkopsfaran var vid tvångsvaccinationens införande af en verkligt stor samhällelig innebörd. Det belägringstillstånd, som i striden mot denna fara proklamerades, och som är tvångsvaccinationens verkliga innebörd, måste därför enligt sakens natur vara ett provisorium, som förr eller senare bör upphöra, nämligen när de förhållanden, som voro dess förutsättning, upphört. Man synes mig med skäl kunna fråga, om icke nu så är fallet. Smittkopporna spela sedan länge i morbiditets- och mortalitetsstatistiken en särdeles blygsam roll, ja, de äro så sällsynta, att åtminstone af de yngre läkargenerationerna endast ett ringa fåtal någonsin torde ha sett ett fall af smittkoppor. Detta glädjande förhållande må nu bero just på den under en längre tidrymd genomförda allmänna vaccinationen eller på andra anledningar, det är dock ett faktum. Med detta faktum för ögonen synes det mig påtagligt, att den obligatoriska folkvaccinationen innebär en förbrukning af arbetskraft och pengar, som icke står i rimlig proportion till koppornas nuvarande betydelse för samhället och som med större fördel kunde nedläggas på mera aktuella hälsovårdsbehof. Är denna uppfattning riktig, så följer också däraf, att dessa former böra ändras och mera efter behofvet afpassade väljas. Närmast till hands ligger väl att helt enkelt förfara såsom redan nu göres vid inträffade smittkopsfall, d. v. s. skyndsamt isolera smittokällan och företa vaccination af dess omgifning i nödig utsträckning. Med lämpliga lagstadganden i sådan riktning torde under nuvarande förhållanden samhällsintressena vara väl skyddade.»

Om jag nu också för min personliga del hyser den uppfattningen, att vaccinationsteorien är ohållbar, och att under alla

omständigheter vaccinationens betydelse blifvit i hög grad öfver-skattad, kan det icke ett ögonblick falla mig in att ifrågasätta, att man nu helt och hållet skulle sluta upp med denna sak, hvilket också, såvidt jag förstår, vore omöjligt att genomföra. Vaccination kommer antagligen ännu i lång tid att finnas; det förstå också vaccinationens motståndare, men hvad vi egentligen vilja, är, att tvånget skall upphöra. Vi anse det ovärdigt samhället att tvinga en person att inympa gift i kroppen på sina små barn. Jag är säker, att den, som närmare tänker på detta och icke är hemfallen under en slentrianmässig uppfattning, skall finna det egendomligt, att en sådan procedur vidtages blott i fråga om en viss sjukdom. Om ett undantagsförhållande skall äga rum, måste detta undantagsförhållande förutsätta en exceptionell företeelse. Vaccinationstvånget förutsätter också, att smittkopporna äro en ständigt och oupphörligt förekommande sjukdom, och då är vaccinationen en nödfallsåtgärd — huru osmaklig och af huru tvifvelaktigt gagn den än må vara —, som samhället vidtager för att skydda sig. Nu veta emellertid alla, att förhållandet icke är sådant. Smittkopporna hafva successivt i det närmaste försvunnit från vårt land, det må nu bero på den ena eller andra orsaken — man tycks icke vara på det klara med, hvilken denna kan vara. Att smittkopporna ej längre förekomma som en folksjukdom i Sverige är emellertid ett faktum, som vi utgå ifrån. När nu det förhållande, som gaf anledning till den obligatoriska vaccinationens införande, de stora koppepidemierna, har upphört, och smittkopporna sedan 30 à 40 år är en af de minst förekommande sjukdomarna i vårt land, förefaller det onödigt, att staten ingriper på detta extraordinära sätt och sätter i gång hela denna vidlyftiga och dyrbara apparat. Men denna sak betyder dock jämförelsevis föga emot den hälsofara, som är förbunden med vaccinationen. Vi skulle ej rikta vår opposition mot vaccinationen, om den icke tyvärr i tusentals konstaterade fall åtföljts af mer eller mindre svårartade sjukdomar, som ofta varit förstörande för hälsan. I hvarje fall är det detta förhållande, som spontant öfver hela vårt land framkallat en rörelse mot tvångsvaccinationen och till förmån för dess upphörande. Föregående talare betecknade såsom synnerligen ovederhäftig den agitation, som bedrifves i sammanhang med denna rörelse. Denna agitation må kallas ovederhäftig eller icke; jag har här i min portfölj intyg om c:a 150 sjukdomsfall, som visa hvilken risk vaccinationen medför och som i de flesta fall äro bestyrkta af trovärdiga personer. Det vore helt enkelt löjligt att beteckna alla dessa aktstycken som ovederhäftiga. Om Ni, mina herrar, hade barn, hvilka genom vaccinationen blifvit förstörda till sin hälsa för en tid eller för all framtid, undrar jag, om Ni icke skulle vara färdiga att kasta all läkarauktoritet i detta fall öfver bord och säga: »läkarna må vara bra, men de äro dock icke ofelbara påfvar.

Om afskaf-fande eller suspension af vaccinations-tvång.

(Forts.)

Om afskaffande eller suspension af vaccinations-tvång.
(Forts.)

De äro människor och kunna misstaga sig. Här hafva vi att utgå från verkliga förhållanden och från erfarenheter, som vi själfva upplefvat och sett med egna ögon. Det må vara hur som helst med dessa teorier, men faktiskt vet jag, att mitt barns hälsa blifvit förstörd.» Ja, Ni skulle ögonblickligen vara med om att detta tvång borttoges!

Jag tillåter mig i detta sammanhang omnämna, att jag i min portfölj äfven har en mängd petitionslistor med tusentals namnunderskrifter, som från skilda delar af landet sändts till resp. orters representanter i kammaren. Här förekomma män och kvinnor ur alla samhällsklasser; det är således icke blott en viss samhällskategori, inom hvilken denna opinion är till finnandes, utan det finnes till och med läkare bland undertecknarne och bl. a. äfven polismästare. Jag erinrar särskildt om de sistnämnda, därför att polisen har att öfvervaka vaccinationen i de stora städerna.

Jag öfvergår från denna petition till att yttra några ord om intygen rörande de sjukdomsfall, som varit en följd af vaccinationen. Det är icke min mening att trötta herrarna härmed, men jag får säga, att den svaga punkten i läkarnes ställning till denna fråga är onekligen den, att de aldrig vårdat sig om eller, såsom man vulgärt uttrycker sig, gittat taga notis om dessa sjukdomsfall, och det torde därför ej vara ur vägen att framdraga några sådana. Vaccineringen i vårt land öfverlättes som bekant åt barnmorskor och klockare, hvilka sakna medicinsk utbildning. Då det är fråga om ögondiagnos och sådant, hör man till och med examinerade läkare betecknas som ovederhäftiga, men gäller det en så pass viktig sak som vaccinationen, hvilken berör tusentals människors hälsa och välfärd, då fordras icke den medicinska fackkunskapen, utan då duga barnmorskor och klockare och alla möjliga figurer. Det ligger intet förakt för dessa yrken i hvad jag säger, utan jag ställer mig här på läkarnas egen ståndpunkt, då de såsom doktor Jundell påstå, att vaccinationens motståndare bara äro skurkäringar och i den stilen. När läkarna tillgripa ett sådant språk, är det icke för mycket, att man påpekar den inkonsekvens de begå, när de låta denna sak utföras af på det medicinska området fullkomligt okunniga personer. Om man åtminstone instruerade dem. Men i den skrifvelse, som medicinalstyrelsen för en del år sedan inlämnade till Riksdagen med begäran om anslag till vaccinationen, vitsordade medicinalstyrelsen själf, att det är illa ställt i detta afseende och att dessa personer icke äro kompetenta, men ändå få dessa samma personer fortsätta med en så maktpåliggande funktion. Då man i vårt land icke är tvungen att använda animal lymfa, utan fortfarande på en mängd orter mest tager vaccin från barn till barn, borde väl ändå undersökas, huruvida de barn, från hvilka giftet tages, äro friska eller icke. Och denna undersökning borde väl åtminstone

göras af en fackman. Men icke ens så långt sträcker sig omsorgen, utan det är fortfarande barnmorskor, organister och klockare, som skola undersöka, huruvida barnen äro friska eller icke. Det är ju solklart, och det behöfves icke något bevis för det påståendet, att under sådana förhållanden smittosamma sjukdomar kunna spridas genom vaccineringen. En mängd olikartade sjukdomar spridas också genom denna procedur.

Om afskaffande eller suspension af vaccinations-tvång.
(Forts.)

Då nu saken kommit på tal, och jag genom att i tidningarna vädja till personer, som hafva erfarenhet i detta ämne, fått reda på ungefär 150 fall af sådana sjukdomar — och flera inkomma dagligen, så att jag antager, att innan Riksdagens slut det skall vara betydligt öfver 150 —, har jag på måfå tagit ut ett par tre fall, och jag hoppas, att, när det gäller en så pass viktig sak, herrarna icke skola tycka illa vara, om jag relaterar dem.

Här är en gammal vaccinator, som skrifver till mig: »Erfarenheter om vaccinationens farlighet för barnen, d. v. s. att vaccinationen varit påtaglig orsak till i sammanhang därmed uppkommen sjukdom hos den vaccinerade, visade sig mer än en gång. Så t. ex. fingo somliga barn ett plågsamt utslag öfver hela kroppen, dels liknande koppor, dels hos andra mera oregelbundet. Ett par gånger blef sjukdomen så häftig, att det spelade om lifvet. En höst kom provinsialläkaren till mig för att af journalen se, om jag tagit ympämne från ett barn af en far, som varit behäftad med syfilis, när flera barn efter ympningen fått otrefliga utslag på kroppen. I det fallet var jag dock oskyldig. — — — I maj månad 1878 ympade jag vårt sjätte barn, flickan Elisabet Frideborg, fyra månader. Hon hade varit frisk, men efter ympningen blef hon ovanligt sjuk och matt. Men när vi skulle gå till Myre by, omkring 175 meter från hemmet i skolgården och modern tog barnet på armen, började det gråta och fortsatte gråten, tills vi kommo fram till den gård, där vaccineringen skulle fortsättas, då blef stackars lillan tyst och öppnade icke sin mun hvarken till gråt eller skratt mera här i lifvet. Hon tynade af och dog den 3 juni, således omkring 3 och en half vecka efter det hon blef ympad.» Det är som sagdt en vaccinator, som berättar detta, således en person, som bör hafva mer erfarenhet än andra i denna sak. Han säger: »Under 28 års tid har jag tjänstgjort i bemälda afseende och erhöll belöning 2 gånger, första gången ett etui med ympinstrument och andra gången kontant 20 kronor.» Herrarna kunna förstå, att, när medicinalstyrelsen skickar ut belöningar, man tager det samvetsgrant.

Så är det ett bref från Eskilstuna, där en person skrifver: »Med anledning af Edert uttalande i Dagens Nyheter af den 10 dennes ber jag att få meddela följande: Mitt äldsta barn, födt den 6 oktober 1886, blef sommaren 1887 vaccineradt i Ludvika skolhus af barnmorskan. Vaccinen togs af ett till utseendet friskt barn. Några dagar därefter insjuknade gossen i häftig feber och

*Om afskaf-
fande eller
suspension af
vaccinations-
tvång.*

(Forts.)

sedan denna gifvit med sig, fick barnet ett elakartadt utslag öfver hela kroppen, förbundet med stark klåda, så att han icke hade någon ro hvarken natt eller dag. Efter omkring en vecka gick utslaget tillbaka, men kom otaliga gånger igen under hans uppväxttid. Som barnet alltid förut varit friskt, måste ju detta tillskrifvas vaccineringsen. Doktor Emil Høstman i Smedjebacken, med hvilken jag talade om saken, var också af samma åsikt.» Jag tror, att detta fall visar, att läkarna icke kunna förneka faran af vaccinationen, då sådana exempel framläggas midt för deras ögon.

Ett tredje bref skall jag taga mig friheten uppläsa: »Med anledning af Eder uppmaning i pressen får jag härmed lämna Eder upplysning i det fall jag personligen har haft att göra med 1909. Jag hade då en två års dotter, som måste vaccineras. Som jag alltid haft motvilja för vaccination, då jag sett dess skadliga verkningar, skulle jag vara nog försiktig att beställa s. k. animal vaccin och lät därmed vaccinera min dotter. Kopporna slogo ej synnerligen väl ut, där de skulle gjort, men i stället betäcktes den lillas kropp på några få dagar med svåra utslag ända från fötterna och upp i ansiktet. Så fort sig göra lät for jag till läkare med flickan; hans första fråga var: Hvar har ni hållit till med flickan? Mitt svar var, att jag låtit vaccinera henne — hvarpå jag hörde doktorn halft för sig själf uttala en förkastelse-dom öfver vaccinationen.»

Det kanske icke tjänar mycket till att fortsätta uppläsningen, men i den stilen gå alla breffven. De, som äro skrifna af mödrar, äro litet mera känslösa, och det är upprörande att läsa dem, ty mödrarna äro förtviflade öfver att de skola vara tvungna att underkasta barnen en sådan riskabel procedur.

Jag tror för min del, att huru länge man än resonerar om saken, så komma läkarna med sina gamla siffror; och de må vara vederlagda sju och sjuttio gånger, så äro de i alla fall oförändrade i läkarböckerna.

Denna sak har emellertid framför allt en praktisk och folklig betydelse, och gentemot den förste ärade talaren ber jag att få framhålla, att det är en fråga, som framför andra bör ses ur synpunkten af hvad folket tänker och icke i hvad några vissa bestaka personer tänka, ty hvad de vetenskapliga åsikterna beträffar, ha sådana så ofta visat sig ohållbara och blifvit vederlagda, att man mycket väl kan tänka sig, att äfven här ett miss-tag blifvit begånget.

Då grefve Hamilton var civilminister och lät sätta i gång en utredning af den här saken, hade han gjort svenska folket den bästa tjänsten, om han ombesörjt en allsidigt sammansatt kommitté och icke öfverlämnat saken åt en inrättning med den utpräglade ståndpunkt, som man känner. Och när man känner denna, förefaller det underligt att höra honom säga, att han icke

skulle vilja hafva några ögondiagnostiker eller dyl. med, därför att de hade en förutfattad bestämd mening. Då ingen af dem, som representera den grupp jag tillhör, insattes i kommittén, fanns det minst lika litet skäl att öfverlämna ärendet till medicinalstyrelsen. Ty om någonsin en förutfattad mening på detta område gifvit sig till känna, så är det där. Medicinalstyrelsen har nämligen på många sätt gifvit uttryck åt en afgjord antipati mot den ståndpunkt jag representerar.

Jag skall icke längre upptaga tiden med detta. Jag har emellertid ansett mig böra fästa uppmärksamheten på det material, som är samladt och som jag hoppas kommer att allt mer och mer samlas, så att man kan få en verklig utgångspunkt för frågans bedömande och icke i evighet behöfver tillgripa den gamla vaccinationsstatistiken, som är så vilseledande.

Jag vill, innan jag slutar, vända mig till min ärade vän, docenten Petré, med anledning af hans uppgift, att kopporna på Filippinerna blifvit så totalt utrotade, med en fråga, hur han vill förklara, att i Italien, där man bedrifvit vaccinationen på det mest energiska sätt i världen, detta land oupphörligen hemsökes af koppepidemier. Hvarför har det icke gått att utrota kopporna i detta land, då det gått på andra platser? Skulle ej förklaringen kunna sökas i de dåliga hygieniska förhållandena i detta land? Jag vill icke bestrida, att vaccinationen kunnat ha någon verkan på Filippinerna; men då man så tvärsäkert förklarar, att den varit den enda anledningen till det resultat man vunnit, vågar jag påstå, att det icke är vetenskapligt att säga, att resultatet beror blott på en enda orsak. Ty det vetenskapliga i en undersökning visar sig däruti, att man försöker leta sig till orsakerna på flera olika områden och icke dogmatiskt fasthåller vid en enda. Om läkarne varit mindre dogmatiska och mera vetenskapliga i denna sak, hade frågan förmodligen längesedan varit utredd till belåtenhet för oss alla.

Jag skall icke hålla på längre, utan ber att få tacka för den uppmärksamhet, som blifvit ägnad min motion, och yrkar bifall till utskottets hemställan såsom det enda rimliga resultat, man nu kan tänka sig, och hvarmed vi, vaccinationstvängets motståndare, naturligtvis böra känna oss relativt belåtna. Jag ber ock få uttala ett varmt tack till utskottet för det förstående och det tillmötesgående, som dess hemställan i stort sedt innebär för våra sträfvanden.

Herr Almer: Jag skall be att få fortsätta, där den siste talaren slutade. Jag skall be att få upptaga kammarens tid med att redogöra för ett par af de sjukdomsfall, som motionären genom sin hänvändelse till allmänheten genom tidningarna insamlat.

Han har tidigare publicerat ett par af dessa fall i en tidning, som föll mig i ögonen, och det gaf mig anledning att taga reda

*Om afskaf-
fande eller
suspension af
vaccinations-
tvång.*

(Forts.)

Om afskaf-
fande eller
suspension af
vaccinations-
tvång.

(Forts.)

på, i hvad mån det fanns sanning i hvad som skrefs. Jag tog på måfå ur samlingen en berättelse från en polisman i Norrköping, som meddelar: »Den 26 juli 1896 vaccinerades gossen af barnmorskan med animal vaccin kl. 4 e. m. Kl. 9 på aftonen märkte vi, att hans armar voro lama, och under natten inställde sig värk och de odrägligaste plågor. Följande dag anlätades doktor G., som ofördröjligen gjorde besök hos den sjuke, men kunde intet göra. Han återkom samma dags eftermiddag med doktor J. Sjukdomen tycktes för dem vara af stort intresse, och den 29 besökte oss våra förnämsta barnläkare, doktorerna L. och H., och af hvad jag kunde förstå på anmodan af doktor J., och fortsatte sedan doktor H. hvarje dag att besöka den sjuke. Sjukdomens förlopp var följande: kramp och förlamning jämte de ohyggligaste plågor från den 26 juli till den 11 augusti, då döden ändtligen befriade den lille från plågorna. Doktor H. utfärdade dödsattest och fick jag af pastor besked om, att vaccinationen var dödsorsaken.» Här är ett af de 150 fallen, den föregående talaren återopade. Här säges naturligtvis på samma sätt som i de andra 149 ifrån, att det var vaccinationen, som var dödsorsaken. Då det i denna notis så pass tydligt angafs namn på platsen äfvensom initialerna på läkarna och titeln på fadern, tog jag mig friheten tillskrifva första stadsläkaren i Norrköping och anhöll om afskrift af dödsattesten. Den kom mig till handa, åtföljd af ett bref från samme läkare. Där lyder dödsattesten på barnförlamning, och i första stadsläkarens skrifvelse, som var bifogad afskriften, heter det: »att det är ifrågavarande barn, som afses i det till mig tillsända tidningsurklippet, därom har jag på ett fullt öfvertygande sätt förvissat mig». Detta visar ju, att man icke får taga alla de 150 fallen för kontanta. Det kan vara andra orsaker än vaccination till ett dödsfall, som inträffar samtidigt eller strax efter det vaccination ägt rum.

Ett annat fall, som jag har tagit ur det här distribuerade cirkuläret, också på måfå, rör sig om en rekryt, som tillhörde Dalregementet, hvilken hade blifvit tvångsvaccinerad, och enligt uppgift var det undertecknad af herr L., stor kvacksalfvare för resten. Denne rekryt hade, som sagdt, blifvit vaccinerad, och i detta cirkulär säges, att han blifvit lam i ena armen omedelbart efter och i följd af vaccinationen. Jag tillskref regementsläkaren — namnet var utsatt, så det var icke svårt — och bad honom taga reda på detta fall. Det visade sig då, enligt regementsläkarens uppgift, att denne man hade blifvit vaccinerad på vanligt sätt, hösten 1909. Det förmärktes icke något ovanligt, utan allt förlöpte lugnt. En tid därefter, då han deltog i gymnastiken, inträffade vid ett sådant tillfälle, att han blef förlamad i ena armen, och intyget, som afgafs, lydde på en nervförlamning på grund af skada under gymnastiköfning. Här var således ett alldeles liknande fall. Granskar man fallen litet närmare, kom-

mer man således till ett annat resultat, än den föregående talar-
ren gjorde.

Jag skall nu vända mig till själfva motionen. Innan jag gör det, skall jag taga fasta på ett annat fall, som har varit synligt för herrar ledamöter. Det rör sig också om ett cirkulär, där det finnes en massa afbildningar och bland dessa en, som ser alldeles förskräcklig ut. Detta fall är ett sådant, som jag i min praktik har haft flerfaldiga. Det är en ganska vanlig barnsjukdom, som uppträder hos i öfrigt friska barn under de första lefnadsåren, oftast hos barn, som icke hunnit vaccineras, och sjukdomen har icke med vaccinationen att göra.

Om nu ett barn skulle råka ut för en dylik sjukdom samtidigt med eller kortare eller längre tid efter vaccinationen, så är jag alldeles viss om, att i många fall modern skulle se orsaken till denna sjukdom i den oskyldiga vaccinationsakten. Allmänheten fordrar alltid en påtaglig förklaringsgrund till sjukdomen, och om barnet icke är vaccineradt, så att man kan skylla därpå, så är det enligt dess mening medfödt, och orsakskedjan blir då den, att modern under en viss period råkat förse sig på något liknande.

Att sjukdomen skulle stå tillsammans med barnets och moderns diet, det tror ingen på. Det vore alldeles för enkelt och naturligt. Då sjukdomen är, såsom alla ekzemer, svår att råda bot för, vänder sig måhända modern till någon ryktbar kvacksalvare eller homöopat, och denne är genast färdig att tyda gåtan såsom modern önskar. Han ser genast giftecken. Barnet är vaccinförgiftadt, medicinförgiftadt, alltefter omständigheterna. Och sedan en så klok man har sagt modern detta, så kan icke den lärdaste professor öfvertyga henne om motsatsen.

Precis, som denna lilla sjukhistoria visar, är det med så godt som alla öfriga, där vaccinen blifvit syndabocken. Allmänheten förväxlar här, som så ofta annars, post och propter, och häri stödes den så gärna af alla dessa, som ockra på allmänhetens enfald och okunnighet. Ju mera förvirrade begreppen blifva, ju mera skrämseln kan jagas i höjden, desto mer är det att förtjäna för dessa mänsklighetens välgörare, som de själfva vilja gälla för, men hvilkas innersta mål endast är att plocka en godtrogen allmänhet.

Nu skall jag taga mig friheten gå till själfva motionen. På 4. sidan sista stycket heter det:

»För att värja sig mot en *inbillad* fara tillgriper man en åtgärd, som innebär en *verklig* fara och som i en mängd fall visat sig ha i släptåg sjukdomar af den mest ödesdigra art, såsom syfilis, tuberkulos, skrofler, ros m. fl.»

Att det ej här är fråga om en inbillad fara skall jag senare återkomma till. Först vill jag skärskåda de skäl, som anföras

*Om afskaf-
fande eller
suspension af
vaccinations-
tvång.*
(Forts.)

Om afskaf-
fande eller
suspension af
vaccinations-
tvång.

(Forts.)

för påståendet, att vaccinationen såsom den nu bedrifves innebär en verklig fara. Såsom bevis härför anföres på sidan 5:

»I Uppsala läkareförenings tidskrift redogjorde på sin tid professor Mesterton för i stor skala verkställda experiment, därvid man, för att utröna lagarna för syfilitisk smittas öfverförande på friska barn, inympat vaccin från syfilitiska barn. 66 % af de friska barnen blefvo härigenom syfilitiska.»

Man behöfver inte vara läkare för att genast förstå, att detta är raka motsatsen till sanning, ty om detta varit sanning, skulle väl dessa läkare anklagats och dömts till stränga straff. Vid genomläsandet af denna passus, tror jag, att kammaren i likhet med mig får den uppfattningen, att här begåtts ett händelsväckande brott, ja, icke ett, utan mångfaldiga, och man kan till och med komma att tro, att det skett här i vårt land under ledning af framlidne professor Mesterton. Nu skall jag ur den bok, som legat till grund för denna framställning, be att få återgifva förhållandet, såsom det i verkligheten är, så få herrarna döma, om ni känner igen det.

Det heter: »Körner i Breslau har i en afhandling, införd i 3:dje årgångens 2:dra häfte af Archiv für Dermatologie und Syphilis, uppställt en tabell öfver alla säkert kända ympfall, där vaccin, tagen från syfilitiska barn, föranledt syphilis. Tabellen omfattar en tid af 55 år, från 1814 till 1869, och upptager 324 personer, mest späda barn, ympade från syfilitisk stamympning. Af dessa hafva 222 blifvit smittade.»

Författaren hade gjort en sammanställning af alla kända fall i världen under 55 års tid, där genom *olyckshändelse* syphilis öfverförts vid vaccination. Nu hade man under denna långa tid med hundratals millioner vaccinationer plockat samman 324 fall, där man, sedan man tagit ympämne från ett till synes friskt barn och därmed vaccinerat andra, efteråt upptäckt, att det första barnet var behäftadt med syphilis. I 66 procent af dessa olycksfallingo de vaccinerade syphilis. Hvad tycks om ett sådant sätt att citera? Detta var naturligtvis mycket sorgliga siffror i och för sig, och det gaf också anledning till, att man ganska allmänt öfvergick från humaniserad lymfa till animal vaccin.

Strax förut har författaren citerat generaldirektör Linroths bok »om animal vaccin». Här är citatet riktigt, men sammanställningen ger läsaren ändå en oriktig uppfattning af ordens innebörd. Generaldirektörens yttrande gäller *humaniserad lymfa*, men läsaren måste stanna i den tron, att yttrandet gäller *animal vaccin*. Det var tydligen nödvändigt att ge läsaren den uppfattningen, att äfven med animal vaccin kan syphilis öfverföras. Författaren hade inte annars kunnat hålla fram skräckbilden syphilis, ty numera användes så godt som endast animal vaccin, de uppgifter till trots som lämnats i motionen, där det heter, att vaccinen toges från arm till arm. Jag kan i detta fall åberopa me-

dicinalstyrelsens redogörelse, där det meddelas, att under år 1909 utlämnades 88 portioner humaniserad vaccin mot 56,510 animal vaccin. Man kan icke gärna påstå, att i allmänhet användes humaniserad lymfa, när man ser sådana siffror. Jag vågar därför fastslå, att, såsom vaccinationen numera allmänt utföres, det är fullständigt uteslutet, att syfilis kan överföras.

*Om afskaf-
fande eller
suspension af
vaccinations-
tvång.*
(Forts.)

I detta sammanhang skall jag också ta upp till skärskådande författarens påstående, att vaccinationen skulle ha till följd tuberkulos och skrofler. Ja, i de här spridda broschyrerna har uppgifvits ännu en sjukdom, nämligen difteri, som skulle kunna överföras medelst vaccin.

Hvad nu tuberkulos och difteri beträffar, så vet ju hvar och en, som är aldrig så litet förtrogen med dessa sjukdomars etiologi, att de orsakas af karakteristiska bakterieformer, och att följaktligen vaccinen ej kan orsaka dem, med mindre än att lymfan skulle innehålla dessa bakterier.

Jag vill erinra om att de kalvvar, från hvilka vaccinen tages, nedslaktas och undersökas af veterinär, innan vaccinen utskickas, och om det skulle förekomma något misstänkt, förstöres vaccinen utan vidare. Omfattande experimentella undersökningar hafva visat, att icke ens lymfa, tagen från djur, som vid obduktion visat sig tuberkulösa, innehåller tuberkelbaciller.

Hvad difteri beträffar, så är det ännu icke spordt, att den kan utveckla sig på magen på kalvvar.

Hvad skrofulosen angår, så ställer sig saken betydligt enklare. Där icke skrofulosen är att likställa med tuberkulosen, d. v. s. vara orsakad af samma bakterieform, är den en konstitutionell sjukdom, orsakad af mindre ändamålsenlig näring och dåliga bostadsförhållanden. Jag har tillfälle att hvarje sommar observera under ett par tre månaders tid inemot ett par hundra skrofulösa barn, men nog blir sjukdomsorsaken alltid en annan, såväl för vaccinerade som för ovaccinerade.

Vore beredningssättet för animal vaccin sådan, som beskrifves i motionen, så medgifver jag, att stora vådor kunde befaras. Det heter där:

»Man sticker hål på en kopp-pustel på armen af ett ympadt barn; den variga vätska, som sipprar ur koppsåret, uppfångas med en lancett, med hvilken man sedan gör långa rispör på en kalfs rakade buk. Efter fyra dagar är kalvfen, som ligger bunden på ett bord, i hög grad inflammerad i risporna och genomträngd af ett inflammatoriskt exsudat. Nu skrapas det stackars pinade djurets buk med en ryktskrapa, och denna afskrapade smörja, bestående af halfruttet blod, varmateria, lösslitna kapillärkärl, likgifter m. m., är den »rena kalflymfa», som inympas vid vaccinationen.»

Nu skall jag söka beskrifva, huru det går till, då jag mer än en gång varit åsyna vittne därtill.

*Om afskaf-
fande eller
suspension af
vaccinations-
tvång.*
(Forts.)

Efter den mest minutiösa desinfektion af ett större eller mindre parti af kalfvens buk, precis som vid en större operation, göras fina skärar i ytterhuden, så grunda, att blödning om möjligt undvikes, hvarefter vaccinämnet påstrykes och ett salvförband pålägges. På fjärde dagen efter en lika grundlig desinfektion af de nu bildade små blåsorna uppsamlas innehållet i ett steriliseradt glaskärl medelst en steriliserad slef och blandas med två delar glycerin, hvarefter blandningen får stå minst en månad, innan den utsändes till respektive förbrukare.

För att ytterligare visa vaccinationens skadlighet anföres i motionen en massa uttalanden af in- och utländska auktoriteter. Det är verkligen rätt egendomligt att i vår tid träffa på en person, som är så svag för auktoriteter, utom då det gäller svenska läkare. Vi fingo här nyss höra, att vi icke dugde som auktoriteter. Ett naket uttalande af en än så ryktbar storhet, lösryckt ur sitt sammanhang, äger en ofantligt liten beviskraft. Så mycket mindre tillitsfullt verkar det hela, då den första man fäster sig vid visar sig ha en alldeles motsatt mening mot den, till hvars styrkande hans auktoritet skulle begagnas.

Bland andra, som anföras som vaccinationens motståndare, nämnes doktor P. Silfverskjöld. Han skrifer till mig följande: »Beträffande vaccinationsfrågan har jag alltid varit en varm anhängare af denna, har i tal och skrift uttalat mig till förmån för vaccinationen och vore därför tacksam, om herr doktorn ville kraftigt betona olämpligheten att anföra mig såsom vaccinationsmotståndare.» Att sådana homöopatiska storheter som en Sell-dén, en Helleday jämsides med rena kvacksalvare, ögondiagnostici och dylika kunna åberopas som auktoriteter mot vaccinationen är, som jag tidigare nämnt, rätt förklarligt och kan ingen förvåna. Vidare påstås det, att faran för smittkopporna är en inbillad fara. Det är dock icke längre sedan än i somras, då smittkoppor infördes i Skåne genom galiziska arbetare. Tror någon, att det skulle lyckats att begränsa denna invasion till de tre à fyra fall, som förekommo, om Skåne varit ett fullständigt ovaccineradt land? På grund af koppsmittsämnets flyktiga natur är isolering af förekommande fall ytterst vanskelig. Flertalet andra infektionssjukdomar kräfva, för att smitta, beröring med smittämnet, men så är icke här; kopporna smitta genom luften.

Tack vare, att den nu lefvande generationen varit förskonad från någon svårare smittkoppsepideemi, ha smittkoppornas fasor, som stodo så lefvande för äldre generationer, förbleknat, och vi skola innerligt hoppas, att vi ej behöfva upplefva dylika för att iakttaga en så enkel skyddsåtgärd som vaccination.

Det finns en annan sjukdom, som på sistone uppträdt epidemiskt i vårt land och spridt sorg och fasa i mångt hem, nämligen barnförlamning. Tänk, om en ny Jenner skulle uppfinna ett lika enkelt och ofarligt skydd mot barnförlamningen, som

Jenner fann mot kopporna, skulle vi då tåla, att homöopater och kvacksalvare slungade glåpord mot en dylik mänsklighetens välgörare? Förvisso icke. Och dock äro barnförslamningens följder ett intet mot det elände, som följer med en koppinvasion i ett ovaccineradt land.

Om afskaffande eller suspension af vaccinations-tvång.

(Forts.)

Jag har förut antydt, hvarest enligt min mening det största intresset för denna agitation mot vaccinationen är till finnandes. Denna min åsikt styrkes jag i af den omständigheten, att där, hvarest denna illegitima läkaretrafik mest florerar, där är också motståndet mot och skräcken för vaccinationen störst och mest utbredd. Jag tror också, att det är ett stort fel, att ej något ordnadt upplysningsarbete företages i motsatt riktning. Det är lätt förklarligt, att allmänheten påverkas af dessa ständiga skräckmålningar och, då samma allmänhet ej ser dem bestridda, så småningom börjar tro, att det finns någon sanning i dem. Man borde ej afhålla sig från besväret att vederlägga den väfnad af lögner, som spinnas kring vaccinationen, och ej låta sig hindras därifrån af den känsla af äckel och obehag, man erfar inför denna samling af lösa påståenden, förvrängda framställningar, vilseledande citat och uppenbara osanningar. Det gäller här att hindra en hänsynslös och blind agitation från att komma till lifts ett värn för folkhälsan, hvilket värn pröfvats och bestått profvet i öfver hundra år och som icke blott är en af vetenskapens betydelsefullaste upptäckter, utan äfven en af mänsklighetens största välsignelser.

Af det sagda torde med önskvärd tydlighet framgå, hur oberättigade dessa ständiga angrepp mot vaccinationen äro. Det farliga i hela denna trafik är, att agitationen, som väl egentligen riktar sig mot tvånget, i själfva verket drabbar vaccinationen som sådan. Att vårt vaccinationsreglemente är gammalt och i behof af omarbetning och modernisering är uppenbart. Denna mening var ock tillfinnandes hos 1908 års Riksdag, då den i skrifvelse till Kungl. Maj:t på ett synnerligen lyckligt sätt angaf riktlinjerna för den begärda utredningen. På grund af hvad jag sedermera kommer att yttra rörande utskottets skrifvelseförslag, anser jag mig skyldig att återgifva kontentan af denna Riksdagens skrifvelse:

»Beträffande omfattningen af en omarbetning af gällande bestämmelser härutinnan har Riksdagen visserligen beaktat, att bland läkarna i vårt land och i utlandet enstaka röster höjts för vaccinationstvångets upphäfvande. Emellertid är hela vaccinationsfrågan af så allvarlig och invecklad natur, att en noggrann utredning i hvarje fall bör föregå, innan några förändringar vidtagas i nu gällande bestämmelser härutinnan, hvarvid man gifvetvis bör söka efter orsaken till de fel, som hittills vidlådt skyddskoppymningen. Om uteslutande animal lymfa komme till användning, och därhän torde vi snart komma i vårt land,

Om afskaf-
fande eller
suspension af
vaccinations-
tvång.
(Forts.)

skulle säkert åtskilliga af de anmärkningar, som framställts mot vaccinationen, förlora sin udd. Och detta torde väl ytterligare bli fallet, därest fordringarna höjdes i afseende på vaccinatörernas utbildning och kompetens. Då således en allsidig utredning i detta ämne enligt Riksdagens mening bör komma till stånd, lär gifvetvis äfven frågan om vaccinationstvångets upphäfvande eller begränsning komma under behandling.»

Intet som helst har förekommit sedan dess af natur att komma Riksdagen att ändra stånpunkt härutinnan. Motionärens framställning förtjänar så mycket mindre afseende, som han ej lyckats prestera ett enda hållbart skäl för den föreslagna åtgärden. Och för resten bör väl icke Riksdagen föregripa den begärda utredningen. Hvad utskottets skrifvelseförslag beträffar, så må väl utskottets kläm vara på sin plats, då den endast afser att påskynda utredningen, och intet medel torde vara mera ägnadt att komma denna landsfördärliga agitation att något lägga sig än ett snarast möjligt föreliggande godkännande från Riksdagens sida af ett revideradt och reformerat vaccinationsreglemente. Men då det gäller utskottets motivering, så kan jag ej följa med längre. Det af utskottet som alternativ omnämnda uppskofvet med tvångsvaccination till skolåldern anser jag synnerligen betänkligt. Det vore helt visst att komma ur askan i elden. Ju äldre barnet blir, ju svårare är det att handskas med, och föräldrarna bli omedgörligare, och detta så mycket mer, som vid den föreslagna åldern barnets vilja i många fall är föräldrarnas lag. Hvad utskottets öfriga förslag beträffar, så innefattas de i de sista raderna af 1908 års riksdagsskrifvelse, och det är således öfverflödigt att skrifva därom ånyo. På grund häraf kommer jag att yrka afslag på utskottets motivering.

Till sist skall jag påpeka ett par saker, som måhända skulle göra vaccinationen smakligare, nämligen om *vaccinen lämnades kostnadsfritt af staten*. Det vore en årlig utgift på några tusen kronor. Vidare *borde själfva vaccinationsakten också vara kostnadsfri och bekostas af staten*. *Ett väl vaccineradt land är enligt min mening ett statsintresse så godt som något*.

Jag anhåller med anledning af hvad jag nu anfört att få yrka afslag å såväl motionen som utskottets motivering, men bifall till klämman.

Herr Hammar skjöld: Om icke kammarens ledamöter långt förut hade vetat, att denna fråga, som vi nu ha före, är ganska ömtålig, böra de ha fått det riktigt klart för sig genom dagens diskussion. Den är ömtålig därför, att den begagnas som ett agitationsämne uti stora delar af vårt land, och det är en farlig agitation därför, att den afser ett ämne, som enligt mångas mening direkt riktar sig mot folkhälsan. Det kanske icke är för herrarna bekant, huru kraftig och huru utsträckt denna agitation

är, men här finnas eljest ledamöter i kammaren, som skulle kunna visa upp petitionslistor med tusentals namn på personer, som yrka borttagande eller åtminstone suspenderande af vaccinations-tvånget. Det är nu ett egendomligt förhållande, att om man närmare granskar, hvarifrån dessa petitionslistor härleda sig, så befinnes det, att de uti de allra flesta fall äro ifrån platser, hvarest homöopater hafva sin verksamhet. Man får här veta, att vaccinationen verkar ytterligt skadligt, och man uppger, att det finnes sjukdomsfall i mängd, hvilka hafva sin grund i vaccineringen. På sådana trakter återigen, där icke homöopater verka, kan det hända, att man aldrig hör talas om några skadliga följder af vaccinationen. Jag är själf ifrån en sådan trakt, och jag har aldrig hört talas om några ledsamma följder af vaccinering. Emellertid är det ett faktum, att det råder en våldsamt agitation för borttagande eller suspenderande af vaccinationstvånget. Med detta faktum för ögonen ha vi, som fått denna fråga till behandling, såväl i Första kammarens som i Andra kammarens utskott, ansett det vara af största vikt, att man kunde komma till ett enigt resultat. Därför ha vi vidtagit den annars skäligen ovanliga åtgärden, att utskotten från bägge kamrarna sammanträd för att gemensamt öfverlägga i ämnet. Inom utskottet hafva varit representerade alla riktningar ifrån ifrarna för vaccinationstvångets bibehållande till lika stora ifrare mot vaccinationstvånget, men för alla har det stått klart, att någonting bör göras icke endast för att stilla agitationen, utan lika mycket för att komma till ett verkligt resultat. Vi visste ju, att redan år 1909 hade regeringen på Riksdagens begäran satt i gång en utredning genom medicinalstyrelsen, men när vi vände oss till styrelsen och begärde få veta, huru långt frågan avancerat, fingo vi det svar, som i betänkandet återgifves, där medicinalstyrelsen säger, att den tidigast om ett par år kan vara slutligen färdig med sin utredning. Då ansågo vi, att det var verkligen af nöden att med hänsyn till den år efter år tilltagande agitationen få denna utredning hastigare verkställd och därigenom kunna komma till bättre förhållanden. Med denna synpunkt för ögonen ha vi kommit till den fullständiga enighet i afseende å utlåtandet, som kammaren finner i båda utskottens lika lydande betänkanden.

Nu har här i dag i synnerhet af den förste talaren uttalats en skarp opposition mot utskottets betänkande, och han har slutat med att yrka afslag. Det synes mig litet svårt att förstå, hvarför kammaren skulle afslå ett betänkande, som, i allt väsentligt, stämmer öfverens med den skrifvelse, som Riksdagen år 1908 aflät och som legat till grund för den dåvarande civilministerns åtgärd att sätta i gång en utredning. Ty hvad vi hafva begärt är ju ingenting annat, än att utredningen skall påskyndas, så att den kommer att gå fortare, än hvad nu af medicinalstyrelsen ställts i utsikt. Jag ber att få erinra grefve Hamilton om, när

*Om afskaf-
fande eller
suspension af
vaccinations-
tvång.*

(Forts.)

Om afskaf-
fande eller
suspension af
vaccinations-
tvång.

(Forts.)

han säger, att »det gör väl ingenting, inte är det så farligt, om vi skjuta upp saken ett år», att medicinalstyrelsen ej talat om ett år, utan säger allra tidigast om ett par år kan utredningen vara färdig, och hvem kan garantera, att icke det kan dröja ännu längre, när vi veta, huru medicinalstyrelsen är öfverhopad af arbete och huru föga tid dess medlemmar ha öfver att syssla med denna utredning. Hvad som synes mest ha stött greve Hamilton är, att han anser, att utskottets uttalande innebär ett klander af den förra regeringen, således af hans egna åtgöranden i afseende å denna fråga. Men jag kan försäkra honom, att det icke funnits en tanke på, att vi ville klandra den föregående regeringen för hvad den gjort i detta ärende. Vi ha endast hållit oss till det sakförhållande, att medicinalstyrelsen säger: »Vi ha ej tid att påskynda ärendet, vi hinna icke därmed», och till det förhållandet, att här är fara å färde, om man dröjer för länge; ty för närvarande råder det förhållandet i vårt land, som vi också omnämnt i vår motivering, att på många ställen trotsas bestämmelserna om vaccinationstvånget så allmänt, att de icke vaccinerade barnen äro att räkna icke i tiotal, utan i många hundratal, och myndigheterna stå absolut maktlösa i fråga om möjligheten att uppehålla vaccinationstvånget. Då må det väl vara bättre, att vi snart komma till ett slut på denna utredning för att se, om tvånget skulle kunna i någon mån mildras eller om det icke skulle kunna vidtagas andra åtgärder för att göra vaccineringen mindre stötande än för närvarande.

Vidare vände sig greve Hamilton mot den mening utskottet uttalat, att det gifvetvis är synnerligen önskligt, att i utredningsarbetet skilda meningar rörande vaccinationsfrågan blifva representerade, och han tolkade det på sådant sätt, som om utskottet därmed hade menat, att absoluta motståndare till all vaccinering skulle beredas plats i denna utredningskommitté. Jag kan återigen försäkra honom, att det alldeles icke varit vår mening, om jag ock villigt erkänner, att det är en brist i utskottets betänkande, att vi icke uttalat oss något utförligare i denna sak. Men vår mening var endast den, att i utredningen skulle deltaga icke endast personer, som yrka på att det nuvarande tvånget till alla sina delar skall bibehållas, utan äfven andra, som kunna vilja förmildra det genom vidtagande af en eller annan åtgärd. Grefve Hamilton ansåg, att skilda meningar redan nu finnas i denna utredning, och frågade, om utskottet vet, att det icke finnes skilda meningar där representerade. Nej, det veta vi visst icke, men det ha vi ansett vara något, hvarom vi icke behöfde yttra oss. Vi ha endast menat, att när man vill ha en allsidig utredning, bör man ej hafva denna utredning alltför ensidigt anordnad. Grefve Hamiltons påstående, att utskottet gifvit vika för fordran på, att bestämda motståndare skulle få plats i utredningen, är icke riktigt.

Jag skulle yttra ett ord gentemot herr Skarstedt och hans digra portfölj; vi ha haft den där portföljen till påseende och granskning. Han uppgaf, om jag minnes rätt, att det finnes 150 olika sjukdomsfall representerade, och naturligtvis lika många eller ännu flera intyg. Det är då ett anmärkningsvärdt förhållande, att bland dessa 150 intyg om sjukdomar ha vi ej funnit mer än ett, som har utfärdats af läkare, alla andra ha varit utgifna af mödrarna själfva eller fäderna eller grannar eller folkskollärare eller vaccinatörer eller barnmorskor, och med all aktning för alla dessa kategorier af intygsgifvare — jag vill icke yttra mig så ofördelaktigt om dem, som en talare nyss gjorde — vågar jag dock påstå, att jag icke kan tillmäta dem förmåga att bedöma en sjukdoms orsak lika väl, som en läkare kan göra det.

Jag anser, att det skulle vara ett afgjordt missgrepp af kammararen, om den afsloge utskottets hemställan, i synnerhet som denna hemställan i allt väsentligt med undantag af orden om utredningens påskyndande stämmer fullt öfverens med 1908 års uttalande. Men det kunde hafva den betänkliga följden, att när man nu sträfvat efter samt lyckats inom båda utskotten komma till full enighet om en kompromiss, skulle det kunna gå så, att ett afslag här på utskottets hemställan kunde inom medkammaren framkalla yrkande på bifall till motionen, och jag anser, att under nuvarande förhållanden skulle detta verkligen vara icke endast skadligt, utan rent af farligt.

Med anledning af det yrkande, som herr Almer har framställt om bifall till utskottets kläm med afslag å motiveringen, förefaller det mig naturligtvis föga smakligt, att Riksdagen skulle skrifva till regeringen och endast tala om, att Riksdagen har begärt hvad som här står i klämman utan att därför lämna någon motivering, och jag kan icke finna, att motiveringen innehåller någonting farligt. Men naturligtvis, hellre än ett afslag å det hela, får man gå med på att bifalla endast klämman. Jag tillåter mig emellertid att yrka bifall till utskottets såväl kläm som motivering.

Herr Boberg: Då jag instämt i motionens syfte, skall jag be att med några ord få gifva skäl, hvarför jag så gjort. Jag var, i likhet med de flesta, tämligen likgiltig för den här saken, till dess jag en dag mötte en liten flicka, som såg anskrämlig ut af skabb eller utslag i ansiktet. Jag frågade modern, som ledsagade henne, hur hon hade fått detta. »Det fick hon efter vaccinationen», svarades det. Detta gjorde, att jag började tänka på saken och göra mina iakttagelser, där jag kunde det, samt rådgjorde med andra. På den grund har jag kommit till den fasta öfvertygelsen, att vaccinationstvånget ej längre bör existera.

Här är ju icke fråga om att upphäfva vaccination för Sveriges folk i allmänhet, endast att lämna de föräldrar frihet, hvilka i detta fall önska frihet för sina barn. Det är väl att utöfva ett

Om afskaffande eller suspension af vaccinations-tvång.

(Forts.)

Om afskaf-
fande eller
suspension af
vaccinations-
tvång.
(Forts.)

ganska allvarsamt tvång på dessa att drifva dem till en sak, som de frukta kan skada barnets hälsa och i värsta fall dess lif.

Grefve Hamilton sade, att man skulle hålla sig till de sakkunnige. Ja, jag värderar de sakkunnige, hvar helst de finnas och företräda verklig sakkunskap. Men mången, som gifver sig ut för att vara sakkunnig, är icke så sakkunnig. Ty många s. k. vetenskapsmän likna vildgässen. De flyga efter ledningen. Mödrarna må väl hafva något att säga i denna sak äfven de. Om en mor ser sitt barn vissna och tvina bort samt inom kort nödgas att följa det till grafven, då talar hennes känsla och förstånd. Hon bryr sig säkert då ganska litet om sakkunskapen inom medicinalstyrelsen. Det faktum, hon ser inför sina ögon, utgör hennes vetenskap. Våra läkare låta ofta liksom våra teologer fånga sig i dogmer. Hvad de en gång fått i sitt hufvud, det behålla de och vilja äfven tvinga det på andra människor. Detta går ej i längden.

Genom landet går opinionen, den växer som tidvattnet och kommer till slut att dränka allt motstånd. Man säger, att man icke bör lyssna till denna folkets röst. Ja, det är *nu* det, men vid t. ex. riksdagsmannaval är det icke så. Då lyss man som med hörsellur till folkets röst; då skall denna vara af afgörande betydelse. Redan vid tiden efter nästa val har folkets röst säkert vuxit sig starkare i denna fråga och får mer betydelse, än den nu har.

Nu sade herr Petrén, att i England måste den kommitté, som tillsattes för att utreda vaccinationsfrågan, falla undan för opinionen och föreslå frihet för dem, som icke ville låta vaccinera sina barn. Att England hemsökts något mer än Tyskland af smittkoppor faller sig ganska naturligt på grund af de kommunikationer, som England har med de tropiska länderna, såsom Indien m. fl. länder, där smittkoppor äro permanenta. Tyskarna ha icke sådana förbindelser, och detta kan mycket väl förklara, att smittkoppor i Tyskland ej tagit samma omfattning som de fått i England. Om nu en koppepidemi skulle bryta ut såsom en mordängel i vårt land, vore det klart, att ingen förständig människa skulle uppträda här och yrka på vaccinationstvångets upphäfvande. Men det är mycket länge sedan en epidemi gick öfver landet. Och den, som påstår, att vaccinationstvånget är den skyddsängel, som bevarat oss, begår ett stort misstag. Ty på det sättet kunde man bevisa, att mycket annat, som icke förekommer i landet, hade grund för sitt uteblifvande i något, som ej hade med saken att vidare skaffa.

Nu skulle jag dock ej uppträda i denna fråga, om jag ej hade fått en hel mängd petitionslistor med åtföljande bref, hvaruti de, som sändt listorna, bedt mig uppträda och göra hvad jag förmådde i saken. Och då jag nu höjer min röst mot vaccinationstvånget, så har jag ingen annan auktoritet att stödja mig

på än ett ordinärt förstånd, iakttagelse och mitt medlemskap af denna ärade kammare. De, som icke vilja vara med om detta tvångs afskaffande, få säkert bereda sig på samma öde som Leonidas vid Termopyle. Namnunderskrifterna på alla petitioner bli så talrika som persernas pilar, som förmörkade luften och bortskymde solen.

Om afskaffande eller suspension af vaccinations-tvång.
(Forts.)

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Holmquist: Då den kungl. proposition utarbetades, som ligger till grund för förslag till förordning om skyddskoppympnigen i riket vid 1897 års riksdag, var jag expeditionschef i ecklesiastikdepartementet och deltog följaktligen i det arbetet. Det var naturligt, att det då gjordes åtskilliga undersökningar, och jag tror, att en del af de herrar, som uppträd här i dag, behöft något titta på den argumentering, som är bifogad den kungl. framställningen. Åtskilligt skulle väl därifrån kunna hämtas till stöd för vaccinationens bibehållande.

Där förekommer en statistisk utredning rörande dödligheten i smittkoppor åren 1749—1894. Den, som behagar se på de delar af tabellen, som afse tiden före vaccinationens införande, finner oerhörda svarta kolonner, som sticka i höjden och utmärka dödligheten då. Omedelbart med vaccinationens införande sjunka dessa kolonner ofantligt för att slutligen alldeles försvinna. Det är en statistik, som icke kan jäfvas och som vittnar om hvilket oerhördt framsteg för särskildt vårt land vaccinationen innebär.

I 1870—71 års krig är, enligt hvad de vid propositionen fogade handlingar visa, ådagalagdt, att af de mindre väl vaccinerade fransmännen — jag säger: »mindre väl vaccinerade», ej *ovaccinerade* — dogo icke färre än 23,400 i smittkoppor, af de till stor del revaccinerade tyskarne däremot endast 278.

Med sådana fakta för ögonen får man ju säga, att man ställer sig något sorgsen inför tillvitelsen, att vaccinationens legala anordning i vårt land endast är en akt af vidskepelse, lögn och bedrägeri. Jag tror, att de, som hafva denna uppfattning, uppenbarligen göra sig skyldiga till ett själfbedrägeri. Det är nog kanske icke så mycket själfva vaccinationen, utan den metod, som användes för vaccinationens utförande, som främjar en del af denna agitation. Nu har ju Riksdagen också så sent som år 1908 hos Kungl. Maj:t anhållit om dels en allsidig utredning rörande behovet af en ändring i nu gällande föreskrifter rörande själfva koppympnigen i riket, dels ock förslag i den vägen.

Herr Petré hade i sitt anförande en hel del premisser, som, såvidt jag kan döma, borde ha föranledt en annan slutledning än den, hvartill han kom. Jag tror dock, att hvad som föranledde honom — naturligtvis såsom utskottsledamot kär i betänkandet — att yrka bifall till utskottets kläm, väl var mera folkpsykologiska skäl. Han nämnde — och däri har han ju rätt —

Om afskaf-
fande eller
suspension af
vaccinations-
tvång.
(Forts.)

att det är en genom agitation upparbetad opinion, som nu gör sig redo att döda det nu gällande vaccinationsförfarandet i landet. Äfven jag vill gärna tillmötesgå en opinion, då den fordrar något på basis af fullt klar rättvisa och billighet; men jag har här i min hand ett aktstycke, som visar, att i det föreliggande fallet jag icke kan tillägga agitationen och opinionen i denna fråga en sådan egenskap.

Jag har här ett aktstycke, en petitionslista — jag skall blott läsa upp en del däraf; den har underskrifter i mängd. På ett ställe läses däri: »Doktor Selldén skrifver: 'Med harm och grämselse vänder sig människovännen bort från dessa bevis på vaccinationens förbannelse, och han beklagar, att lögnens furste så länge lyckats förvända synen äfven på lärda och hederliga läkare. Med fullaste öfvertygelse instämmer man dels i medicine doktor Nittingers ord: Ympväsendet är den mest brännande orättvisa, den djupaste smälek, den rysligaste skada, som människosläktet någonsin lidit, och dels i riksdagsmännen medicine doktorerna Mitchell och Brodys ord i engelska parlamentet: Vaccinationstvånget gör mord lagligt.'» Längre ned i samma aktstycke heter det: »En af Frankrikes mest utmärkta läkare, Bayard, skref i en petition till riksförsamlingen: 'Vaccinationen är ett brott mot naturen. Utspridandet af dess gift sammanfaller med människosläktets benägenhet för svullnader, röta och djursjukdomar. Det allmänna genomförandet af vaccinationen har fördubblat dödligheten bland ungdomen.'»

Ja, mina herrar, om man lägger fram sådana här skrifter inför en okritisk allmänhet, är det icke då naturligt med sådana upprullade bilder, att man nästan kan skrämman vettet ur folk, som icke har förutsättningar att kunna bedöma hvad som föreligger?

Läget i den föreliggande frågan är nu sådant, att en kommission i medicinalstyrelsen arbetar på dess lösning. Medicinalstyrelsen har förklarar, att den behöfver ytterligare ett par år för att slutföra sitt arbete. Och nu kommer utskottet och säger, att detta arbete måste slutföras så tidigt, att nya bestämmelser i ämnet kunna om möjligt under nästkommande år utfärdas. Är det ej farligt att biträda en sådan utskottskläm? Näppeligen är det väl så, att medicinalstyrelsen ej riktigt förstår hvad den fått om hand, ty den med dess sakkunnige är väl den enda, som har reda på detta arbetes nuvarande planläggning och verkliga innebörd. Men å andra sidan, ikläder man sig ej ett stort ansvar, om man säger: vi bry oss ej om, huru medicinalstyrelsen vill indela sin tid, och huru den vill arbeta på frågans slutliga lösning; vi vilja, att medicinalstyrelsen skall fullgöra arbetet så, att nya bestämmelser kunna utfärdas nästa år? Jag tycker, att det är vågadt, att Riksdagen åtager sig ett sådant ansvar, som skulle blifva följden af bifall till utskottets utlåtande. Det kan ej utveckla sig

på annat sätt, än att den myndighet, som nu med tillkallade sakkunnige har utredningen om hand, säger: ja, vi skola rätta oss efter hvad Riksdagen begär, men utredningen blir därefter. Är det sant, som medicinalstyrelsen säger — och det måste man ju utgå från — bör väl Riksdagen gifva denna styrelse rätt att på frågans lösning använda den tid, som den själf anser sig behöfva för utförandet af detta synnerligen grannliga arbete.

Om afskaffande eller suspension af vaccinations-tväng.

(Forts.)

Ja, herr talman, jag skall icke längre upptaga kammarens tid. Här har yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels bifall till utskottets kläm med ogillande af dess motivering; för min del ber jag att få yrka afslag å både utskottets motivering och utskottets kläm.

Herr Nilsson, Karl A: Herr talman, mina herrar! Då äfven jag har underskrifvit denna motion, anser jag mig behöfva tillbakavisa de tillmälen, som nu från flera håll riktats mot oss, som hafva den åsikten, att något måste göras uti ifrågavarande afseende.

Vaccinationstvängets motståndare ha här titulerats för kvacksalfvare eller med sådana likställda, och att vi som ej själfva kunnat uppfatta saken stått under påverkan af dessa. Jag vill tillbakavisa detta med den förklaring, att jag ej påverkats af kvacksalfvare eller dylika, utan att jag bildat mig den uppfattning jag har på andra vägar, på grund af egen erfarenhet bland annat.

Då här sagts, att det är blott kvacksalfvare och ej allopatier eller vanliga läkare, som medverkat till den opinion, som nu fordrar, att vaccinationstvänget skall upphöra, vill jag betyga, att jag för min enskilda del kan åberopa en numera, för två år sedan, afiden, högt aktad läkare, hvilkens namn — jag är viss därom — om jag nämnde det, skulle befinnas välbekant för herrar vetenskapsmän. Jag har af honom det bestämda rådet att icke låta vaccinera mitt barn. »Jag skulle icke göra det», sade han, »om jag hade något barn» — han var nämligen ogift. Han grundade detta uttalande på skäl, som han också angaf, men som jag icke behöfver för kammaren upprepa.

Nå, det var det ena skälet. Det andra är ett skäl, som ännu icke egentligen varit här berördt. Alla vetenskapsmän af något som helst värde erkänna, att vaccination icke skyddar mer än på sin höjd 10 år. Jag tror väl icke, att det finnes någon här, som vill förneka ett sådant faktum. Professor Thunberg i Lund, som ju är vederhäftig, har anfört en tysk, kejsarlig kommissions uppfattning, som bestämdt säger ifrån: »det genom vaccinationen vunna skyddet, gentemot kopporna växlar inom vida gränser, men uppgår i medeltal till 10 år», samt litet längre ned: »10 år efter vaccination behöfs revaccination». Det finnes andra, som hafva den åsikten, att vaccination ej skyddar

Om afskaf-
fande eller
suspension af
vaccinations-
tvång.
(Forts.)

mer än 5 år. Detta har fått sitt uttryck i en bestämmelse i en japansk författning, att alla barn i Japan skola revaccineras efter 5 år. Och en tysk läkare, som är anhängare af vaccinationen, doktor Ernst Lewi från Essen, säger i ett häfte af »Deutsche medicinische Monatschrift», för 16 mars 1911, att vaccination ej skyddar mer än ett, högst ett och ett halft år och yrkar därför revaccination efter ett års förlopp.

Om det är så, att vaccination ej skyddar mer än låt oss säga högst 10 år, stå vi naturligtvis inför det förhållandet, att vi skola antingen låta revaccinera alla invånare i landet efter 10 år eller också erkänna, att den vaccination, som är verkställd, ej kan vara tillfyllestgörande. Vi äro alltså, förmodar jag, allesammans här i kammaren, reelt sedt, ovaccinerade, kanske inte ens herrar läkare här äro revaccinerade. Hvarför håller man då på tvångsvaccinering, när nästan alla, som äro öfver 10 år, ej kunna anses vara skyddade?

Det har sagts af herr Petré, att de, som först träffas af kopporna, när en koppepidemi kommer, äro de icke vaccinerade. Detta stämmer alls icke med uttalanden från andra håll. Om jag nu anför en auktoritet, svara herrarna: nej, han är icke svensk och därför kunna vi icke taga hänsyn till honom. Men jag förmodar, att de herrar, som äro vetenskapsmän, ej vilja ignorera de verkliga vetenskapsmännen därför, att de icke äro svenskar. Jag är viss om, att våra vetenskapsmän, särskildt våra läkare, varit nödsakade att studera äfven utländska vetenskapsmäns arbeten i frågor som denna, så mycket mer som vi i Sverige ju ej hafva så många vetenskapsmän, som ägna denna fråga speciell uppmärksamhet. En läkare i Basel säger: »genom de officiella smittkoppsrapporternas listor är det ovedersägligen bevisadt, att alla koppepidemier i nyare tid tagit sin början hos vaccinerade och revaccinerade personer» — jag skall be att för dem, som så önska, få hänvisa till ursprunget. Om så är förhållandet, faller ju hela ympteorien på sin egen orimlighet, och äfven påståendet att det icke är nödvändigt att vidtaga någon åtgärd mot vaccinationstvånget.

Den förste ärade talaren frågade mycket starkt: Hvad är det, som brådskar? Jo, helt visst måste det vara något som brådskar, då, såsom redan framhållits, så många hundraden af bekymrade föräldrar anropat Riksdagen om befrielse från detta för dem så tryckande samvetstvång, och detta så mycket mera, som den åsikten gör sig allt mer och mer gällande, att hela grunden för vaccination är ovetenskaplig, en mening som ju flera vetenskapsmän — bland dem hofrådet, doktor Stein i Frankfurt — redan för flera år sedan påvisat. Men jag vill ej upptaga tiden med den saken, utan blott påpeka, att, då man studerat en sådan här fråga och kommit till den öfvertygelsen, att hela anordningen icke fyller det ändamål, som med densamma är afsedt,

det icke bör förväna någon, att man tager position i frågan och uttalar önskan om vaccinationstvängets afskaffande. Det finnes så mycket annat, som på det medicinskt vetenskapliga området undergått förändring. Läkarne hafva ju fått intaga och flytta sina positioner i det ena fallet efter det andra. Jag vill blott som exempel påpeka, huru läkarne för några år sedan allmänt förordade åderlätning för en mängd sjukdomar, men numera funnit detta medel odugligt och ej använda det annat än i mycket sällsynta fall. Måne icke deras teorier tälde vid en jämkning äfven i andra hänseende, ej minst i nu föreliggande? Man använder, som den siste ärade talaren, en hel statistik för att visa, att smittkoppsepidemien aftog på grund af vaccinationen omedelbart efter tvångsvaccinationens införande. Jag har tagit reda på, att denna sjukdom aftog, redan innan vaccinationen började. Redan det är, då förordningen om vaccination utkom, hade kopp-epidemien till stor del upphört, blifvit både mindre allvarlig och mindre gängse. Men däremot har det förut påpekats och jag vill till den kraft och verkan det kan hafva ytterligare påpeka det, kvarstå alltjämt påvisbara följsjukdomar af vaccinationen. Orsaken vill man ej kännas vid, utan framhäfver att möjligen andra orsaker än vaccinationen äro tänkbara. Det sunnda lekmanförnuftet säger dock, att det är vaccinationen, som gifvit anledning till, att hos de vaccinerade barnen inställt sig allmän svaghet och särskildt skrofler. Då det här förnekas, att tuberkulos kan härleda sig från vaccination, ber jag blott att få påpeka det förhållandet, att man i samma andetag medgifver, att tuberkulos kan härleda sig från skrofler, och om det är bevisadt, att skrofler kunna härleda sig från vaccination, kan tuberkulos väl också sägas härleda sig från vaccination. Jag tror mig kunna påstå, att hos en del barn deras krafter blifva nedsatta efter vaccinationen, så att barnen på grund därpå blifva mottagliga för såväl den ena som den andra sjukdomen.

Den erfarenhet jag under årens lopp erhållit på detta område från både vaccinerade och ovaccinerade barn har bibringat mig den bestämda åsikten, att de vaccinerade barnen få af vaccinationen lidanden och följsjukdomar, som de ovaccinerade slippa, och därför har jag slutit mig till den uppfattningen, att frihet bör beredas för dem, som mena, att de ej vilja belasta sina barn med vaccingiftet.

Jag hoppas, att kammaren vill tillmötesgå skrifvelseförslaget, som alldeles gifvet icke kan skada, men i stället skall bidra att lugna många sinnen. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Skarstedt: Med hänsyn till det allmänna sorlet ber jag att få afstå från ordet.

Om afskaffande eller suspension af vaccinations-tvång.
(Forts.)

*Om afskaf-
fande eller
suspension af
vaccinations-
tvång.
(Forts.)*

Herr Steffen: Jag ber att få instämma med herr Almer i hans yrkande på bifall till utskottets hemställan med ogillande af motiveringen. Mitt skäl för att ogilla utskottets motivering är, att den synes mig gå väl långt i samma riktning af begrepps-förvirring som motionären och hans anhängare. Denne eller dessa angripa det allmänna vaccinationstvånget och vilja afskaffa detsamma, men som skäl för denna fordran anföra de och hafva i dagens debatt ihärdigt anført uteslutande sjukdomsfall hos vaccinerade barn, som alldeles icke äro framkallade af vaccinnens verkningar, utan af de sjukdomsämnena, som blifvit i det vaccinerade barnets kropp införda med vaccinen. Det är naturligtvis ett allmänt och utomordentligt behjärtansvärdt önskemål, att sådana ohyggligheter må förebyggas, som att vid vaccinering fruktansvärda sjukdomar af för vaccinämnet främmande art insläppas i den vaccinerades, barnets, organism.

All agitation mot de nuvarande vaccinationsförhållandena i vårt land synes mig kunna och böra riktas uteslutande mot det i hygieniskt och medicinskt afseende otillfredsställande sätt, hvarpå vaccineringen i många trakter hittills utförts, dels af därför icke kompetenta personer och följaktligen också med olämpliga metoder, dels ock öfverhufvud taget under en icke tillräckligt noggrann kontroll från de myndigheter, som allena kunna hafva ett vederhäftigt omdöme om, huru denna viktiga och ömtåliga angelägenhet skall skötas. Min uppfattning — och den har icke så litet bestyrkts af dagens debatt — är, att den svenska staten har en tungt vägande skuld i det närvarande tillståndet, till hvilket hör icke blott, att stundom sjukdomar uppträda i samband med vaccineringen, utan också att befolkningen i många delar af landet faktiskt blir motståndare till vaccineringen. Detta helt enkelt därför, att den, i likhet med motionären, icke kan skilja mellan två ting: verkningarna af vaccinämnet såsom sådant och verkningarna af de sjukdomsämnena, som införas i organismen med vaccinen. Jag kan ej inse, att man förnuftigtvis kan vara motståndare till den allmänna tvångsvaccineringen i och för sig, men väl till en på otillfredsställande sätt utförd och på otillfredsställande sätt statskontrollerad allmän tvångsvaccinering. Och jag fruktar, att vårt land står relativt lågt i detta senare afseende, om jag får taga som kontant de meddelanden, som kommit från motionären i dag.

Det är därför, enligt min uppfattning, ingalunda olämpligt, att utskottets kläm blir kammarens beslut, ty därigenom har man blott uttalat, att man icke känner sig tillfredsställd med de nuvarande förhållandena, utan att likväl göra sig solidarisk med motionären och hans anhängare. På utskottets motivering vill jag däremot yrka afslag, såsom en nödvändig demonstration mot hvarje tendens att i vaccinationsfrågan skjuta vetenskapens aukto-

ritet åt sidan för att tillfredsställa en vilsekommen och missledd folkmening.

Grefve Hamilton, Hugo: Utskottets ärade ordförande yttrade, att det syntes honom, att det, som mest stött mig, var, att utskottets betänkande skulle innebära en kritik af den föregående regeringen och speciellt af min verksamhet som civilminister. Med anledning däraf ber jag få försäkra min ärade vän, att jag tager kritik af medlemmar i den föregående regeringen mycket lätt, och att jag icke fäster mig alls vid kritik af mig själf som civilminister.

Nej, det var ej detta, som stötte mig. Och jag tror, att det äfven bör framhållas, att jag ej har något att invända mot, att Kungl. Maj:t och medicinalstyrelsen få en påstötning att bedriva denna utredning raskt — en sådan hafva de för öfrigt fått redan genom debatten i dag. Nej, hvad som stötte mig var, att utskottet ej kvarstått på den ståndpunkt, som Riksdagen intog år 1908. Visserligen förklarade utskottets ärade ordförande, att utskottet gjort det i allt väsentligt, men, som jag redan framhållit, är det en högst väsentlig skillnad mellan utskottets uttalande och Riksdagens uttalande år 1908. Utskottets uttalande innebär nämligen ett olämpligt tillmötesgående mot motionären och hans anhängare, något som också framgår af, att motionären nyss med entusiasm fattade den utsträckta handen och förklarade, att detta just var hvad han och hans vänner ville ha.

Utskottets ärade ordförande varnade för att afslå utskottets betänkande, emedan det då skulle kunna hända, att majoriteten i Andra kammaren bifölle motionen. En annan ärad talare på kalmarbänken, sade, att, om kammaren ej ville lyssna till honom och hans meningsfränder, det skulle kunna hända, att vid nästa riksdagsmannaval vi finge sätta luren för örat och höra på folkets röst.

Med anledning häraf vill jag endast säga: är det verkligen så, att smittkopporna skola bli partiskiljande här i landet, då skall jag be att få hålla mig på de vaccinerades sida.

Herr Petré, Alfred: Jag nämnde i mitt förra anförande, att läsningen af motionen väckt min häpnad. Jag får verkligen säga, att åtskilligt förekommit i denna debatt, som också väckt min förvåning. Jag vill blott taga fasta på det exempel, som den ärade talaren på kalmarbänken anförde, nämligen att han mött en mor, som förklarar, att hennes barn fått skabb genom vaccinerings. Mina herrar, det torde nog af eder alla vara känt, att skabbsjukdomen orsakas af ett lefvande djur, så att man får skabb, endast då man på något sätt fått detta djur in i sin hud. Skabb kan således på intet sätt förorsakas af vaccinerings. Det anförda exemplet är emellertid typiskt för det sätt, på hvilket

*Om afskaf-
fande eller
suspension af
vaccinations-
tvång.*
(Forts.)

*Om afskaf-
fande eller
suspension af
vaccinations-
tvång.* mödrar, som blifvit uppskrämda för vaccinationen, inbilla sig, att alla möjliga sjukdomar, som drabba ett vaccineradt barn, bero på vaccinationen.

(Forts.)

Det har från motståndarna till vaccinationen bl. a. framhållits, att vaccinering med animal vaccin i mycket stor utsträckning förorsakar tuberkulos hos barn. Huru ovederhäftigt ett sådant påstående är, torde framgå däraf, att, innan vaccin från någon kalf utskickas från vaccinationsanstalten i Stockholm, kalven först slaktas och undersökes; och för den händelse man hos kalven skulle finna tuberkulos — som då alltid spåras i hans körtlar — förstöres hela den sådden, så att endast vaccin från sådana kalvar, som vid verkställd obduktion visat sig vara friska, kommer till användning.

Motionären uppläste — in extenso, om jag fattade honom rätt — docenten Holmgrens uppsats i denna fråga. Som kammaren torde finna af denna uppläsning, förhåller det sig alldeles så, som jag framhöll, nämligen att docenten Holmgren står på en helt annan ståndpunkt än den som kommer till synes i motionen, d. v. s. att vaccinationen icke skyddar mot smittkoppor, i det han allenast sätter i fråga, huruvida tvångsvaccinering numera är nödvändig i vårt land, då smittkoppor äro så sällsynta. När man här talar om läkare, som äro motståndare till vaccinations-tvånget, synes det mig föreligga en förväxling mellan, å ena sidan, motståndare till allmänt vaccinationstvång och, å andra sidan, motståndare till vaccinationstvång öfver hufvud taget. Docenten Holmgren är icke motståndare till vaccinationstvång under vissa gifna förhållanden, och jag betviflar, att det finnes några läkare alls, som äro motståndare till vaccinationstvång vid inträffande smittkoppsfall, undantagande de homöopatiska. Jag har åtminstone icke i litteraturen sett någon läkare, som skulle under *alla* förhållanden vara motståndare till vaccinationstvång, med mindre han varit homöopat. Huru stor tilltro man kan sätta till herrar homöopaters uppfattning, ber jag att få belysa endast genom att uppläsa några rader, som jag funnit i en af dylik läkare utgifven skrift. Där står följande: »Alstrarna af syfilis, dröppel och smittkoppor äro syskon af samma bakteriestam, som genom lämpliga odlingsförsök kunna öfverföras till hvarandra».

Nu förhåller det sig som bekant så, att syfilis och dröppel förorsakas af två vidt skilda bakteriearter, som icke ha det ringaste med hvarandra att göra, under det att det smittämne, som förorsakar kopporna, ännu icke är upptäckt!

Jag skall vidare besvara några frågor, som under debatten här blifvit framställda. Motionären frågade, hvarför smittkoporna alltjämt finnas i Italien, fastän detta är ett väl vaccineradt land, då däremot smittkoporna försvunnit från Filippinerna, sedan vaccinationen där blifvit genomförd. Jag vill då nämna, att antalet smittkoppsfall i Italien under nuvarande förhållanden ställer

sig helt annorlunda mot antalet smittkoppsfall på Filippinerna före vaccinationens införande. I Italien har det under sista decenniet, 1898—1908, i medeltal varit 59 smittkoppsfall på 1 million invånare. På Filippinerna däremot rasade smittkopparna under tiden före vaccinationens införande till den grad, att det, såsom jag nämnde, där förekom 40,000 smittkoppsfall på $6\frac{1}{2}$ million invånare, det vill säga c:a 6,000 på 1 million, alltså fullt hundra gånger mera än i våra dagars Italien. Vi kunna således icke af denna jämförelse hämta något bevis för att vaccinationen icke gör någon nytta, utan pekar denna tvärtom i alldeles motsatt riktning.

Man har under diskussionen äfven framkastat den frågan, huru läkarna kunna hålla på vaccinationstvänget, då vaccinationen dock icke gör en vaccinerad person fullkomligt oemottaglig för smittkoppor längre än under en viss tid, högst tio år. Jo, detta beror därpå, att erfarenheten visat, att en vaccinerad person, som visserligen icke längre är fullkomligt oemottaglig för smittkoppor, dock under en lång tid förblir *relativt* immun, så att, om han förvärfvar smittkopparna, han dock får sjukdomen lindrigare.

Å ett brefkort, som väl är utskickadt till alla Riksdagens ledamöter, uppgifves, att dödligheten i smittkoppor under epidemier i Japan år 1889—1908 var 28 %, under det att dödligheten före Jenner utgjorde endast 13 %. Denna senare siffra är absolut oriktig, ty det veta vi, att dödligheten i smittkoppor varit vida större. Den andra siffran, 28, är tilläfväntvångens riktig, men det kan vara ganska intressant att veta, huru stor dödligheten därvid var bland de vaccinerade och huru stor bland de icke vaccinerade. Händelsevis är jag i tillfälle att lämna upplysning härom. Tager man de vaccinerade i en grupp och de ovaccinerade i en annan, befinnes det nämligen, att under epidemien i Japan åren 1907—1908 dödligheten bland de senare var cirka 45 %, under det att bland de vaccinerade dödligheten uppgick till endast 7—8 %. Således, som vi finna, en högst betydande skillnad.

Jag tror mig icke längre böra upptaga kammarens tid med att bemöta öfriga yttranden af motståndarne till hvarje vaccinationstväng. Jag skall icke heller upptaga tiden med att närmare utveckla skälen för utskottets hemställan, då detta nyss blifvit gjordt af utskottets ordförande.

Herr Olsson, Valerius: Herr talman! Det står i motionen:

»Från tusentals svenska hem i vårt land går ock helt visst i dessa dagar från förtviflade föräldrar en hoppets bön till den nu samlade Riksdagen, folkets representanter, om snar befrielse från vaccinationstvänget, och den, som känner situationen, förstår hvilken glädje ett beslut i den riktningen skulle framkalla i hela vårt land.»

Om afskaffande eller suspension af vaccinationstväng.
(Forts.)

*Om afskaf-
fande eller
suspension af
vaccinations-
tvång.*

(Forts.)

Denna förtviflan skulle väl då hafva nedlagts i alla de petitionslistor, som kommit oss tillhanda, och af hvilka min ärade kamrat på denna bänk viftat med en del. Då jag i 27 år haft min tjänstgöring i den trakt, där de sistnämnda listorna fabricerats, skall jag be att få nämna, att jag nog där träffat på förtviflade föräldrar, men att jag aldrig träffat på några förtviflade föräldrar, som satt denna förtviflan i samband med vaccinationsstadgan. Nu skulle man ju kunna tänka sig, att dessa föräldrar med sin förtviflan icke gå till en lekman på detta område, utan till läkare. Jag tog mig därför friheten att skicka en af petitionslistorna, alldeles fullskrifven — för öfrigt fanns där ett namn, hvars innehafvare sedermera antydt, att han fann det smått genant att han skrivit på — till förste provinsialläkaren i den ort, där just den pågående agitationen i denna sak torde ha en af sina härdar, och fråga är, om den icke rent af därifrån dirigeras. Jag har från samme förste provinsialläkare fått ett intyg, som dessutom är undertecknad af åtta andra läkare i orten. De säga: »I en inlaga till Kalmar läns representanter i Riksdagens Första kammare, som undertecknats af ett stort antal personer från Kalmar stad och från angränsande landsbygd, uppgifves, att man kommit till den öfvertygelse beträffande skyddskoppymningen, att den nytta, denna åtgärd anses medföra, är ringa i jämförelse med de skador, den åstadkommit, samt att det ofta varit genom sorglig erfarenhet, som allmänheten i mycket stor utsträckning kommit till denna öfvertygelse. Utan att här vilja bemöta öfriga mer eller mindre ovederhäftiga påståenden i nämnda inlaga, få undertecknade, som utöfva praktisk läkarverksamhet i Kalmar och dess omnejd, för att visa, att undertecknarna af nämnda inlaga med all sannolikhet ej hafva någon personlig erfarenhet om skyddskoppymningens skadlighet, härmed förklara, att *vi ej känna till något fall där skyddskoppymningen medfört framtida men för den ympade.*» Jag tillåter mig här påpeka, att bland undertecknarna finnas läkare, som tjänstgjort i orten ett tjugotal år.

På grund häraf skulle jag helst velat framställa en »hoppets bön» om afslag å alltsammans. Men med anledning af de talande skäl, som herr Hammarskjöld nyss anförde rörande vikten af att söka stäfja den pågående agitationen i denna fråga, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Rosén: Endast några ord, hämtade ur förste provinsialläkarens i Västerbottens län ämbetsberättelse. Enligt dessa utgjorde vaccinationsprocenten i Västerbottens län år 1904 82 procent och år 1910 68 procent. Vaccinationsprocenten är alltså i stadigt nedgående.

Herr Hammarskjöld yttrade, att motståndarna till vaccinationen finnas förnämligast där homöopater haft sin verksamhet,

men såvidt jag känner till, hafva homöopaterna icke haft någon marknad i Skellefteå stad. Ändock skrifver förste provinsialläkaren, att vaccinationsprocenten i Skellefteå stad år 1908 uppgick till 15,38 procent.

I förste provinsialläkarens berättelse för år 1908 heter det: »I Skellefteå stad har nästan fullständig vaccinationsstreck utbrutit.» Förste provinsialläkaren hänvisar därpå till hvad stadsläkaren i Skellefteå säger, och denne stadsläkare är en varm anhängare af vaccinationen. Han skrifver nämligen: »Enär till vaccinationsförrättning den $\frac{22}{5}$ 1908 (kungjord i stadens tidningar) endast ett fåtal af de vaccinationspliktiga barnen inställdes, anmäldes förhållandet för magistratens ordförande. Magistraten införde då kungörelse om ny vaccinationsförrättning, i hvilken kungörelse erinrades om målsmäns ansvar enligt 6 kap. 3 § i reglementet för skyddskoppypningen i riket af den 29 sept. 1853. Vid denna nya vaccinationsförrättning tillstådeskom ingen. Förfall (sjukdom) anmäldes för tvänne. Förhållandet anmäldes ånyo, men beslöts att tillsvidare ingen åtgärd företaga.»

I samme förste provinsialläkarens ämbetsberättelse för år 1910 heter det: »Vaccinationsprocenten är låg, ehuru något högre än föregående år, allmänheten inväntar nya förordningar angående vaccinationen. *Det är högeligen angeläget, att sådana snart blifva utfärdade.*»

Det har här förklarats, att det ej finnes någon läkare, som uttalat sig för vaccinationens afskaffande, men jag skall be att få upplysa, att jag talat med en stads- och militärläkare, som yttrade sig för tvångsvaccinationens afskaffande.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr Boberg: Bland de talare, som yttrat sig på motsidan, sedan jag sist hade ordet, är det utan tvifvel landshöfding Holmquist, som framförde de starkaste skälen. Men jag vill fråga honom, om han är alldeles säker på de bevis, han framlade, och att jämförelsen mellan koppepidemien i franska och tyska arméerna är byggd på verkligt sanna grunder. Enligt hvad jag hört, tillgick det så, att, sedan inom ett franskt regemente eller armékår utbrutit en koppepidemi, som angrep många, gjorde man en jämförelse mellan detta regemente och hela tyska armén. På så sätt fick man ett förfärligt vapen för vaccinationen. Men om det förhåller sig så, som jag antydde, faller ju det beviset till marken.

Grefve Hamilton sade, att man behöfde icke så mycket lyssna till folkets röst. Det beror på, huru folket talar. Om folket talar sundt och förståndigt, menar jag, att man bör lyssna till dess röst. Isynnerhet gör man det i valtider, framhöll jag. Och om ställningen blir så allvarlig till nästa val, att grefve Hamilton behöfver vaccineras, önskar jag, att han måtte behandlas af en

Om afskaffande eller suspension af vaccinations-tvång.

(Forts.)

Om afskaffande eller suspension af vaccinations-tvång. (Forts.)

skicklig vaccinator, så att han icke tar skada däraf. Om jag kommer in ånyo, ber jag att få komma ovaccinerad.

I anledning af hvad min ärade vän här yttrade om tillståndet i den orten, ber jag få upplysa, att *han* mottagit de flesta listorna, ehuru han öfverlämnat dem till mig. I stället för att föra folkets talan för han sålunda läkarnas, hvilket ju är mera »vetenskapligt».

Herr Holmquist: I anledning af hvad den siste talaren här yttrade om min jämförelse mellan dödsfallen i koppor i de franska och tyska arméerna ber jag få säga, att jag naturligtvis icke har bevisen i min hand, men att jag anser, att i propositionen anförts tillräckliga bevis. Jag minnes mycket väl, att där poängterades, att den angifna uppgiften om dödsfallen i de båda härrarna föranledde tyskarna att utsträcka revaccinationstvängt.

Det har beträffande mina statistiska uppgifter nämnts, att redan vid den tid, då vaccinationstvängt här i landet infördes, var koppepedemierna på retur. Jag ber få säga, att jag icke kan gå med på denna uppfattning. Under tiden före vaccinationstvängets införande — jag räknar då icke med den tid, då mässlingen inräknades bland smittkopporna — var antalet dödsfall i smittkoppor på en miljon invånare en gång uppe på omkring 7,500, två gånger på omkring 6,000, många gånger på omkring 5,500 och 5,000 och mycket ofta omkring 4,000 och 3,000. Efter det vaccinationstvängt införts, sjönk omedelbart antalet dödsfall till omkring 1,000 såsom maximum, mycket ofta gick antalet ned till 500 och därunder för att slutligen på 80- och 90-talen så godt som alldeles försvinna.]

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på nu föredragna utlåtande föreläge följande yrkanden: 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o) af herr *Almer*, att hvad utskottet hemställt skulle bifallas med uteslutande af motiveringen; och 3:o) att kammaren skulle afslå såväl hvad utskottet hemställt som den i ämnet väckta motionen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden, och förklarade sig anse propositionen på afslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf herr talmannen upp tog hvart ett af de återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående hufvudvoteringen, och förklarade herr talmannen sig finna de härå afgifna svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till utskottets hemställan.

Jämväl om kontrapositionens innehåll äskades emellertid votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Om afskaffande eller suspension af vaccinations-tvång.

(Forts.)

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen om Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 10 antager bifall till utskottets hemställan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontrapositionen i nämnda votering antagits bifall till utskottets hemställan med utelämnande af motiveringen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—66;

Nej—37.

Härefter uppsattes, justerades och anslogs för hufvudvoteringen en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som afslår såväl hvad Första kammarens första tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 10 som den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstningen befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—65;

Nej—37.

På framställning af herr talmannen beslöt kammaren att uppskjuta behandlingen af det återstående ärendet på föredragningslistan till ett annat sammanträde.

Anmäldes och bordlades
konstitutionsutskottets utlåtande nr 7, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förenkladt förfarande vid val af Riksdagens utskott;

Statsutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning af kamrarnas återremiss å det i punkt 50 under utskottets utlåtande nr 8 omförmälda ärende angående vissa befattningshafvares vid tekniska högskolan lönetursrätt, och

nr 24, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående ersättning för kyrkotionde från Skaftö annexförsamling;

lagutskottets utlåtanden:

nr 30, i anledning af Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag innefattande ändring i 24 kap. 7 § rättegångsbalken, och

nr 31, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående lagstiftning i visst syfte rörande bysamfälligheter;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 35, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om medgifvande att för vissa för inrättandet af Hammarsebo skogsskola erforderliga byggnadsarbeten disponera vissa medel, och

nr 36, i anledning af väckta motioner om åvägabringande af utredning och förslag angående upplåtande till försäljning af vissa kronoegendomar; äfvensom

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 11, i fråga om en af herr Lindhagen inom Andra kammaren väckt motion, nr 258, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder mot bruket af tobak m. m., och

nr 12, i fråga om en af herr Lindhagen inom Andra kammaren väckt motion, nr 259, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till höjande af den personliga hygienien.

Justerades fem protokollsutdrag för denna dag.

På hemställen af herr talmannen medgaf kammaren, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Kammaren åtskildes kl. 4,43 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 26 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e m.

Upplästes följande ingifna läkareintyg.

Att ledamoten af Riksdagens Första kammare herr major *Aaby Ericsson* på grund af akut tarmkatarr (Catarrh. intestin.) är förhindrad att deltaga i riksdagsarbetet under de närmaste dagarna, intygas på heder och samvete

Gåfvetorp den 24 mars 1912

O. F. Nyquist,
leg. läkare.

Justerades protokollet för den 19 i denna månad.

Vid föredragning af ett från Andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 204, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående undanröjande af i gällande författningar förefintliga hinder för producenter af lifsförnödenheter, jordbruks- och ladugårdsprodukter att i huru små partier som helst direkt till konsumenterna försälja sina alster, beslöt Första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 1.

Föredrogs ett från Andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 203, med delgifning af nämnda Kammares beslut öfver dess andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående upphäfvande eller suspension af vaccinationstvånget.

Herr vice talmannen: Då Första kammaren den 23 dennes afslog en hemställan, som alldeles öfverensstämmer med den här nu ifrån Andra kammaren gjorda, så föreslår jag, att kammaren måtte besluta, att Andra kammarens skrifvelse icke måtte föranleda något vidare yttrande från Första kammarens sida.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr vice talmannens förslag antogs.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran följande den 23 innevarande månad bordlagda ärenden, nämligen konstitutionsutskottets utlåtande nr 7, statsutskottets utlåtanden nr 7 samt 23 och 24, bevillningsutskottets betänkanden nr 19 och 20, lagutskottets memorial och utlåtanden nr 29—31, jordbruksutskottets utlåtanden nr 35 och 36 äfvensom Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 11 och 12.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 7,12 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Rättelse.

I Första kammarens protokoll nr 16 sid. 29 r. 17

står: ehuru jag ej anser,
läs: ehuru jag anser,
